

TARTU ÜLIKOOLI VILJANDI KULTUURIAKADEEMIA
Raamatukogunduse, infoteaduse ja dokumendihalduse osakond
Raamatukogunduse ja infoteaduse eriala

Piia Salundi

**GÜMNAASIUMI- JA KESKKOOLIÕPILASTE INFOVAJADUSED JA
KASUTATAVAD INFOALLIKAD PÄRNU LINNA JA MAAKONNA
NÄITEL**

Lõputöö

Juhendaja: Aivi Sepp, MA

Viljandi 2008

SISUKORD

SISSEJUHATUS.....	4
1. INFORMATSIOON, INFOVAJADUS JA INFOKÄITUMINE.....	7
1.1 Informatsioon.....	7
1.2 Infovajadus.....	10
1.3 Infokäitumine.....	12
1.4 Infokäitumise uuringud.....	15
2. UURINGUD NOORTE INFOKÄITUMISE KOHTA.....	17
2.1 Noorte infokäitumise uuringud väljaspool Eestit	17
1.2. Noorteuuringud Eestis.....	27
2.2 Uuringud noorte infovajaduse ja infoallikate kohta Eestis.....	30
3. PÄRNU LINNA JA MAAKONNA GÜMNAASIUMI- JA KESKKOOLIÕPILASTE INFOVAJADUSED	32
3.1 Ankeetküsitlus ning grüpiintervjuud Pärnu linna ja maakonna gümnaasiumi- ja keskkooliõpilaste infokäitumise kohta.....	32
3.2 Informatsioon ja infovajadus.....	34
3.3 Infovajadused valdkonniti.....	37
3.3.1 Edasiõppimisvõimalused.....	40
3.3.2 Töövõimalused	42
3.3.3 Vaba aeg.....	44
4. PÄRNU LINNA JA MAAKONNA GÜMNAASIUMI- JA KESKKOOLIÕPILASTE KASUTATAVAD INFOALLIKAD	46
4.1 Internet.....	48
4.2 Inimesed.....	52
4.3 Raamatukogu.....	53
4.4 Kool.....	55

4.5 Noortekeskused.....	56
4.6 Noortele suunatud infoallikad.....	56
5. JÄRELDUSED JA VÕRDLUSED.....	59
KOKKUVÕTE.....	69
KASUTATUD KIRJANDUS	72
LISAD.....	77
Lisa 1 Intervjuu kava.....	77
Lisa 2 Noortele huvipakkuvad teemad võrrelduna "Mina. Maailm. Meedia" uuringuga.....	81
Lisa 3 Muud noortele huvipakkuvad teemad.....	82
Lisa 4 Noorte poolt nimetatud infoallikad.....	83
Lisa 5 Pärnu ja Viljandi linna ja maakonna noorte infoallikate kasutamise võrdlus.....	84
SUMMARY.....	87
Lisa 6 Intervjuude helifailid [DVD].....	Tagakaanel

SISSEJUHATUS

Käesoleva töö teema on ajendatud huvist selle vastu, kuidas ja kas leiavad noored – eelkõige gümnaasiumiealised - endale vajalikku informatsiooni. Teemat ajendas valima meedias ning uuringutes kajastatud teave Interneti ja selle teenuste plahvatuslikust levikust ning sellega kaasnevast informatsiooni üleküllusest, mis viis küsimuseni, kas ja kuidas noored selles keskkonnas endale vajalikku infot leiavad. Töö arenedes laienes huvi ka erinevatele valdkondadele, millest noored huvitatud on: kas nad on nendest valdkondadest piisavalt informeeritud. Info noorte kohta ja noortele ning nõustamine ja uuringud on üks noorsootöö kaheksast valdkonnast (Noorsootöö strateegia... 2006, lk 10). Teema on oluline, kuna noortele suunatud tegevus peab lähtuma noorte tegelikust olukorrast ja vajadustest ning noorsoouuringute kvaliteedi ja mahu tõstmine on noorsootöö strateegia põhjal üks selle tagamise osa (Ibid, lk 18). Vajadus noorteinfo- ja nõustamisuuringu järele, mis käsitleks noorte infovajadusi, infootsimise oskusi, kasutatavaid infokanaleid jms, on välja toodud ka valdkonna ümarlaual 2006. aastal (Info noortest... 2006, lk 1).

Tartus on teemat käsitlenud sotsioloogid Anu Laas ja Katri Lamesoo, kes on Tartu linna ja maakonna noorte hulgas läbi viinud uuringu „Noorte informeeritus ja infokanalid” (2004). Nimetatud uuring oli eeskujuks ankeetküsitlustele, mille korraldasin 2006. aastal Pärnu linna ning 2007. aastal Pärnu maakonna noorte seas. Käsitletavad probleemid olid:

- a) millised on gümnaasiumi- ning keskkoolinoorte infovajadused ning kuidas nad ise oma informeeritust erinevates valdkondades hindavad;
- b) millised on gümnaasiumi- ja keskkooliõpilaste eelistatumad infoallikad ning milliseid infoallikaid peetakse usaldusväärseks.

Eraldi olid infoallikatest vaatluse alla võetud Internet ja raamatukogu. Internet laia kasutuse tõttu noorte hulgas (Vengerfeldt, Runnel 2004, lk 375), huvi raamatukogude kasutamise vastu on

tingitud mu õpitavast erialast. Küsitluste tulemused on esitatud minu TÜ Viljandi Kultuuriakadeemias 2006. ja 2007. aastal kaitstud seminaritöodes (Salundi 2006, 2007) ning need on olnud aluseks käesoleva töö koostamisel. Gümnaasiumiõpilaste infovajaduse ning kasutatavate infoallikate teemat on käsitlenud oma 2007. ja 2008. aastal kaitstud seminaritöodes ka TÜ Viljandi Kultuuriakadeemia tudeng Reet Elur. Nii R. Eluri (2007) kui minu seminaritöodes esitatud tulemused tõstatasid uusi uurimisküsimusi, mida antud töös käsitlen.

Käesoleva töö eesmärk on välja selgitada, missugused on võimalused gümnaasiumi- ja keskkooliõpilastele (edaspidi on lihtsustamise eesmärgil kasutatud ka mõistet "noored") sobivate ning nende vajadusele vastavate infoallikate ning -teenuste pakkumiseks. Selle uurimiseks on oluline pöörduda noorte endi poole.

Töös käsitletavad põhiprobleemid on:

- a) millised on gümnaasiumi- ja keskkooliõpilaste valdkondlikud infovajadused;
- b) millised on nende kasutatavad infoallikad ja mille põhjal need valitakse.

Lisaks uurin töös järgmisi küsimusi:

- a) kuidas noored ise mõistavad termineid „informatsioon“ ja „infovajadus“;
- b) millised on takistused info hankimisel;
- c) kui teadlikud on gümnaasiumi- ja keskkooliõpilased noortele suunatud erinevatest infoallikatest;
- d) milliseid infoallikaid noored usaldavad;
- e) missugune on gümnaasiumi- ja keskkoolinoorte Interneti, teiste inimeste ning raamatukogu kasutamine infoallikana;
- e) millisena näevad nad koolide ja noortekeskuste rolli noorte informeerimisel.

Toodud küsimustele vastuste leidmiseks viisin läbi grupiintervjuud, mille tulemuste analüüsiks kasutasin kvalitatiivset vertikaalset sisuanalüüsi. Samuti tutvusin inimeste infokäitumist käsitleva teoreetilise kirjanduse ning mujal maailmas tehtud uuringutega.

Lõputöö esimene peatükk käsitleb töö temaatikaga seotud teooriat: vaatluse all on erinevate

teadlaste käsitletud informatsioonist, infovajadusest ning infokäitumisest. Samuti on lühidalt tutvustatud erinevaid lähenemisviise infokäitumise uurimisele. Teine peatükk annab ülevaate noorte infokäitumise uuringutest ning nende käigus väljatöötatud teoreetilistest suundadest. Kolmandas ja neljandas peatükis käsitlet Pärnu linna ja maakonna gümnaasiumi- ja keskkooliõpilaste hulgas läbi viidud grupiintervjuude tulemusi, kõrvutades neid ankeetküsitluste peamiste tulemustega. Seejuures on kolmas peatükk pühendatud õpilaste infovajadustele ning neljas infoallikatele. Viiendas peatükis võrdlen tulemusi mõningate varem tehtud uuringutega ning vaatlen erinevaid võimalusi noortele infoteenuste pakkumiseks.

1. INFORMATSIOON, INFOVAJADUS JA INFOKÄITUMINE

1.1 Informatsioon

Paljud autorid on püüdnud luua üldist informatsiooni definitsiooni, samas on paljud oma definitsioonidesse kätkenud kindlad eeldused informatsiooni loomuse kohta (Case 2002, lk 45). Antropoloog G. Batesoni arvates on informatsioon kõik, mis muudab indiviidi teadmiste seisundit. Mitmete teiste autorite definitsioon on sarnane, nt G. A. Miller ütleb, et informatsioon on igasugune stiimul meie ümbruskonnas. Seesugune informatsiooni iseloomustus on väga laiaulatuslik, kuid paljud autorid on informatsioonile esitanud kindlad nõudmised, näiteks: informatsioon peab alati olema tõene või kasulik, peab olema väljendunud mingisuguse vormi või objektina, peab olema tahtlikult edasiantud jne. (Case 2006, lk 40) Kasutat informatsiooni ei olegi mõnikord informatsiooniks peetud, F. Dretske on oma essees informatsioonist öelnud: „Informatsioonist ei ole eriti kasu, kui see ei tee midagi... erinevus, mis ei tooda erinevust, ei olegi tegelikult erinevus...“ (Ibid, lk 50). Kasulikkust on sageli seostatud ka C. Shannoni teooriaga, mille kohaselt informatsioon on miski, mis vähendab ebakindlust (Ibid, lk 51). K. Krippendorff võrdleb informatsiooni energiaga: nagu energiast rääkides võidakse silmas pidada konkreetseid ressursse, nt kütust, nii võidakse ka informatsioonist rääkida kui füüsiliselt identifitseeritavast allikast (Ibid, lk 54-55). J. Bowers ja J. Bradac, kes on analüüsinud 27 metateoreetilist kommunikatsioonikäsitlust, leidsid, et nendest 18 autorid peavad tahtlikkust kommunikatsiooni eksisteerimise eelduseks. Kuigi see võib paika pidada inimestevahelise infovahetuse puhul, ei kata see siiski kõiki juhtumeid, mil kasutame sõna „informatsioon“ - me võime tähendust kandva stiimuli saada näiteks ka loodusest lähtuvatest märkidest vms. (Ibid, lk 58-59) Tavaliselt kasutatavad inimesed sõna „informatsioon“ aga ilma erilise mureta selle definitsiooni pärast, nad teavad, mida see tähendab. *Oxford English Dictionary* põhjal on

informatsioon „teatavaks tegemine. Rääkimine millestki või miski, millest on räägitud.“ See definitsioon toob välja, et sõna „informatsioon“ võib tähendada nii protsessi kui teadet. (Case 2006, lk 42) Eesti Raamatukogusõnastikus (2008 *sub* informatsioon) on informatsiooni tähendus nominaalne ning selle sünonüüm on „teave“: „teavikutes sisalduv v suuliselt esitatav (süsteematiliseks) kasutamiseks korraldatud faktide, sündmuste ja tõdemuste kogu”.

Michael Bucklandi 1991. aastal väljatöötatud tüpologia jagab termini „informatsioon“ kolme kategooriasse:

- 1) informatsioon kui protsess: viitab informeerimisele, infokommunikatsioonile ja inimese teadmisseisundi muutustele;
- 2) informatsioon kui teadmine: see, mis on omandatud esimeses kategoorias;
- 3) informatsioon kui asi: objekte (nt andmed, dokumendid) nimetatakse „informatsiooniks“, sest neid peetakse informatiivseks. (Case 2006, lk 44)

Palju tähelepanu on pööratud ka mõistete „andmed“ ja „teadmine“ defineerimisele. F. Machlup, kes uuris, kas „informatsioon“ on sünonüüm „andmete“ ja „teadmistega“, märgib, et traditsiooniliselt on neid kolme koheldud hierarhiana, kus andmed on alumised ning teadmised on tipus. Tema sõnul peavad paljud uurijad andmeid nn tooreks informatsiooniks, vähesed aga näevad informatsiooni kui andmete tüüpi. F. Machlup leiab, et selline hierarhia on ebavajalik. Üldine arusaam, et teadmine on informatsioon, mis on sõelutud, organiseeritud ja mõistetud inimaju poolt, baseerub aga kindlamal pinnal. F. Machlup toob näite selle kohta, et informatsiooni hangitakse rääkimise kaudu, teadmisi aga mõtlemise teel. Me võime uusi teadmisi vormida seesmiste kogemuste või mõtete kaudu, ilma, et ammutaksime uut informatsiooni välisest ümbruskonnast. Seega tema sõnul informatsioon ja teadmised võivad, kuid ei pea tingimata olema üks ja sama. R. Hayes teeb selge vahe, öeldes, et teadmised on seesmised - neid ei saa vastu võtta, vaid need tuleb luua inimese sees. (Case 2006, lk 64) Tavaliselt ei ole terminid „informatsioon“, „andmed“ ja „teadmised“ infokäitumise-alastes uuringutes kindlalt välja joonistatud. Siiski on teadmised rangelt inimõistuse juurde kuuluv nähtus, samas kui andmeid ja informatsiooni on sageli esitatud füüsiliste objektidena. Peen vahetegemine info, andmete ja teadmise vahel on enamikes infohankimise alastes uuringutes väheväärtuslik. (Ibid, lk 65) Raamatukogusõnastik (2008, *sub* andmed) annab sõnale „andmed“

vastuseks: „informatsiooni taastõlgendatav esitus formaliseeritud kujul, mis sobib edastuseks, tõlgenduseks v töötluks; andmeid võivad töödelda inimesed v automaatsed vahendid“.

B. Dervin, kes arendas välja nn *sense-making* koolkonna, on 1976. aastal filosoof K. Propperi kirjutiste alusel välja pakkunud kolm informatsiooni tüüpi:

- 1) objektiivne, väljaspool inimest asuv informatsioon, mis kirjeldab reaalsust (aga mitte kunagi täielikult);
- 2) subjektiivne, inimese seesmine informatsioon, mis esitab meie nägemust reaalsusest, struktuure, mis me reaalsusele omistame;
- 3) *sense-making* informatsioon, mis peegeldab protseduure ja käitumisi, mis võimaldavad meil „liikuda“ välise ja sisemise informatsiooni vahel, et maailma mõista ja tavaliselt ka selle mõistmise kohaselt käituda. (Case 2006, lk 43)

Selline lähenemine ei pea formaalseid infosüsteeme (nt raamatud) tähtsamaks mitteformaalsetest infoallikatest (nt sõbrad, sugulased, kaastöölised) (Ibid, lk 43). Infoallikat (*information source*) defineerib Raamatukogusõnastik (2008 *sub* infoallikas) kui allikat „informatsiooni saamiseks või infootsingu edendamiseks (nt ajakiri, spetsialist vm)”. Kasutusel on ka infokanali (*information channel*) mõiste – see on „kanal informatsiooni edastamiseks“ (Ibid, *sub* infokanal). Käesoleva töö uurimistulemuste analüüsis on lihtsuse eesmärgil mõlemad mõisted kokku viidud „infoallika“ alla.

Vähima jõupingutuse printsiibi (*principle of least effort*) teooria, mis on kasutusele tulnud lingvistikast, eeldab, et inimene täidab ülesandeid nii, et peaks tegevustele kulutama nii vähe jõudu kui võimalik. Mitmed empiirilised uuringud on näidanud, et inimesed eelistavad kindlalt pöörduda infoallikate poole, mida nad on varem kasutanud, selle asemel, et proovida uusi infoallikaid. Teooriat on peale lingvistika kasutatud ka arvutiteaduse (nt otsingud) (Case 2005, lk 289) ja bibliograafilistes rakendustes (nt indeksi ettevalmistamine), sobivaks peetakse seda raamatukogu kasutamise vähesuse uurimiseks. Vähima jõupingutuse printsiibi eelduseks infohankimisel on, et inimene minimeerib info kättesaamiseks tehtava jõupingutuse, isegi, kui see tähendab leppimist informatsiooni väiksema kvaliteedi või kvantiteediga. Sellega seletatakse elektrooniliste ressursside, eriti nt veebilehtede kasutamist. (Ibid, lk 290)

1.2 Infovajadus

Informatsiooniga seotud probleemide uurijate hulgas puudub üldine arusaamine infovajaduse mõistest (Virkus 2003). Vähesed infootsingu uurijad kaevuvad sügavalt teemasse, mis inimese vajadused tegelikult on (Case 2002, lk 67).

J. Grunig ütleb, et vajadust on tavaliselt iseloomustatud nagu sisemise motivatsiooni seisundit (*inner motivation state*), mis viib mõtete ja tegudeni. A. Green on teinud 1990. aastal vajaduse mõistest neli üldist järeldust:

- 1) vajadus on alati instrumentaalne, sisaldab jõudmist ihaldatud eesmärgini;
- 2) vajadused on tavaliselt vaieldavad, see on nende põhierinevus tahtmistest;
- 3) vajadus on seotud paratamatuse mõistega sel viisil, et aeg-ajalt on sellel pigem moraalne kaal. St me kasutame fraase „inimvajadus“ või „põhivajadus“ viitamaks seisunditele, mida püüame saavutada (A. Maslowi järgi nt olla kaitstud või armastatud) ning mida iga inimene peab heaks. Erinevus põhi- ja teiseste vajaduste vahel on viinud mõned infoõpetlased (nt Tom Wilson) väiteni, et informatsioon on selgelt pigem teisene kui põhivajadus. Samas on mõned psühholoogid käsitlenud lähedalt seotud mõistet „tunnetusvajadus“ kui inimese põhivajadust;
- 4) vajadus ei ole tingimata meeleseisund, on võimalik mitte teada, millised on tegelikud vajadused. (Case 2002, lk 65-66)

Raamatukogusõnastik (2008 *sub* infovajadus) annab termini “infovajadus” seletuseks: “töös ja tegevuses tekkinud vajadus saada informatsiooni”. Sarnaselt määratleb infovajaduse M. Line: „vajadus (*need*) on see, mida indiviid peaks saama oma töö või uuringu jaoks, samuti enesetäiendamise või meelelahutuslikel eesmärkidel jne.” (Tibar 2001, lk 9). D. O. Case'i sõnul paljud infouurijad infovajaduse mõistes ei kahtle. Veel enam, enamus uurijaid eeldab, et infovajadused eksisteerivad ja ei ole eriti problemaatilised. Kui nad aga viitavad põhiküsimusele, kuidas infovajadus esile kerkib, tsiteerivad nad tavaliselt R. Taylorit, C. Atkinit, N. Belkinit või B. Dervinit. (Case 2002, lk 67) Palju on tsiteeritud R. Taylori käsitlust infovajadusest, mis hõlmab nelja staadiumit:

- 1) sisemine vajadus (*visceral need*), ebamäärane mitterahulolutunne, võib olla teadlik või mitteteadlik, ilmselt keeleliselt võimatu väljendada;

- 2) teadvustatud vajadus (*conscious need*), veel ebamäärane ettekujutus, millest mõnikord räägitakse teisele inimesele;
- 3) formuleeritud vajadus (*formalized need*), selles staadiumis on inimene võimeline moodustama vajaduse kohta formaalse avalduse;
- 4) kohandatud vajadus (*compromised need*) - võib olla küsimus raamatukoguhoidjale või otsing infosüsteemidest. (Case 2002, lk 68)

Üks uurimissuund käsitleb infovajadust kui vahendit ebakindluse vähendamiseks. N. Belkini käsitlused infovajadusest peegeldavad enamuses R.Taylori kontseptsiooni „sisemisest infovajadusest“. N. Belkini jaoks on infootsingu põhiline motivaator teadmiste vajak (*anomalous state of knowlege*). Inimene mõistab, et tema mingit situatsiooni või teemat puudutavas teadmiste seisundis (*state of knowledge*) on anomaalia (lõhe või ebakindlus). C. Atkin on pakkunud infovajaduse definitsiooniks „välise ebakindluse funktsioon, mis tuleneb tajutud lahknevusest indiviidi ümbritsevate tähtsate objektide kohta olemasoleva kindluse taseme ja seisundi vahel, mida ta soovib saavutada.“ Seega võrdlevad inimesed oma teadmiste taset eesmärkidega, mida nad tahavad saavutada (eeldatavasti „täielik teadmine“ kõikide meid puudutavate asjade kohta) ja reageerivad info otsimisega, mil iganes nad ebakindlust tunnevad. (Ibid, lk 69)

Kõige ambitsioonikam katse infovajaduste päritolu selgitada tuleb B. Dervinilt ja tema kolleegidelt. B. Dervin leiab, et meil on vajadus maailma „mõtestada“ (*make sense*). *Sense-making* uurimissuund on esile kerkinud suuresti igapäeva elu infootsimise taustalt. Infovajadus on selle käsitluse kohaselt lõhe, mis tuleb täita millegagi, mida vajav inimene nimetab informatsiooniks. Inimene peab maailma enda jaoks „klappima panema“, sellest aru saama, ennast pidevalt informeerima. Tema pea on täis küsimusi, mida võibki pidada tema infovajadusteks. (Ibid, lk 70) Teadmiste hankimist võrdleb B. Dervin silla ehitamisega üle intellektuaalse tühimiku (Virkus 2003).

J. Bosmani ja K. Renckstorfi arvates on infovajadusel kolm kattuvat motivatsiooni: sotsiaalne kasu (nt vestlusteemade olemasolu), instrumentaalne kasu (nt otsustamine, kas midagi osta) ja loomuomane kasu (nt meelelahutuslik väärtus, mida info pakub). (Case 2002, lk 74)

N. Belkin ja B. Vickery mõönavad, et infovajaduse jälgimine on problemaatiline, kuna vajadus on kellegi peas ja selle peab huvitatud jälgija tuletama, kui otsing on käimas või on juba

toimunud. Samas teised teadlased (nt T. Wilson) usuvad, et infovajadus on ebareaalne mõiste, kuna enamikke infovajadusi võib selgitada mõne palju üldisema vajadusega (nt on meie vajadus teada piimahinda põhjustatud vajadusest süüa või säästa ressursse). (Case 2002, lk 73) A. Maslow on öelnud, et ta on kindel inimese vajaduses teada („*I am convinced that man **does** have a need to know*“), kuigi ta tunnistas, et ei ole suutnud tõestada selle vajaduse olemasolu. M. Rokeachi arvates motiveerib meid kõiki vahel tugevam, vahel nõrgem iha näha reaalsust nii, nagu see tegelikult on. Et näha reaalsust, vajame me informatsiooni. (Ibid, lk 74)

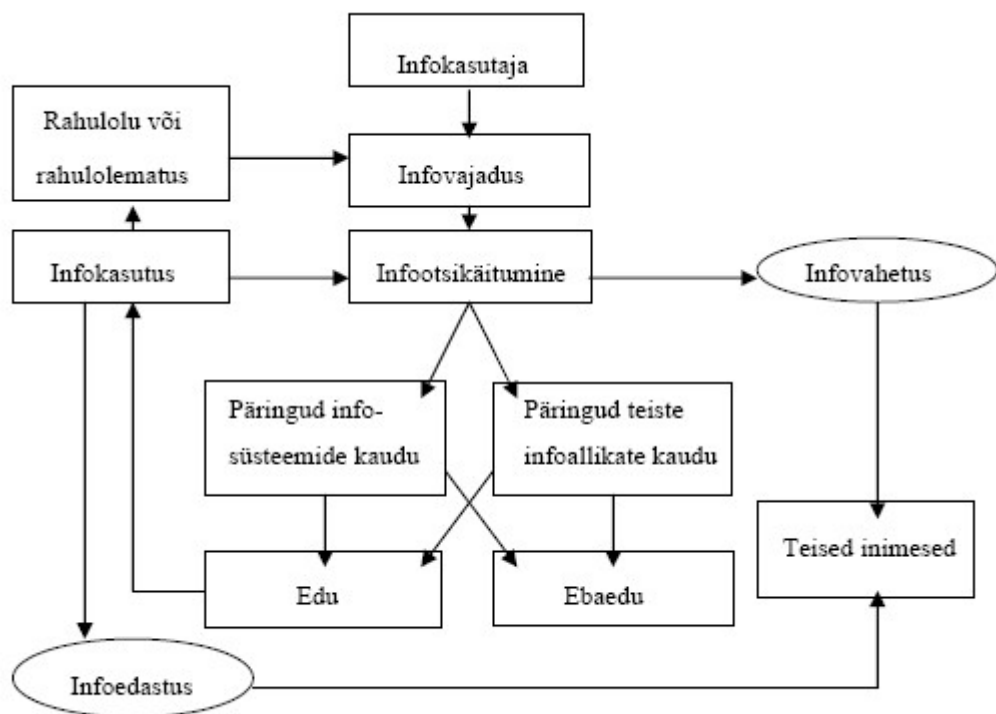
1.3 Infokäitumine

Mõisteid *information seeking* ja *information retrieval*, millel infouurijad selget vahet teevad, võiks Sirje Virkuse arvates mõlemal puhul eesti keelde tõlkida „infootsing“. *Information seeking* tähendab informatsiooni otsimist kõigist kättesaadavatest infoallikatest ja -kanalitest (eestikeelse terminina pakub S. Virkus „informatsiooni hankimine“), *information retrieval* („informatsiooni otsimine“) aga on see osa informatsiooni hankimisest, mille puhul kasutatakse abivahendina arvutit. (Virkus 2003) Käesoleva töö seisukohalt ei ole eelnimetatud terminite eristamine oluline ning uuringu tulemuste analüüsis on need lihtsuse eesmärgil ühendatud „infootsingu“ termini alla.

Enamik empiirilistest uuringutest ei ürita informatsiooni hankimist (*information seeking*) defineerida, oletades, et see on miski, mida inimesed teevad infovajaduse rahuldamiseks. G. Marchionini infohankimise mõiste on probleemile orienteeritud: „protsess, milles inimesed kavatsevad tahtlikult muuta nende teadmiste seisundit“ („*a process in which humans purposefully engage in order to change their state of knowledge*“) ja mis „on lähedalt seotud õppimise ning probleemide lahendamisega“ („*closely related to learning and problem solving*“). Mõne uurija jaoks on info hankimine sünonüüm B. Dervini *sense-making*'uga. (Case 2002, lk 75) Tom Wilson peab informatsiooni hankimiseks „eesmärgipärast informatsiooni otsimist rahuldamaks teatud eesmärki" ja sellele vastavat käitumist infootsikäitumiseks (*information seeking behaviour*) (Virkus 2003). Kõik eelnimetatud definitsioonid rõhutavad tahtlikku

tegevust. Laiem mõiste, mis hõlmab ka passiivset info hankimist, on infokäitumine (*information behaviour*). (Case 2002, lk 75)

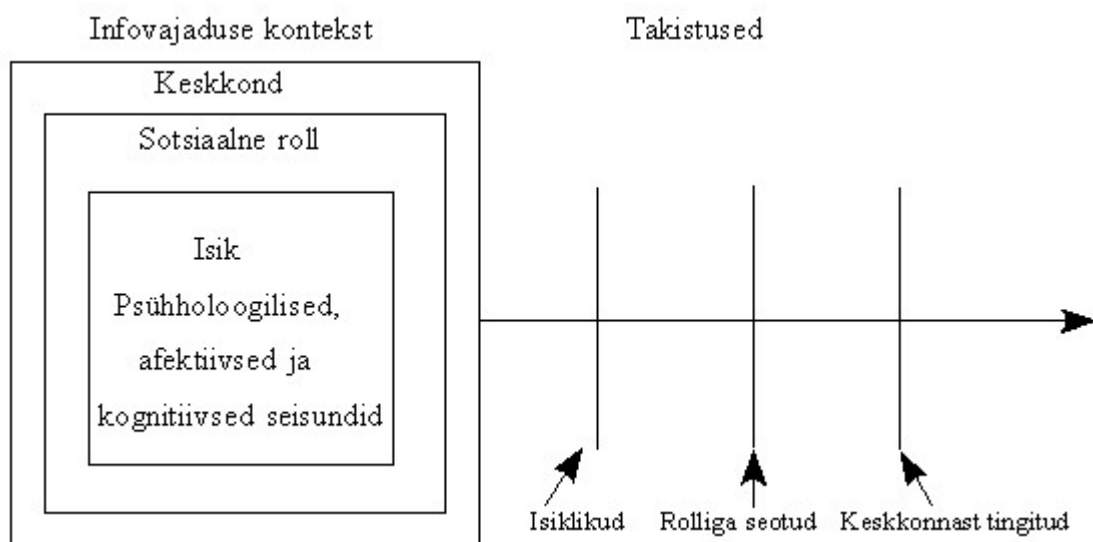
T. Wilsoni definitsiooni järgi moodustavad infokäitumise tegevused, mida inimene võib oma infovajadusest teadlikuks saanuna teha, samuti sellise info otsimine mistahes viisil ja selle kasutamine või edastamine (Wilson 1999, lk 249). Infokäitumine sisaldab T. Wilsoni arvates nii aktiivset kui passiivset informatsiooni otsimist ja kasutamist. Aktiivne infokäitumine on näiteks vahetu suhtlemine, passiivne näiteks reklaami jälgimine televiisorist, kavatsemata sellele informatsioonile vastavalt tegutseda. (Virkus 2003) Infootsikäitumine algab tajutud infovajaduse tagajärjel – infokasutaja püüab seda vajadust rahuldada ja teeb päringuid formaalsete või mitteformaalsete infoallikate kaudu (Wilson 1999, lk 251). Enamik üldisi mudeleid, mis on infokäitumise kohta loodud, on sageli diagrammi vormis olevad seisukohavõttud, mis püüavad kirjeldada infohankimist kui tegevust, selle põhjusi ja tagajärgi või seoseid erinevate infootsikäitumise staadiumite vahel. T. Wilsoni mudel (joon 1) püüab katta enamikku, mis on infokäitumisega seotud.

Joonis 1 Wilsoni infokäitumise mudel

Mudel näitab, et infokäitumine algab teadvustatud infovajaduse tagajärjel. Inimene teeb selle vajaduse rahuldamiseks päringud formaalsete („infosüsteemid“) või mitteformaalsete („teised infoallikad“) infokanalite või -allikate kaudu, mida saadab edu või ebaedu. Õnnestumise korral kasutab inimene leitud informatsiooni ja see võib tajutud infovajaduse täielikult või osaliselt rahuldada, ebaedu puhul aga tuleb protsessi korrata. Mudel näitab ka seda, et infokäitumise osaks võivad olla läbi infovahetuse ka teised inimesed – neile võidakse kasulikuna tunduv informatsioon edasi anda. (Wilson 1999, lk 251)

Osaliselt määrab inimese tajusid (*perceptions*) infootsingu käigus kontekst – isiku situatsioon, taust ja ümbrus. Kontekst mõjutab allikate valikut ja kaasnevaid tähendusi. Samuti võivad infootsiprotsessis esile kerkida tingimused või takistused, nt kalduvus ebakindlusele, mis võib tuleneda mitte ainult liiga vähesest, vaid ka liiga rohkest info omamisest. (Case 2002, lk 108) T. Wilson on välja töötanud mudeli (joon 2), mis näitab, millised tegurid infovajadusi ja infootsikäitumist mõjutavad. Ta on veendumusel, et infovajadused tõusevad esile mingist teisest, pigem põhivajadusest ning vajaduse rahuldamiseks vajaliku info hankimisel pörkub inimene tõenäoliselt kokku mitmesuguste takistustega. Tema sõnul võib infovajadus tekkida psühholoogilistest, kognitiivsetest ja afektiivsetest vajadustest. Nende vajaduste kontekst moodustub kogu ümbritsevast keskkonnast, isiku sotsiaalsest rollist ning isikust enesest. Needsamad tegurid võivad tegeliku info hankimise ära hoida või hoopis seda abistada. (Wilson 1999, lk 252)

Joonis 2 Wilsoni infootsikäitumise mudel

D. O. Case (2002, lk 108) teeb erinevate uurimuste põhjal järelduse, et inimesed kalduvad meelelahutust otsima ning sageli eelistavad nad teatud määral fakte fiktsiooniga segada. Iha meelelahutuse järele aga mõjutab omakorda suuresti infoallikate valikut.

R. Savolainen, kes uuris 1990. kesksaigas igapäevainfo (*everyday life information*) hankimist, on loonud mudeli, mille keskmeks on eluviis (*way of life*) (Savolainen 2005, lk 143) ehk „kord asjades“ (*order of things*), mis on lihtsustatult inimeste ettekujutused, kuidas asjad peaksid olema, kui nad on „normaalsed“. Selle korra eest tuleb hoolt kanda ning seda hoolt nimetab R. Savolainen eluoskuseks (*mastery of life*), mis on seotud probleemide lahendamisega, eriti juhtudel, kui „kord asjades“ on ohustatud. Infohankimist peab R. Savolainen eluoskuse tähtsaks osaks, mille eesmärk on kõrvaldada ebakõla ettekujutustes „kuidas asjad hetkel on“ ning „kuidas nad peaksid olema“. (Ibid, lk 144)

1.4 Infokäitumise uuringud

Informatsiooni hankimise ja otsingu uurimise ajalugu ulatub möödunud sajandi algusesse (erinevad uurijad on dateerinud algusaastateks nt 1902 ja 1916) (Case 2002, lk 220) ning aja jooksul on D. O. Case'i sõnul ilmunud vähemalt 10 000 publikatsiooni infovajaduste, kasutuse, otsingu ja/või teiste infokäitumise aspektide kohta (Ibid, lk 224).

Infohankimise ja -otsimise uuringud olid rohkem kui poole sajandi jooksul suunatud enamasti infokanalitele ja -süsteemidele. Uuringute peamine tähelepanu oli info hankimise objektidel ning kohtadel: raamatud, ajakirjandus, raadio, televisioon, raamatukogud jne. Uuriti eelkõige formaalseid süsteeme, infokasutaja asemel infoallikaid ning nende kasutamist. 1970tel nihkus aga uuringute kese süsteemilt inimesele – informatsiooni loojale, hankijale ja kasutajale. Eelnevates uuringutes esitatud küsimustele „mida“ ja „kuidas“ lisandus küsimus „miks“. (Virkus 2003)

Tom Wilson on pakub järgmist infovajaduse ja –kasutuse uuringute jaotust:

- 1) uurimismeetodite järgi – intervjuupõhised, ankeetküsitlused posti teel, juhtumiuuringud jne;
- 2) uuritavate inimeste sotsiaalse staatuse järgi – uurivad teadlased, õpetajad, sotsiaaltöötajad, doktorikraadi taotlejad jne;
- 3) teadusharu järgi – loodusteadus ja tehnoloogia, sotsiaalteadused, humanitaarteadused jne;
- 4) teoreetilise raamistiku järgi – kognitiivne lähenemine, biheivioristlik lähenemine, fenomenoloogiline lähenemine. (Wilson 1994)

T. Wilson (1994) on öelnud, et infovajaduse ja -kasutuse uuringutes on palju tähelepanu pööratud sellele, kuidas inimesed infoallikaid ja -teenuseid kasutavad, vähem on uuritud infovahetust, infokasutust ja infoedastust. Selle asemel, et uurida inimesi endid ja nende infootsikäitumise erinevaid aspekte, on paljud kasutajauuringud keskendunud sellele, kuidas inimesed infosüsteeme kasutavad. Ta lisab, et infokäitumine ei ole ainult infoteaduse uurimisobjekt. Infokäitumisega on seotud näiteks organisatsiooniliste otsuste tegemine, turundus, isiksuseuuringud, arvutil baseeruvatele infosüsteemidele esitatavad nõudmised, meediauuringud, tervisekommunikatsioon jne. D. O. Case (2002, lk 138) ütleb, et enamus infootsingu ja infokasutuse uuringutest ei ole tehtud teooria ülesehituseks, vaid on loomult administratiivsed, hõlmates andmekogumist infoasutuste (nt raamatukogu) tegevuse parandamiseks.

C. W. Choo ja E. Auster jagavad uuringud süsteemikeskseteks ja inimesekeskseteks, inimesekeskseid uuringuid on omakorda erineval viisil jaotatud. C. W. Choo ja E. Austeri sõnul on uuritud infokasutajaid professionaalsesse või sotsiaalsesse gruppi kuulumise ja nende demograafilise tausta järgi. S. Talja koos kaasuurijatega eristab aga tüüpilisi uurimisaluseid kontekste: sotsiaalmajanduslikud tingimused, töörollid, ülesanded, problemsituatsioonid, kogukonnad ja organisatsioonid. B. Dervin toob kümme näidet traditsioonilistes uuringutes vaatluse all olnud infokasutajate demograafilisest jaotusest (nt vanus, sugu, rass, rahvus jne), lisaks on veel tosinaid alternatiivseid võimalusi inimesi gruppidesse jaotada. D. O. Case toob need erinevad infouuringute iseloomustused kolme kategooria alla: ametid või töörollid, sotsiaalsed rollid ja demograafiline taust. (Case 2002, lk 227)

2. UURINGUD NOORTE INFOKÄITUMISE KOHTA

Infohankimise-alastes uuringutes, milles osalenud on valitud eelkõige vanuse põhjal, on eelistatud uurida lapsi ning eakaid, nende vahele jäävale vanusegrupile keskendumine ei ole levinud. Palju on aga uuritud nn täiskasvanud elanikkonda, kuhu on kaasatud ka eakad (aga mitte lapsed ega teismelised). (Case 2002, lk 273)

Uuringutes on mõistet „noor“ käsitletud üpris laialt. A. Shentoni ja P. Dixoni uuringus osalejate vanus ulatus kolmest eluaastast kaheksateistkümmeni (Shenton, Dixon 2003a, lk 9). Sotsioloogide A. Laasi ja K. Lamesoo 2004. aastal Tartus toimunud uuringus kuuluvad mõiste „noor“ alla 5.-11. klassi koolinoored (Laas, Lamesoo 2004, lk 4) ja noored, kes „on päevastes õppeasutustes õppimise lõpetanud ning kombineerivad hariduse saamist töötamise, töötamise ja/või oma pere eest hoolitsemisega” (Ibid, lk 1), samas kui Eesti Noorsootöö seadus (1999) käsitleb noorena seitsme- kuni kahekümne kuue aastast isikut. M. Wilsoni 2002. aastal korraldatud küsitluses jaotati vastajad vanusegruppidesse – alla 12-aastased, 13-17-aastased ning 18-30-aastased (Wilson 2002, lk 5).

2.1 Noorte infokäitumise uuringud väljaspool Eestit

A. Shenton ja P. Dixon (2004, lk 296) möönavad, et laste ja noorte infovajadust on raamatukogunduses ja infoteaduses vähe uuritud ning sellele on mitmed uurijad ka tähelepanu juhtinud. Samas on need uuringud olulised noorte nõudlustele vastavate infoteenuste ja -süsteemide arendamiseks. Uurijate ees on probleemid, kuidas defineerida „infovajadust“

uurimisaluse teema selgemaks muutmiseks, ning millised on nende infovajaduste uurimiseks sobivad uuringustrateegiad. (Shenton jt 2004, lk 297)

V. Walter märgib, et noorte infovajaduse uuringutehnikate raamistikku ei ole veel välja arendatud. Tehtud uuringud jagab ta kolmeks:

1) uuringud, mis hõlmavad infopakujate hinnangut noorte välisele käitumisele, nt uuringud raamatukogu kasutamise kohta, sageli statistilised. (Shenton jt 2004, lk 301) J. Fourie järgi ei näita statistiline uurimus noorte ehtsat infovajadust, kuna see ei taga piisavat detailsust ning konkreetsete infoallikate ja kanalite kasutuse mõõtmine näitab pigem noorte nõudeid kui vajadusi. (Ibid, lk 302);

2) projektid, mille andmestik on kogutud otse inimestelt, kes võivad, aga ei pruugi olla noored ise (Ibid lk 301), vaid nt nendega töötavad inimesed. Paljudes varastes töödes on kasutatud informatsioonile orienteeritud lähenemist, kus rõhku on pööratud infole või materjalidele, mida inimesed on hankinud või võivad hankida. Vajaduse kontekstil on vähe tähelepanu, see on suunatud eelkõige tegevusele. V. Walter leiab, et raskuste tõttu oma infovajadusi väljendada võib noorte puhul edukamaks osutuda lähenemine, kus potentsiaalsed vajadused on ette antud, hoolimata liigsuurest kontrollist uuritava üle. Tavaliselt on uuringud suunatud lähiminevikus esilekerkinud infovajadusele. Termin „informatsioon“ kasutamisel intervjuus või ankeedis tekib oht, et noore arusaam terminist ja selle kõrvaltähendustest mõjutab kogutavaid andmeid. Mõne teise sõna kasutamine võib anda teistsugused tulemused ning seega termin ise olla takistuseks andmekogumisel. (Ibid, lk 303) Elukeskne lähenemine, mille töötasid välja B. Poston-Anderson ja S. Edwards, uurib infovajadust läbi osaleja probleemide, murede ning tema elus esile kerkinud situatsioonide. Selle tehnika probleem on andmestiku laiaulatuslikkus, mistõttu on raske määratleda uurimuse piire. Samas on B. Hjørland leidnud, et selline lähenemine võib peegeldada objektiivsemat reaalsust (Ibid, lk 305);

3) infovajaduse uuringud, mis põhinevad olemasoleval kirjandusel. (Ibid, lk 301)

Noorte infokäitumist esitavaid mudeleid on loodud vähe (Shenton jt 2003a, lk 5). Enamik neist põhineb õpilaste tööalases kontekstis ning tavaliselt kooliülesannete täitmise tingimustes (Ibid, lk 6).

A. Shenton ja P. Dixon jagavad noorte infokäitumist peegeldavad mudelid neljaks:

- 1) juhendavad (*instructional*), mis on seotud oskuste arendamisega, mitte reaalse käitumisega ning ei näita, kuidas noorukid tegelikult informatsiooni otsivad;
- 2) põhimudelid (*grounded*), mille eesmärk on infokäitumist portreeterida, sisaldavad erinevaid tegevusstaadiume või uuringus osalejate kogetud emotsioone;
- 3) narratiivsed (*narrative*), andmete kogumisel esilekerkinud staadiumeid kirjeldab uurija nii, et oleks tagatud tulemuste ladus esitus;
- 4) sünteesitud (*synthesized*), mis ei ole seotud spetsiaalselt läbi viidud uuringuga, vaid on eelmiste tööde analüüs. (Shenton jt 2003a, lk 5)

Erinevaid mudeleid noorte infokäitumise kohta on loonud R. Tabberer, C. Kulthau, J. Pitts, T. Burdick jt. Mõned neist mudeleist on tegevuspõhised, järjestades ülesanded, mida noorukid tavaliselt seoses informatsiooni asukoha ning vahel ka kasutusega ette võtavad. Sellised on R. Tabbereri (aastast 1987) ning C. Kulthau (aastast 1988) mudelid. (Ibid, lk 6)

C. Kulthau infootsiprotsessi (*information search process*) mudel hõlmab tema kahe aastakümne jooksul tehtud empiirilisi uurimusi, mis algasid keskooliõpilaste kvalitatiivuuringuga 1983. aastal (Kulthau 2005, lk 230). Mudelisse on peale tegevuste kaasatud ka emotsionaalne mõõde ning selle rõhk on pikaajalisel ülesandel, mis võib kesta nädalaid. Mudel hõlmab kuut staadiumit:

- 1) ülesande algatamine (*task initiation*), õpilastele tutvustatakse ülesannet, nad võivad sellest teistele rääkida või raamatukogu kogusid sirvida, domineerivad ebakindlus ja kartus;
- 2) teema valimine (*topic selection*), emotsioonid varieeruvad olenevalt sellest, kui kiiresti otsusele jõutakse – võib tõusta optimism, kuid otsustamatuse puhul murelikkus;
- 3) eeluuring (*prefocus exploration*), mida iseloomustab mõningane infokogumine teema kitsendamiseks, sageli tunnevad noorukid selles staadiumis segadust;
- 4) fookuse kindlakstegemine (*focus formulation*), kus identifitseeritakse kindel uurimisala, võib jällegi kerkida optimism, kuna õpilased leiavad kinnitust oma võimele ülesanne lõpule viia;
- 5) informatsiooni kogumine (*information collection*), mis hõlmab ulatuslikku raamatukogu kasutamist ja kindlate allikatega konsulteerimist, tavaliselt on õpilased jätkuvalt enesekindlad ning nende huvi tõuseb;

6) otsingu lõpetamine (*search closure*), kus noorukid lõpetavad oma otsingud, sageli ajapuuduse või langenud produktiivsuse tõttu, tavaliselt tunnevad õpilased kergendust, mõned võivad olla tulemusega rahul, aga teised pettunud. (Shenton jt 2003a, lk 6)

Algset mudelit kinnitas ja täiustas C. Kulthau raamatukogu kasutajate uurimisega kvantitatiivsete ja pikaajaliste meetoditega ning juhtumiuuringutega (*case study*) (Kulthau 2005, lk 230). Selle mudeli piires võib C Kulthau sõnul infootsiprotsessi kasutaja perspektiivist vaadeldes võtta kui valikute jada, mis põhinevad neljal kriteeriumil: ülesanne (mida ma tahan saavutada?), aeg (kui palju mul on aega?), huvi (mida huvitavat ma leian?), kättesaadavus (milline informatsioon on mulle kättesaadav?). (Ibid, lk 232) Mõningate erinevuste ilmnemisest hoolimata on C. Kulthau mudeli paikapidavust on kinnitanud teisedki uurijad, nt J. H. McGregor, K. P. Bland, L. Friel. (Shenton jt 2003a, lk 6)

T. Burdicki mudel on samuti suunatud infootsiprotsessi emotsionaalsele mõõtmele, kuid toob vastupidiselt C. Kulthau omale välja inimeste erinevused. Mudel eristab õpilasi infootsingu stiilide, motivatsioonitaseme ja fookuse formuleerimise järgi. Kuus erinevat infootsijate gruppi kannavad iseloomulikke ja humoorikaid nimesid, nt tõrges turist, erapooletu eksinu, kaasahaaratud navigaator. (Shenton jt 2003a, lk 7)

Samuti on A. Shenton ja P. Dixon mõõnnud, et vähe kasutajakeskseid uuringuid on tehtud teismeliste kohta (Agosto, Hughes-Hassell 2005, lk 142). Siiski on mõningad teadlased uurinud ka otseselt teismeliste infootsikäitumist. H. Julien uuris 1990te lõpus 399 Kanada teismelise karjääriotsuseid ning leidis, et enamusel teismelistest on selle kohta küsimusi. Mõned küsimused olid üldised (mida ma peaksin tegema?), teised soovisid kindlaid fakte (millist kooli valida oma eesmärkide saavutamiseks?). Peamiselt kasutatavad infoallikad laialt ei varieerunud, need olid: enda mõtlemine, raamatud/pisitrükised, nõustaja, sõbrad, töötaja, ema ja isa - kõiki kasutas rohkem kui 35% teismelistest. Vähim kasutatud allikad olid rahvaraamatkogud ja töökogemus, kuigi enamikel oli eelnev töökogemus olemas. Raamatutele ja nõustajatele eelistati sõpru, töötajaid ja pereliikmeid. H. Julieni küsitletud teismelistest 40% ei teadnud, kuhu pöörduda, kui otsuste tegemise puhul on abi vaja, pea sama suur hulk leidis aga, et kohti nende infohankimise abistamiseks on isegi liiga palju. Enamik karjääriinfost oli leitud pigem juhuslikult kui

eesmärgipäraselt ja teismeliste otsuste tegemine ei järginud loogilist mustrit, mida on soovitatud karjääriarengu-alases kirjanduses. H. Julien järeldeb, et sellises eas võib karjääriotsuste puhul emotsionaalne tugi olla tähtsam kui instrumentaalne abi (nt valikute mõistmise juures). (Case 2002, lk 271)

Infohankimise erinevaid võimalusi on rõhutanud P. Clarke, kes seitsmekümnendate alguses uuris, kuidas teismelised üksteisega popmuusika teemal suhtlevad. Ta eristas infohankimist (*information seeking*) (sisaldab allikaid väljaspool inimese sotsiaalset süsteemi) ja infojagamist (*information sharing*), mille käigus verbaalset ja mitteverbaalset infot sotsiaalses grupis vahetatakse, selle asemel, et seda tahtlikult välja otsida. Jagamise puhul toob ta ühe tähtsa eesmärgina välja teiste inimeste kohta millegi õppimise, nende kohta otsuste tegemise, mis võivad või ka mitte viia lähemate suheteni, infootsingu käigus aga tunneb inimene tavaliselt ära, et allikal, mille poole ta pöördub, on talle rohkem öelda kui temal allikale. (Ibid, lk 271)

Mõned uuringud võivad viia ootamatute tulemusteni. Noorte infokäitumisega on seotud 1986. aastal C. Melloni poolt üliõpilaste raamatukogukasutust uurides välja töötatud „raamatukoguängi“ (*library anxiety*) teooria. Kaheaastase projekti jooksul küsiti üliõpilastelt kooliülesannete jaoks tehtavate uuringute käigus kerkinud probleemide kohta. Selle asemel, et rääkida oma raskustest informatsiooni hankimisel, rääkisid tudengid oma tunnetest raamatukogu kui sellise kohta. Nad teatasid muuhulgas eksinud olemise tundest, kartusest läheneda raamatukogupersonalile ja võimetusest raamatukogus orienteeruda. C. Mellon võttis sellised ebamugavustunded kokku terminiga „raamatukoguäng“. Tudengid, kes selle all kannatasid, ei olnud võimelised otsustama, kuidas nad peaksid oma otsingut alustama, ning ei olnud suutelised vajalikke materjale raamatukogust leidma. Samuti kõhklesid nad esitamast raamatukogupersonalile küsimusi. (Katopol 2005, lk 235) Teooriat on aja jooksul täiendanud erinevad uurijad, näiteks on S. L. Bostick loonud raamatukoguängi skaala, mis loendab tunded raamatukogu kohta: barjäärid personaliga, afektiivsed barjäärid, rahulolu raamatukoguga, teadmised raamatukogu kohta ja mehaanilised barjäärid. (Ibid, lk 236)

Mitmetes uuringutes on infohankimine seotud eelkõige õppimisega. J. Heinström (2006) kirjeldab USA New Jersey osariigi põhi- ja keskkoolides korraldatud uuringut, kus püüti selgust saada küsimusele, kas erinevused õpilaste infokäitumises on seotud nende erineva lähenemisega

õpingutele. Andmeid koguti 574 6.-12. klassi õpilaselt, kes otsisid iseseisvalt informatsiooni kooliülesande jaoks, ning kolmes infootsimise staadiumis (otsingu algatamine, sõnastamine ning järeldused). Tulemused näitasid, et seos on olemas: õppimisele pinnapealselt lähenevad noored eelistasid kergesti kättesaadavaid allikaid, sügavama lähenemisega õpilased olid teadlikud kvaliteediaspektidest ning strateegilise lähenemisega õpilased organiseerisid ja struktureerisid oma otsinguid. Välise motivatsiooniga õpilaste jaoks tähendas informatsiooni otsimine ülesande sooritamiseks piisava hulga faktide kogumist. Sisemiselt motiveeritud õpilastele sellest ei piisanud – nad soovisid midagi õppida ning seetõttu uurisid suuremat materjali hulka ning pöörasid tähelepanu informatsiooni kvaliteedile.

A. B. Enochssoni artikkel (2005) uurib küsimusi, milliseid oskusi on õpilastel nende arvates vaja õnnestunud infootsinguprotsessiks ning kuidas need oskused on seotud üksteise ning õpetamisega. Artikkel põhineb andmetel, mis koguti erinevate meetoditega (vaatlus, intervjuud, ankeedid jne) 1998.-2003. aastani 110 Rootsi õpilaselt eelkoolist põhikooli 9. klassini. Eelistati koole, kus õpetajad kasutasid klassis arvutit loomuliku õppevahendina. Uuringu eesmärk oli mõista, mida õpilased teevad, kui nad otsivad koolis Internetist informatsiooni ja kuidas peegeldub see, kui neile on antud võimalus töötada pika perioodi vältel hea juhendamise all. A.B Enochsson leidis kuus erinevat oskust, mis õpilaste arvates on põhilised: keel ja tehnoloogia tundmine, mida nimetasid noorimad uuringus osalenud ning mis on eelduseks Internetist info otsimisel; teadmine erinevatest infootsimisviisidest ja kuidas otsimootorid töötavad - oskused, mis on otseselt seotud Internetiga; eesmärkide seadmine ning kriitikavõime – oskused, mis on kasulikud ka väljaspool Internetti. Igas vanuses õpilased märkisid, et Internetist info otsimise õppimine võtab aega ja see võib mõnikord olla närvesööv.

D. E. Agosto ja S. Hughes-Hassell (2005, lk 143) väidavad koguni, et enamik inimese infootsingu kohta tehtud uuringud on keskendunud infootsingule töö, teadustöö või õpingute tarbeks, samas on aga suur osa inimese infokäitumisest seotud igapäevaelu infootsinguga. Nad viitavad R. Savolaisele, kes on veendumusel, et mõnikord ei ole võimalik eristada tööd või õpinguid igapäevaelust, need võivad olla lahutamatult seotud. D. E. Agosto ja S. Hughes-Hassell toovad välja, et enamik igapäevaelulise infootsingu uuringuid on jõudnud järeldusele, et suure osa kasutatavatest infoallikatest moodustavad inimesed, samuti P. J. McKenzie väite, et

sotsiaalsed suhted ja kontekstid võivad igapäevaelu infoallikate kasutamisel mängida suuremat rolli kui kognitiivsed tegurid. D. E. Agosto ja S. Hughes-Hassell (2005, lk 144) uurisid 27 Philadelphia linna 14-17-aastase teismelise igapäevaelulist infootsikäitumist, põhilised küsimused olid, millist tüüpi infot teismelised oma igapäevaelus vajavad, millist infomeediat ning milliseid inimesi info hankimiseks eelistavad (Ibid, lk 142). Uuringus kasutati mitut eri andmekogumismeetodit, ka kirjalikke tegevuspäevikuid ning grupiintervjuusid. Tulemustest selgus, et osalejad otsustavad rajatud inimsuhete, küsimuste temaatika ja info hankimise asukoha põhjal, milliste inimestega konsulteerida ja millist meediat kasutada. Valikuid tehakse printsibiil „see oleneb“ („it depends“), mis toetab P. J. McKenzie igapäevaelu infootsikäitumise juures väljatoodud sotsiaalse konteksti tähtsust. Kõik intervjuueeritud grupid eelistasid infoallikana inimesi, eriti sõpru ning perekonda, järgnesid koolitöötajad, mentorid, klienditeenindajad, raamatukogutöötajad ja juhuslikud inimesed (*passers-by*). Teised infoallikad olid (nimetamise sageduse järjekorras) telefon, televisioon, arvuti, raadio, ajalehed, tootepakendid, isiklikud kommunikatsioonisüsteemid (nt e-post), trükitud koolimaterjalid, tootekataloogid, pisi- ja raamatud, ajakirjad ja telefonikataloogid. (Ibid, lk 158) Teemadeks, mille kohta infot vajati, osutusid koolitöö, kellaeg/kuupäev, sotsiaalse elu/vabaaja tegevused, ilm, igapäevaelu rutiin (nt toidu- või riietuse valik), popkultuur, jooksvad sündmused, transport, isiklikud finantsid, tarbijainformatsioon, isiklik areng (ka kolledži, stipendiumite info) ja tööinfo. (Agosto jt 2005, lk 159)

Noorte infovajaduse uuringutes on kasutatud ka ankeetküsitlusi. *Dorset Youth Service*'i 2005. aastal noortele jagatud ankeedis on muuhulgas küsitud, mille kohta noored vajaksid rohkem informatsiooni või abi. Valikute nimekirjas olid infotehnoloogia, töötamine ning kutseõpe, haridus, terviseiga seotud probleemid, suhted - ka peresuhted, elukoha leidmine/iseseisvalt elama asumine, tarbija- ja õigusabiga seonduv, HIV/Aids, narkootikumid ja alkohol, seksiga seonduv jne. (Survey of young..., lk 8) *Bedfordshire Youth Service*'is korraldati töö parandamiseks ja süsteemsema lähenemise loomiseks Dorseti ankeedile baseerudes küsitlus (Information on what...). Võimalike noortele muret tekitavate valdkondadena olid ankeedis ära toodud kool/eksamid, isiklik turvalisus, töö leidmine, rahaprobleemid, stress, perekond, kiusamine, hirm kuritegevuse ees, tervis, narkootikumid, suitsetamine, suhted, alkohol, ülikooli õppemaksud, õigusalsed ja tarbijaküsimused jne. Oluliste valdkondadena olid eraldi esitatud kodust lahkumine, töö saamine, suhted, kolledžisse sisseastumine, seksuaalervis, rasestumisvastased

meetodid, alkohol, uimastid ja rasedus. Probleemide lahendamiseks pakutud võimaluste loetelus olid sõbrad, vanemad, teised pereliikmed, noorsootöötajad, õpetajad, muretelefonid, tutvusringkond ning mure endale hoidmine. (Young People's Needs...)

Mitmetes uuringutes on kasutatud fookusgrupi intervjuusid kombineerituna mõne teise andmekogumismeetodiga. M. Wilson korraldas Lõuna-Aafrikas UNESCO tellimisel 2002. aastal uuringu, mille fookuses oli Alexsan Kopano Teabekeskus (*Alexsan Kopano Resource Centre*) (Wilson 2002, lk 3) ning eesmärk leida info- ja õppimisvajaduste väljenduse soolised erinevused ja jälgida erinevate sugude vahelist interaktsiooni. Analüüsiti 89-liikmelise fookusgrupi ning 48 ankeedi vastuseid. Küsitletud jaotati vanusegruppidesse: 7-12-aastased, 13-17-aastased ning 18-30-aastased. (Ibid, lk 5) Tulemuste põhjal võis noorte infovajadused jagada viide peamisesse rühma:

- 1) töötamine (karjääriinfo, tööotsingud, ettevõtlus);
- 2) elulised oskused (otsuste tegemine, kuidas öelda „ei”, teismeliste rasedus, turvaseks, kuidas olla terve, kuidas enda eest hoolt kanda ja ennast kaitsta, kuidas olla edukas, kuidas säästa raha);
- 3) haridus (kodutööd, kooliga seotud informatsioon, info projektide jaoks, õppeainete valikud, võimalus edasisele ja kõrgemale haridusele, info õppimisvõimalustest ja nende rahastamisest, milline haridus aitab tööd leida);
- 4) väärkohtlemine ja/või kuritegevus (laste õigused, vägistamine, üldine ahistamine, seaduserikkuja karistamine, enesekaitse);
- 5) tervis (HIV/AIDS, sugulisel teel levivad haigused, üldine tervis). (Ibid, lk 6)

Infovajadused erinesid märksa rohkem vanusegruppide kui sugude vahel. Kokkuvõtvalt vajasisid fookusgrupi küsitletud enim informatsiooni töövõimaluste kohta (Ibid, lk 6), järgnesid elulised oskused, arvutiõpe ja arvutile juurdepääs ning haridus (Ibid, lk 23). Küsimustikus esitati 18-30-aastastele vastajatele infovajaduse hindamiseks rida valdkondi: haridus, siseuudised, kohalikud uudised, tervishoid, äri, töötamine, sotsiaalsed ja kultuurisündmused, valitsuse info, kaupade hinnad (Ibid, lk 30). Infoallikate loetelus oli vastajatele pakutud Alexsan Kopano keskust, perekond, raadio, televiisor, ajaleht, ajakirjad, postkontor, Internet (Ibid, lk 33). Ankeedile vastanud pidasid ülekaalukalt tähtsaimaks haridusalast infot (Ibid, lk 30).

P. Dixon ja A. K. Shenton viisid Suurbritannias 1999.-2000. aastal läbi uuringu, kus oli luubi all

noorte infouniversum. Uurimisel eraldati kaks dimensiooni – noorte infovajadused ja tegevused, millega nad nendele vajadustele reageerivad. Infovajaduse- ja infohankimise uurimise ühendamisel lähtuti printsiibist, et infootsingut tuleb mõista seda inspireerinud infovajaduse kontekstist lähtuvalt. (Shenton jt 2003a, lk 7) Osales kolm algkooli (3-9-aastastele), kaks põhikooli (9-13-aastastele) ja üks keskkool (13-18-aastastele). Andmeid koguti 12 fookusgrupilt ja läbi viidi 121 individuaalset intervjuud. Küsitlus toimus dialoogi vormis. Pärast infovajadusega seotud olustikuga tutvumist paluti küsitletavatel meelde tuletada, millise tegevusega nad sellele vajadusele reageerisid. (Ibid, lk 9) Infovajadust käsitleti kui „inimese soovi või vajadust omandada intellektuaalset materjali, et kergendada, lahendada või muud moodi reageerida olukorrale, mis tema elus esile kerkib“ (Ibid, lk 8). Uuringu tulemusena tuvastati situatsioonilised faktorid, mis on seotud vajaduse stiimuli, vajaduse arengu ja ajaskaala, hangitud informatsiooni, kasutaja situatsiooni ja lõpptootega, mille jaoks informatsiooni oli tarvis (Shenton, Dixon 2005, lk 21). Nõutud informatsiooni omadustena on uurimistulemustes ära toodud selle täpsus – info võib olla täpsem või üldisem (Ibid, lk 23), ajakohasus, tasand ehk arusaadavus, millises vormis peab info olema ning milline peab olema selle ulatus. Viimasel puhul jagasid autorid informatsiooni kvalitatiivseks („sügavamale kaevudes ja rohkem teada saades jõuan asja ivani“) (Shenton jt 2005, lk 24) ja kvantitatiivseks („piisavalt informatsiooni, et ma saaksin kokku kaks tuhat sõna“) (Ibid, lk 25).

A. Shenton ja P. Dixon ütlevad, et infootsikäitumine algab siis, kui inimese elus esile kerkinud situatsioon stimuleerib infovajadust. Nad eristasid kolmteist tüüpi informatsiooni, mida noor võib vajada:

- 1) nõuanne (*advice*);
- 2) spontaanne „elusituatsooni“ informatsioon (*spontaneous „life situation“ information*) vastuseks esile kerkivatele probleemidele ja uudishimule;
- 3) isiklik informatsioon (*personal information*), mis võib olla seotud noorukite endi või teiste inimestega nende sotsiaalses maailmas;
- 4) tunnetealane tugi (*affective support*);
- 5) teiste empaatiline mõistmine (*emphatetic understandig*);
- 6) tugi oskuste arendamiseks (*support for skill development*);

- 7) koolis käsitletav informatsioon (*school-related subject information*) - seda võidakse otsida seoses kooliülesande täitmisega, see võib ka olla ajendatud mõnest koolis käsitletud teemast;
- 8) huvist ajendatud informatsioon (*interest-driven information*);
- 9) tarbijainformatsioon (*consumer information*) tegemaks otsuseid võimaliku ostusoovi puhul;
- 10) enesearendamisega seotud informatsioon (*self-development information*), mida vajatakse noorte tulevikku mõjutavate tegevussuundade üle otsustamiseks;
- 11) ettevalmistav informatsioon (*preparatory information*), mis kuulub eelseisvate väljakutsete juurde;
- 12) juba teadaoleva info ümberinterpreteerimine ja täiendamine (*reinterpretations and supplementations*);
- 13) kontrolliv informatsioon (*verificational information*) – kas kinnitamaks või ümber lükkamaks nooruki olemasolevaid kahtlusi. (Shenton jt 2003a, lk 10)

Informatsiooni uuduse põhjal jagasid A. Shenton ja P. Dixon info uueks (puudub eelnev teadmine teema kohta), laiendavaks (tuttava teema kohta otsitakse rohkem üksikasju) ja täiendavaks (otsitakse infot teadmistes olevate lünkade täitmiseks). Infokäitumises on oma osa ka prioriteetidel ja motivatsioonil. Mitmed A. Shentoni ja P. Dixoni uurimuses osalenud pidasid mõnd tüüpi vajadusi tähtsamaks kui teisi – näiteks võis kooliga seonduv olla olulisem kui isikliku huvi rahuldamine. (Shenton jt 2005, lk 25)

Uuringust tegid ja A. Shenton ja P. Dixon järelduse, et mitmetasandilise pildi saamiseks peaks noorukite infovajaduse uurimisel peale soovitud info valdkondade nimetuste ja materjali leidmise eesmärkide arvestama veel paljude infovajadusega seotud faktoritega:

- 1) viis, kuidas vajadus algselt väljendub;
- 2) eesmärgi (mille jaoks informatsiooni vajatakse) täpsustus;
- 3) mil määral suudavad noorukid defineerida infovajaduse määra (*totality*) enne info otsimist;
- 4) mil määral üldsõnaline teema infootsinguprotsessi käigus muutub;
- 5) kui sageli on vaja infot konkreetses valdkonnas;
- 6) viis, kuidas vajadus lõpeb;

- 7) nõutava info pakilisus, hädavajalikkus;
- 8) teema (mille kohta infot vajatakse) täpsus;
- 9) kas kindlasti on vajalik ajakohane info;
- 10) nõutud info mõistetekompleksi ja keelelise loetatavuse tasand (kas leitud info on noorele arusaadav, mõistetav);
- 11) vajalik täpsus infootsingus;
- 12) mis vormis peab otsitav info olema (pilt, tekst, diagramm vms);
- 13) sobiv materjali hulk;
- 14) kui suures ulatuses on informatsioon noorukitele täiesti uus, kattub sellega, mida nad teavad või täiendab nende teadmisi;
- 15) noorukite motivatsioon ja tähtsus, mille nad omistavad konkreetsele vajadusele;
- 16) ettevalmistatava lõpptulemuse laad (essee, portfoolio, ettekanne vms);
- 17) panus, mille soovitud informatsioon annab lõpptulemusele;
- 18) kas info jäetakse meelde või piisab, et see on lihtsalt kättesaadav. (Shenton jt 2005, lk 25-26)

P. Dixon ja A. Shenton leidsid, et infovajadused ja infootsikäitumine on sageli lahutamatu kokkupõimunud. (Ibid, lk 26)

1.2. Noorteuuringud Eestis

Eestis on korraldatud uuringuid, mis pole küll otseselt noorte infovajadustele ja infoallikatele suunatud, kuid on sellega otseselt või kaudselt seotud. Tartu Ülikooli Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakond korraldas 2002. aasta detsembris ja 2003. aasta jaanuaris 15-74-aastaste inimeste hulgas mahuka küsitluse „Mina. Maailm. Meedia“ (Vengerfeldt, Runnel 2004, lk 252). Vastajad jaotati vanuse järgi gruppidesse, käesoleva töö seisukohalt on oluline pöörata tähelepanu 15-19-aastastele.

Uuringutulemuste põhjal on 15-19-aastasi enam huvitavad teemad noorte elu, kool, haridus ja õppimine, uudised Eestist, telesaated ja filmid (Vihalemm, Kõuts 2004, lk 342). Täielik loetelu

on ära toodud lisas 2. Vastuste analüüs näitas, et suure osa (41%) 15-19-aastaste elulaad on uue meedia ja seltsielukeskne (Nigul 2004, lk 308). Sellesse gruppi kuuluvate inimeste elus on väga olulisel kohal arvutid, Internet ja seltsielu, meelelahutust ja hingelist tasakaalu otsitakse aga muusika kuulamisest, suhtlemisest lähedastega, tantsimisest ja sportimisest (Ibid, lk 92). Elukeskkonna uuendamisest ja kultuurivara omamisest on olulisem on kommunikatsioonitehnoloogia omamine (Ibid, lk 93). 15-19-aastased noored on uuritud vanusegruppidest ka kõige aktiivsemad arvutikasutajad - arvutit kasutab 88% küsitletuist (nt 30-44-aastaste arvutikasutajate protsent on 56). Enamasti kasutatakse arvutit kodus, vähem on neid, kes käivad selle eesmärgiga avalikes internetipunktides või sõprade juures. Kui vanemad vanusegrupid hindavad oma oskusi arvutit kasutada üldiselt rahuldavaks, siis 15-19-aastastest 44% hindab oma oskusi heaks. (Runnel, Pruulmann-Vengerfeldt 2004, lk 147) Arvutit kasutatavad 15-19-aastased selle uurimuse põhjal kõige sagedamini info otsimiseks, järgnes e-kirjade saatmine, tekstitöötlus, filmide vaatamine ja muusika kuulamine, ajalehtede ja ajakirjade lugemine jne (Ibid, lk 150). 15-19-aastaste hulgas on Interneti kasutajaid uuringu põhjal 85% (Ibid, lk 154), 69% kasutab Interneti kodus igapäevaselt ning 25% paar korda nädalas, 30% kasutab Interneti sageli ka sõprade või sugulaste juures (Ibid, lk 155).

Uuringus eristati Interneti kasutajaid kasutussageduse, kasutamisaaja alguse ja Internetile kulutatud aja järgi (Vengerfeldt, Runnel 2004, lk 252). Peaaegu pooled 15-19-aastastest noortest kuuluvad gruppi, mille uuringu läbiviijad nimetasid „suhtlejateks“ (Ibid, lk 380). „Suhtlejate” jaoks on Interneti kasutamise juures oluline isikutevaheline suhtlus. Foorumites ja jututubades osalemine, kommentaaride lugemine ja kirjutamine on nii olulised, et muud Interneti kasutusalaad on hoopis vähemtähtsad. (Ibid, lk 254). Olulisemateks suhtluskanaliteks peavad "suhtlejad" siiski isiklikku vahetut suhtlemist, järgnevad mobiiltelefoniga helistamine ja e-post (Runnel, Pruulmann-Vengerfeldt 2004, lk 158).

Eesti 15-19- aastased noored jälgivad vanematest vanusegruppidest märksa vähem venekeelseid ja aktiivsemalt inglise- ja saksakeelseid tele- ning raadiokanaleid. Samuti iseloomustab seda vastajate rühma keskmisest suurem huvi seltskonnaajakirjanduse vastu. (Vihalemm, Lõhmus, Jakobson 2004, lk 131) Kõige regulaarsemalt jälgitakse üle-eestilisi päevalehti, eestikeelselt raadiot ja Eesti telekanaleid (Ibid, lk 130).

Küsitluse raames uuriti ka ajalehtede ja ajakirjade üldist loetavust. Selgus, et noorte hulgas on keskmine regulaarselt loetavate lehtede arv üldisest keskmisest väiksem ning ajalehti jälgiti ebaregulaarselt. Samas on noored aktiivsemad lehtede veebiväljaannete lugejad (Vihalemm, Kõuts 2004, lk 72) ning regulaarsed ajakirjalugejad (Ibid, lk 82). Ilukirjanduse lugemine noorte hulgas näitab vähenemistendentsi (Ibid, lk 84). Küsitlusele vastanud 15-19-aastastest noortest tunnistas pisut vähem kui neljandik, et ei loe üldse ilukirjandust. Töö- või huvialase kirjanduse lugejaid oli pisut rohkem. Raamatuid laenas raamatukogust või teistelt inimestelt alla poole küsitletud noortest. (Ibid, lk 341)

15-19-aastased usaldavad "Mina. Maailm. Meedia" uuringu põhjal meediakanalite seas enim Eesti Televisiooni (58%), järgnevad Eesti Raadio (47%), eratelekanalid (46%), ajalehed (41%), eraraadiod (33%) ning internetiportaalid (32%). Enam kui pooled eelistavad mingit kindlat kanalit (Vihalemm jt 2004, lk 326). Samas on 15-19-aastaste hulgas televisiooni ja raadio tähtsus infoallikana madalam kui vanemates vanusegruppides, märksa olulisem on koolist saadav info ning Internet. Meelelahutuseks eelistavad noored muusikat ja Internetti (Ibid, lk 143), järgnevad klubid, peod, seltskond, suhtlemine lähedastega jne (Ibid, lk 340).

Tartu Ülikooli tudeng Teele Viilup käsitles oma 2007. aasta bakalaureusetöös noorte meediakasutust ning uuris 106 Tallinna ja Võru 10. klassi õpilast. Muuhulgas selgus, et kõige sagedamini kasutavad noored Internetti, sellele järgneb televiisor. Ajalehtede, ajakirjade ja raadio kasutussagedus on üpris võrdne. (Viilup 2007, lk 29) 94% vastanutest kasutab Internetti iga päev (Ibid, lk 34). Samas eelistatakse enda päevauudistega kurssiviimiseks Internetile televiisorit (Ibid, lk 31). Kuigi Eesti Televisiooni vaatavad noored palju harvemini kui erakanalid TV 3 ja Kanal 2, peavad küsitluses osalenud ETV-d kõige usaldusväärsemaks. Huvitav on asjaolu, et vähim usaldatakse Kanal 2, kuid just selle kanali uudiseid jälgitakse kõige rohkem. T. Viilup peab selle tõenäoliseks põhjuseks Kanal 2 uudistesaaate „Reporter“ meelelahutuslikkust. (Ibid, lk 37)

2004. aastal korraldas Tartu Linnavalitsuse Kultuuriosakonna Noorsooteenistus uuringu „Tartu noorte vaba aja veetmise võimalused ja vajadused“. Küsitleti 7. kuni 12. klassi õpilasi ning huvikeskustes kuni 21-aastaseid noori (Kõiv 2004, lk 4). Vaatluse all olid küsimused, kus veedab

noor oma vaba aega, kuidas saab kätte teda huvitavat infot, millist infot ta eelistaks, millal peaksid toimuma noorteüritused jne (Kõiv 2004, lk 3). Küsitlus viidi läbi koolides, noortekeskustes ja noorte huviklubides, kokku vastas ankeedile 552 noort. (Ibid, lk 4) Küsitlus näitas, et info kättesaadavus oli parim valdkondades, mida kajastatakse aktuaalselt meedias ning mille kohta toimuvad infopäevad – nõ probleemsed valdkonnad – alkohol ja tubakas, noorteüritused, aidi- ja narkoennetus ning vaba aja veetmise võimalused. Vähem olid noored informeeritud töömolevatest, välismaal edasiõppimisvõimalustest, projektidest ning nõustamisest. (Ibid, lk 5) Rohkem infot eelistanuks noored saada edasiõppimisvõimaluste kohta välismaal ning Eestis, samuti vaba aja veetmise ning noorteürituste võimaluste kohta. Info liikus küsitlute sõnutsi enamasti sõprade ja tuttavate kaudu, olulisel kohal on ka Internet ning voldikud-trükised. Vastanud noortele meeldis infoallikana enim Internet, meedia, tuttavad ning trükised. (Ibid, lk 7) Info osas saadi abi peamiselt sõpradelt ja perekonnalt, samuti Internetist ja meediast (Ibid, lk 14).

2.2 Uuringud noorte infovajaduse ja infoallikate kohta Eestis

2004. aastal toimus Tartus ka Anne Noortekeskuse uuring “Noorte informeeritus ja infokanalid”, mille autoriteks on sotsioloogid Anu Laas ja Katri Lamesoo. Uuringu eesmärgiks oli anda ülevaade Tartu linna ja maakonna noorte infovajadusest, infootsimise oskusest ja info kasutamisest. Ankeetküsitluses osales enam kui 600 5.-11. klassi kooliõpilast Tartu linnast ja maakonnast (Laas, Lamesoo 2004, lk 3), neist enam kui pool põhikoolist (Ibid, lk 4). Rühmaintervjuus osales 12 Tartu Täiskasvanute Gümnaasiumis õppijat (Ibid, lk 5).

Ankeetküsitluste tulemustest selgus, et noored olid enim huvitatud informatsioonist töö- ja õppimisvõimaluste, laagrite ja vaba aja sisustamise kohta (Ibid, lk 18). Infoallikatena kasutati enim sõpru ja tuttavaid, samuti meediakanaleid ja Interneti (Ibid, lk 8). Populaarseim veebilehekülg oli ülekaalukalt rate.ee (Ibid, lk 9), samas oli noorte kasutatavate veebilehekülgede arv piiratud (Ibid, lk 18). Kõige sagedamini kasutatavad infoallikad olid noorte jaoks televiisor ning Internet, samuti vanemad/tuttavad. Väga vähest kasutust leidsid noortekeskused/rahvamajad ning koolilehed (Ibid, lk 8). Kättesaadavaimaks osutus küsitluses

osalenud noorte jaoks pidudel ja väljas käimist puudutav informatsioon (Laas jt 2004, lk 9). kõige ebapiisavamaks peeti infot töövõimaluste kohta. Vähe tunti huvi noorte nõustamise ja ettevõtluse vastu. (Ibid, lk 10)

Grupiintervjuul osalenutelt küsiti töö, õppimise, vaba aja veetmise ja murede kohta, samuti, seda, mis nende arvates võiks olla teisiti. Selgus, et töövõimaluste kohta Internetist infot ei otsitud, Internetti kasutati pigem õppematerjalide otsimiseks. (Ibid, lk 16) Teave nõustamis- ja noortekeskusest oli väga ebamäärane. Muredega pöördusid intervjuus osalenud eelkõige sõprade, tuttavate ja vanemate poole, Internetiportaale muredele vastuse saamiseks ei kasutatud. (Ibid, lk 17)

Anu Laasi ja Katri Lamesoo uuringule ning osalt A. Shentoni ja P. Dixoni uurimistulemustele tuginedes korraldasin 2006. ja 2007. aastal noorte infovajaduse ja kasutatavate infoallikate uurimiseks kaks ankeetküsitlust Pärnu linna ning maakonna gümnaasiumides ja keskkoolides. Kokku osales küsitlustel 646 õpilast 12 koolist. Tulemusi kasutasin käesolevas töös analüüsitava grupiintervjuu küsimustiku ettevalmistamiseks. Ülevaade ankeetküsitluste peamistest tulemustest on koos grupiintervjuude analüüsiga ära toodud peatükkides 3 ja 4.

2007. aastal uuris oma seminaritöös noorte infovajadusi ja kasutavaid infoallikaid Viljandi gümnaasiumide 257 10. klassi õpilase näitel (Elur 2007, lk 10) Viljandi Kultuuriakadeemia tudeng Reet Elur, kes tugines Pärnus läbiviidud küsitluse ankeedile. 2008. aastal korraldas ta täiendatud küsitlusankeeti kasutades uuringu Viljandi maakonna 10. klasside õpilaste seas, kus vastajaid oli kokku 61 (Elur 2008, lk 14). Võrdlevad tulemused Pärnu linna ja maakonna noorte küsitlustulemustega on ära toodud peatükis 5.

3. PÄRNU LINNA JA MAAKONNA GÜMNAASIUMI- JA KESKKOOLI-ÕPILASTE INFOVAJADUSED

3.1 Ankeetküsitlus ning grüpiintervjuud Pärnu linna ja maakonna gümnaasiumi- ja keskkooliõpilaste infokäitumise kohta

Noorte infovajaduse ning kasutatavate infoallikate kohta viisin Anu Laasi ja Katri Lamesoo 2004. aastal Tartus korraldatud uuringule tuginedes läbi kaks ankeetküsitlust. 2006. aastal olid huvi all Pärnu linna ning 2007. aastal maakonna gümnaasiumi- ja keskkooliõpilased. Pärnu linnas läbiviidud küsitluses osales 264 16-19-aastast noort viiest linna gümnaasiumist (Salundi 2006, lk 16), maakonnas tehtud küsitluses 382 15-20-aastast õpilast neljast gümnaasiumist ja kolmest keskkoolist (vt tabel 1) (Salundi 2007, lk 18).

Tabel 1

Ankeetküsitlustes osalenute jaotus koolide põhjal

Kool	Vastanute arv	%
Vändra Gümnaasium	119	18,4
Pärnu Hansagümnaasium	94	14,6
Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasium	78	12,1
Sindi Gümnaasium	71	11,0
Kilingi-Nõmme Gümnaasium	67	10,4
Pärnu-Jaagupi Gümnaasium	57	8,8
Pärnu Ülejõe Gümnaasium	42	6,5
Pärnu Ühisgümnaasium	32	5,0
Tõstamaa Keskkool	24	3,7
Häädemeeste Keskkool	31	4,8
Pärnu Raeküla Gümnaasium	18	2,8
Audru Keskkool	13	2,0
KOKKU	646	100

Vaatluse all olid küsimused noorte informeerituse kohta erinevates valdkondades, milliste

valdkondade kohta vajavad noored infot rohkem, kui sageli kasutatakse info otsimiseks erinevaid allikaid, milliseid allikaid eelistatakse ja kas neid usaldatakse. Ankeetküsitluste tulemused on aluseks võetud 2008. aasta aprillis kahes koolis tehtud grüpiintervjuude küsimuste koostamisel (vt lisa 1), mõningast abi küsimuste koostamisel Interneti kasutamise kohta pakkus Tartu Ülikooli Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakonna tudengite ning nende juhendajate koostöös välja töötatud küsimustik (Paloveer 2005, lk 53).

Koolid, kus grüpiintervjuu läbi viia, valisin välja õpilaste arvu põhjal: maakoolides võtsin aluseks õpilaste üldarvu ning linnas gümnaasiumiosas õppivate noorte arvu (mis tulenes asjaolust, et Pärnu Sütevaka Humanitaargümnaasiumis algab õppetöö alles viiendast klassist, mitte esimesest). Linnas jäi sõelale Pärnu Hansagümnaasium ning maakonnas Audru Keskkool. Mõlemad koolid osalesid ka ankeetküsitluses. Kokku intervjueerisin kuuttest noort, kes olid jagatud nelja grüpi. Esialgsest kavatsusest moodustada kõik grüpid neljaliikmelised ning küsitleda õpilasi nii 10., 11. kui 12. klassist tuli korraldamisraskuste tõttu loobuda. Intervjuud õnnestus läbi viia 10.-11. klasside õpilastega. Hansagümnaasiumis küsitlesin üht kuueliikmelist grüpi, teises grüpis oli vaid üks neiu ning üks noormees. Audru Keskkoolis osales kaks neljaliikmelist grüpi (teises grüpis pidi üks osalenu aga enne intervjuu lõppu lahkuma). Intervjueeritavate jaotus ning intervjuusalvestiste kestus on ära toodud tabelis 2. Koodides tähistavad M ja N sugu, rooma numbrid I-IV grüpi, numbrid 10 ja 11 klassi ning number sidekriipsu taga on samasooliste vastajate eristamiseks grüpisiseselt.

Tabel 2

Intervjueeritavate jaotus ning intervjuude kestus

Pärnu Hansagümnaasium				Audru Keskkool				
Intervjuu kestus min	Sugu	Klass	Kood	Intervjuu kestus min	Sugu	Klass	Kood	
I grüpp 46.14	M	11	M/I11-1	III grüpp 60.03	N	11	N/III11-1	
	M	10	M/I10-2		N	11	N/III11-2	
	M	11	M/I11-3		M	11	M/III11-1	
	M	11	M/I11-4		M	11	M/III11-2	
	N	11	N/I11-1		IV grüpp 59.49	M	10	M/IV10
	N	10	N/I10-2			N	10	N/IV10-1
II grüpp 55.58	M	10	M/II10	N		10	N/IV10-2	
	N	10	N/II10	N	10	N/IV10-3		

Intervjuudes püüdsin välja selgitada, kuidas noored mõistavad termineid „informatsioon“ ning „infovajadus“, lähemalt uurisin infootsingut valdkondades, milles ankeetküsitluste põhjal noortel

enim infot nappis: edasiõppimine ning töövõimalused, samuti küsisin vaba aja veetmise võimaluste kohta. Oluliseks probleemiks tõusis, mille põhjal noored kasutatava infoallika valivad ning milliseid takistusi on info otsimisel ette tulnud, kuna ankeetküsitlustes jäid need uurimata. Samuti vaatlesin lähemalt noorte Interneti-kasutust, kuna ankeetküsitlused näitasid, et just see on noorte eelistatuim infoallikas. Uuris, missugust rolli mängivad infootsingul raamatukogud ning teised inimesed. Kuna ankeetküsitluste tulemustest selgus, et infoallikana kasutatakse vähe koole ja noortekeskuseid, küsisin, mida võiks need asutused teha, et noored oleksid neid huvitavatest teemadest paremini informeeritud. Eraldi vaatlesin teadlikkust spetsiaalselt noortele suunatud infoallikate kohta ning nende kasutamist. Intervjuude helisalvestised on tööga kaasasoleval DVD-plaadil lisas 6.

3.2 Informatsioon ja infovajadus

Mitmed uurijad on kirjeldanud keerukust termini „informatsioon“ kasutamisel noorteuuringutes, võib juhtuda, et noore arusaam terminist mõjutab kogutavaid andmeid ning teistsuguste sõnade kasutamine küsimustes annab erinevad vastused. Ka ei ole ühist arusaama „infovajaduse“ mõistest. Sestap oli intervjuu esimese osa ülesanne välja selgitada, kuidas noored mõistavad sõnu „informatsioon“ ja „infovajadus“. Kõik, mis sõnaga „informatsioon“ seonduvana meelde tuleb, palusin neil märkida üles paberile. Tulemused võib jagada kahte põhigruppi: infoallikad ning -kanalid ning teadmised, teave ning andmed (vt tabel 3). Nimetati ka informatsiooniga seonduvat, mida ei saa liigitada nende gruppide alla, kuid üpris vähe. Kõige enam märgiti erinevaid infoallikaid ja -kanaleid konkreetsetest uudisteportaalidest suhtluseni.

Noortele sõnaga „informatsioon“ seonduv

Infoallikad ja -kanalid		Teave, andmed, teadmised	Muu
Meedia ja uus meedia	Muu		
televisioon	inimesed	teave millegi kohta	kool
ETV	sõbrad	jutt mingi tegevuse või asja kohta	haridus
televiisor/teler	postiljon	andmed mingi asja kohta	huvi
raadio	vanemad	uudne teave	meelahutus
ajalehed	kohalik inimene	mingi uus info väljast, mis on uudne	üritused
ajakirjad	suhtlus	info, millest midagi (eriti) ei tea	kino
ajakirjandus	infomessid	teadmised	teabe leidmine
ajakirjanik	kooliloengud		ühiskonna toimimine
reporter	raamatud		ellujäämine
Internet	raamatukogud		
Google	andmepunktid		
Delfi	telefon		
Elu24	teatetahvel		
reporter	putka		
reklaam			
meedia (meediakanalid)			
arvuti			
	uudised		
	uued uudised		

Informatsiooniks peetakse eelkõige mingisugust teavet, aga mainiti ka andmeid ning teadmisi.

Mitu vastajat pidasid informatsiooniks kõike, mis on meeltega tajutav:

N/II10: „Et informatsioon on kõik see, mida me ümberringi näeme tegelikult... et info kandub igalt asjalt tegelikult.“

Mitmel korral rõhutati uudsust, mida peeti üheks informatsioonile omaseks tunnuseks:

N/IV10-2: „Võib-olla mingi uudis, et mida võib saada sõpradelt, ajalehest, internetist. Et mingi uus... uus teabe või midagi sellist.“

Informeeritust peetakse oluliseks ning isegi elutähtsaks:

M/II10: „Ilma... kui ma informatsiooni ei saa, siis ma lihtsalt ei saa funktsioneerida tänapäeva ühiskonnas.“

N/II10: „No tänapäeva maailmas on see, ma arvan, et üks olulisemaid, sest mis sa ilma infota teed.“

N/III11-2: „Kui informatsiooni ei ole, siis elu edasi ei käi, kui sa mitte midagi ei tea kuskilt ja kuskil metsas edasi elad.“

„Infovajadus“ oli termin, mis esimesel momendil kippus noored nõutuks tegema. Näis, et raskusi ei tekitanud niivõrd mõistest arusaamine kui selle lahtiseletamine. Üldjoontes mõisteti

infovajadust kui vajadust midagi uut teada saada, lisainfot saada või millegi konkreetse kohta teavet saada:

N/IV10-2: „Et oleks nagu vaja midagi uudset teada täpselt. Võib-olla.“

N/IV10-1: „Just äkki mingi kindla või noh konkreetse asja kohta on vaja informatsiooni.“

M/III11-1: „Mida rohkem infot on, seda suurem huvi võib tekkida.“ M/IV11-2: „Seda suurem vajadus jah.“

Infovajadus võidakse ära tunda, kui:

a) vajatakse mingisugust informatsiooni tegevuste või ülesannetega toimetulekuks (nii õppetöös kui huvitegevuses):

N/IV10-3: „Tööde kohta ka on vaja, kui me otsime ju, raamatust otsime infot juurde, et noh, et on vaja mingile küsimusele vastus saada, siis sa pead leidma selle.“

M/II10: „Näiteks lähen mängin kuskil pilli, mingi võistlus on, mingi konkurss ee, ja öeldi mulle, et siis järgmine päev saab nagu need tulemused teada, kes võitis. Mul on seda informatsiooni vaja teada, sellepärast, et ma tahan teada, kes võitis ja kas ma olen hea. ee... Jah, niimoodi, näiteks.“

b) vajatakse informatsiooni lähtuvat otseselt inimlikest tunnetest:

M/I11-1: „Uudishimu on.“

M/IV10: „Sa tunnend end lollina ja siis saadki teada.“

N/IV10-2: „Tavaliselt kui igav hakkab, siis vaatan kuskilt internetist mõnda ajalehte. Et nagu tahaks midagi võib-olla teada, et mis tänase päeva jooksul on sündinud või juhtunud. Midagi sellist.“

c) märgatakse, et infot vajab keegi teine:

N/IV10-1: „Aga võib ju olla nagu laiemalt ka, et nagu infovajadus nagu... teistel mingi... Näiteks kui ma ise tean, ma ei tea... näiteks koolist, enda, Audru, koolist tean, teised ei tea, siis see on ka ju põhimõtteliselt infovajadus, et, nad ei tea sellest midagi ja näiteks tahavad siia tulla, ja siis peaks jagama seda... neile. Tutvustama.“

Infovajaduse teadvustamisel püütakse seda rahuldada ning otsida vajalikku informatsiooni, enamasti arvuti kaudu, aga nimetati ka teisi infoallikaid:

N/IV10-3: „Lähed Internetti või küsid sõpradelt või vanematelt, ajalehest, teatmeteostest.“

N/III11-2: „Tavaliselt nagu ka kui mul on infovajadus mingi, noh et ma tahan midagi teada, siis tavaliselt ma uurin kõige esimesena sealt, kus ma olen selle kohta üldse infot saanud. Näiteks kui mul on sõber rääkind midagi, siis ma lähen ju kohe otse tema juurde ja küsin tema käest.“

M/II10: „Kui ma tunnen infovajadust, siis ma otsin informatsiooni. Kõikvõimalikest kohtadest, oleneb muidugi sellest kontekstist ja... ma ei tea... kui mul on vaja, tahan ühte referaati teha ja mul on kodus internet, ma lähen otsin kohe Internetist.“

Infovajaduse rahuldamise takistustena toodi välja peamiselt tehnilised takistused (pole elektrit,

telefoni- või Internetilevi jms), aga nimetati ka infoallika kättesaamatust, et infot ei levitata piisavalt, infot on raske leida, see puudub hoopis või on teises keeles. Samuti leidus mitu vastajat, kes ei osanud ühtki takistust esile tõsta:

M/II10: „Kui on, nagu minu käest küsida, siis mina tahaks nagu öelda puhtast südamest, et mind ei takista keegi ega miski, et mulle on nagu kõik võimalused antud ja kõik on avatud. Ma saan igalt poolt oma informatsiooni kätte, kui ma nagu tahan ja püüan. Aga noh ma teiste inimeste kohta ei tea.“

3.3 Infovajadused valdkonniti

Nii ankeetküsitlustes kui intervjuudes kasutasin kohati sõna „valdkond“ asemel sõna „teema“, kuna eeldasin, et viimast kasutatakse rohkem ning see kõlab noortele tuttavamalt. Seetõttu kasutan ka analüüsis neid termineid sünonüümidenä. Ankeetküsitlustes uurisin, millised valdkonnad noortele huvi pakuvad. Loetelu oli ette antud ning küsitlustulemused oluliselt maakonna- ning linnanoorde vahel ei erinenud. Enim tunti küsitletute hulgas huvi edasiõppimisvõimaluste kohta, samuti huvituti infost pidudel ja väljas käimise, töövõimaluste ja huvialade kohta. Harvem oli märgitud sportimisvõimalusi, teatri-, kontserdi- ja näitusekülastusi ning suhete ja seksiga seonduvat. Vähe huvi tunti ostu, müügi ja vahetuse, noorte nõustamise ning ettevõtlusega seonduva vastu.

Intervjuudes palusin noortel märkida neid huvitavad valdkonnad paberile. Eelnimetatuile lisandus mitmeid valdkondi ning osa neist, mis ankeetküsitlusele vastajaid huvitasid, olid nõrgalt esindatud või jäid vastustest hoopis välja. Üheks huvipakkuvaimaks valdkonnaks peavad intervjuueeritud noored sporti, ka seda, mida ise harrastavad (vabal ajal harrastavad sporti pooled intervjuudes osalenuist). Samas hariduse (sealhulgas koolitused) märkis huvipakkuva teemana ära vaid neli vastajat ning töökohad vaid üks. Pidotsemise märkis huvipakkuvana ära vaid üks vastanu, samuti nimetati seda vabal ajal harrastatavate tegevuste hulgas vaid paaril korral. Lisas 2 on ära toodud intervjuueeritavate märgitud huvipakkuvad valdkonnad, kus neid on võrreldud uuringu „Mina. Maailm. Meedia“ valdkondade loeteluga. Ülejäänud huvipakkuvatena märgitud valdkonnad on toodud lisas 3.

Ankeetküsitluste põhjal oli vastanud noortel enim informatsiooni pidudel ja väljas käimise ning suhete ja seksiga seonduva kohta, kõige rohkem tunti puudust töö- ning edasiõppimisvõimalusi puudutavast informatsioonist. Grupiintervjuudes osalenud soovisid rohkem infot erinevate vaba aja veetmise võimaluste kohta (sh huvialad ja noorteüritused):

M/IV10: „Kuidas vaba aega veeta et,... igast üritusi ja neid. Nagu suht vähe räägitakse nendest.“

Ühe võimaliku lahendusena pakuti välja, et info kohalike noorteürituste kohta oleks Internetis ühe kindla koha peal olemas:

N/II1-1: „Internetis võiks olla kõik ühe lehekülje peal. Et ei pea mingi eraldi otsima kõiki...“

Mitmed küsitlud pidasid ka spordiinfot ebapiisavaks:

N/II10: „Võib-olla ehk spordiga seonduvat, suvelaagrid ja igasugused sellised.“

N/IV10-1: „Et sprinterid nagu, kes ei ole lihtsalt endale nime teinud nii palju, nende kohta ei ole üldse, eriti, isegi pildimaterjali on suht vähe.“

Samas teine osa leidis, et spordi kohta on infot piisavalt. Valdkondadena, mille kohta rohkem informatsiooni soovitakse, nimetati ka töö- ja edasiõppimisvõimalusi, kuid vähem, samuti leidis mainimist suhteteküsimus vastassooga ning uute valdkondadena teadusavastusi, meelelahutus uudiseid ning õppetööd puudutav info. Samuti leidis vastaja, kel ei olnud vajadust enama info järele üheski valdkonnas:

M/II10: „Aga minul näiteks on siamaani niimoodi, et et need valdkonnad, mis mind huvitavad, nende kohta mul on nagu informatsioon täitsa kättesaadav ja ei ütleks, et vähe oleks või raskesti oleks kättesaadav.“

Intervjuudes küsiti, milliste noori huvitavate valdkondade osas ei ole info leidmisega probleeme.

Peale spordi pakuti mitmel korral ka meelelahutus uudised:

N/II1-1: „Jaa, jalgpalli kohta on alati hästi palju.“

N/IV10-1: „Kuulsuste kohta näiteks.“ N/IV10-2: „Et seda on igalt poolt lugeda, et neid on hästi palju, ükskõik mis ta ka ei teeks, et ikka on kuskilt midagi lugeda.“

Samuti nimetati muusikat ja filme, noorteüritusi, suurüritusi, ja reise. Kuigi küsimus käis huvipakkuvate valdkondade kohta, pakuti välja valdkondi, mida huvitavate hulgas ei olnud märgitud (kino ja teatri mängukava, ajalugu) ning üks valdkond, millesse vastaja suhtus pigem negatiivselt:

N/IV10-3: „See on, et ... kes need on et.. räägin, noh et need riigikogu need inimesed, nende kohta on igal pool, selle poliitika kohta. Igal pool, see hakkab juba nii pinda käima. Muud ei ole kui ainult poliitika ees ja poliitika taga. Kedagi ei huvitagi see poliitika. Osasid huvitab muidugi, aga ikka enamust jätab külmaks siuke asi.“

Kui palusin intervjuueeritavatel meenutada, mille kohta nad olid viimasel nädalal informatsiooni vajanud, ei nimetatud ootuspäraselt huvipakkuvate teemadega seotut, vaid enamasti olid meenutused õppetöö või õpilaselu valdkonnast:

N/II10: „Mul oli vaja teha meedia jaoks üks lugu ja ma mõtlesin, et ma teen selle ühest ülemaailmsest kampaaniast, aga kuna ma olin seda ainult poole kõrvaga ennem kuulnud, siis ma läksin Internetti ja otsisin selle kohta.“

M/III11-2: „Otseselt ei olegi otsind, aga vaja on hinnete kohta, et... hakkab juba lõpp tulema ja siis on vaja teada, mis seis on.“

M/II10: „Jälle näiteks.... koolitöök. La... pühapäev jõudis kätte, õhtupoolik, oli vaja teada, mis õppida vaja on. Mul endal pold kirjutatud, aga hea, et meil on käsitlusel siin nagu eKool. Siis ma läksin kohe Internetti ja kirjutasin eKoolist ja, mis kodutööd on homseks teha. Sain oma informatsiooni kohe kätte.“

N/IV10-1: „Ma, ma käisin üle-eelmine nädalavahetus rabas, raba peal ja siis me tahtsime minna klassikaaslastega ka, aga, ja siis ma pidin selle kohta uurima, et nagu... et ma kuulsin, et seal tegelikult sinna ei või minna üldse, aga ma ikkagi käisin seal ja siis ma selle kohta uurisin. See on looduskaitseala.“..

Nimetati ka teisi haridusega seotud valdkondi (koolitus, konverents, edasiõppimisvõimalused), pidusid ning vabaajategevusi (arvutimäng) puudutavat infot. Nn igapäevainfot noored ise ei maininud, kui neilt aga palusin info mõistet laiemalt vaadata, selgus, et nad olid hiljuti otsinud ka päevakajalist infot (ilm, uudised).

Infoallikatena, kust huvipakkuvate valdkondade kohta infot otsitakse, toodi intervjuudes välja esmajoones Internet. Toodi välja, et Internet on kiire, mugav, suhteliselt usaldusväärne ja kättesaadav, seal on rohkelt infot/olemas vajalik info, või on see koguni ainus infoallikas teema kohta. Vähem nimetati sõpru ja tuttavaid, korra ka raamatukogu ning raadiot. Sõpru eelistatakse seetõttu, et see on emotsionaalsem. Flaiereid või lendlehti kasutatakse vaid siis, kui need silma jäävad. Takistustest, mis on tekkinud huvipakkuvate valdkondade kohta informatsiooni otsimisel, toodi enamasti välja infoallikaid puudutavad probleemid - infot ei ole, see on liiga hajutatud, vale või vastuoluline, infot on vähe või hoopis liiga palju:

M/III11-2: „Tavaliselt ikka leiab selle info, kui nii väga otsida, aga noh, niipalju võistlusi toimub, et kõiki kohti ei jõuagi uurida nagu, igal pool ei jõua käia ja kõiki ei jõua uurida lihtsalt välja.“

N/IV10-3: „Ei väljastata piisavalt infot selle kohta. Et nagu jäädakse suht kinniseks.“

Vähem toodi välja otsijapoolseid probleeme, millena nimetati viitsimatust ning oskamatust.

N/II10: „Et ses suhtes et, seda infot võib olla, aga seda on raske üles otsida ja noh, keegi ei viitsi tund aega ka passida arvuti taga. Et ma ei tea, kas põhjus on selles, et võib-olla nagu huvi on vähe või on... ma ei oska öelda.“

3.3.1 Edasiõppimisvõimalused

Intervjuudes küsiti lähemalt kahe ankeetküsitlusest selgunud huvipakkuvama teema kohta: edasiõppimine ning töövõimalused, samuti vaba aja veetmise kohta üldiselt. Edasiõppimisvõimalused olid ankeetküsitluste põhjal enim noori huvitanud valdkond, leiti, et informeeritus selle kohta ei ole piisav ning infot võiks rohkem olla. Samuti peeti seda (koos töövõimalustega seonduvaga) olulisemaks kui isikliku huvi või uudishimu ning kooliülesannete ja õppimisega seonduvat. Eelistatuim infoallikas oli ülekaalukalt Internet.

Huvipakkuva valdkonnana leidis edasiõppimine intervjuueeritavate poolt äramärkimist neljal korral. Rohkem infot selle kohta soovis üks vastaja ning keegi ei maininud seda ära valdkonnana, mille kohta info leidmisel probleeme ei ole.

Üldiselt eelistati edasiõppimisvõimaluste kohta info otsimiseks kättesaadavaid infoallikaid. Enamasti otsisid vastajad infot Internetist (koolide kodulehed) ja juba edasi õppima läinud sõprade või perekonnaliikmete käest (need infoallikad olid kõige populaarsemad ka ankeetküsitlustele vastanute hulgas):

M/II11-1: „Sõprade käest näiteks, kes kuhu õppima läheb, siis räägib, missugune seal on ja. Või siis internetist jälle.“

N/II10: „Aga kuna mul on pere, kus on ka selliseid, kes on noh üli... kes on minemas ülikooli ja kes on käinud ülikoolis, siis ma oskan noh küsida, et millist kohta ta soovitab ja.“

Ühe põhjusena toodi välja, et Internet on levinud infoallikas. Koolide kodulehekülgi kasutatakse seetõttu, et nendelt saab vajaliku info kiiresti ja lihtsalt ning info on ajakohane, üks vastaja pidas seda ainsaks kohaks, kust vajalikku infot leida. Samuti leidis üks vastaja, et Internet on suhteliselt usaldusväärne. Usaldusväärust nimetati peamise põhjusena, miks informatsiooni küsimiseks eelistada sõpru või pereliikmeid:

N/II10: „Et ma noh, et ma usun või usaldan inimest, kes teab asjast, ja Internet on ka suht usaldusväärne.“

Edasiõppimisvõimaluste kohta saadakse infot ka koolist, kas stendilt, õpetajatelt, plakatitelt ja flaiiritelt-voldikutelt või koole tutvustavatest loengutest, nende allikate kasutamise põhjusena toodi esile kättesaadavus:

M/IV10: „Hea ligidal on, astud õpetajate tuppä, küsid. Või klassijuhataja käest, ükskõik, siis nad kohe suunavad sind.“

M/III11-2: „See on just eriti hea, et nad ise tutvustamas käivad, siis saab selle...“ N/III11-1: „...saab ise küsida kohe, kui mingi küsimus tekib, et nagu ise on see inimene seotud selle kooliga. Seal Internetist tekib küsimus, siis vaatad seda lehte, aga...“

Üks vastaja nimetas võimaliku infoallikana noorte infopunkti, mille puhul tõi põhjusena ära sõbraliku õhkkonna ning üks nimetas ülikoolide väljaantavaid ajalehti:

N/II11-1: „Muidugi ülikoolid annavad ka igasuguseid lehti välja, need on ka päris head. Näiteks Tartu Ülikool annab välja.“

Mitu vastajat tunnistas, et ta pole veel edasiõppimisvõimalustele eriti või üldse mõelnud:

M/II11-3: „Ei oska midagi tahta.“

N/II10: „Ma nagu ka ei ole eriti pead murdnud, kuigi ma olen vaadand koole. /.../ samas ma ei tea veel, mida ma tahan eriti õppida, et mul ei ole mingit kindlat kohta, kust otsida.“

Info kättesaadavust teema kohta pidasid intervjuudes osalenud vastupidiselt ankeetküsitlusele vastanutest üldiselt piisavaks, hinnangud varieerusid rahuldavast väga heani ning mitmetel ei olnud info leidmist takistavate teguritena ühtki välja tuua:

N/III11-1: „Suhteliselt hea või siis rahuldav, et osad koolid käivad ju lausa näiteks meie koolis ka tutvustamas, et mida nemad pakuvad. Siin hiljuti käis üks soome kool.“

N/IV10-3: „Väga hea. Et leiab kõik enamjaolt üles.“

N/IV10-2: „Minul ei ole praegust ühtki takistust tulnud, on kõik kättesaadav olnud.“

Vaid paar vastajat tõi välja, et infot on ebapiisavalt.

M/IV10: „Otseselt väga palju ole kah. Mu vend oli, läks nagu sinna TTÜ-sse ja ta lootis nagu rohkem erialast, selle erialaga on rohkem pistmist, mis ta õpib, aga tegelt oli hästi palju seda kõrgfüüsikat, matemaatikat ja siis, ma ei tea, pettus täiesti. Et seal võiks mingusugune, olla mingi kirjeldus, et mida sa nagu alguses õpid ja mida hiljem ja.”

Edasiõppimisvõimaluste kohta info leidmisel toodi ära kolme tüüpi takistusi: tehniline, allikasisene (infot on palju või arusaamatu) ning otsijapoolne (ei ole oskusi või piisavalt soovi otsida).

N/IV10-3: „Internetti ei ole kodus.“

N/II11-1: „Aga see... mis nad tallinnas tehakse, need Teeviit vä, et sealt pead küll enne teadma, et kuhu sa või mida sa täpselt tahad, sest seal on nii palju neid koole, et sa lihtsalt lähed sinna ja siht ei ole selge, siis sealt sa küll midagi ei leia.“

N/II10: „Ja kui ma olen käinud mõnel kooli koduleheküljel, siis seal on noh... minuvanusele tõesti seal nagu hiina keel et, täiesti arusaamatu, ei saa mitte midagi aru.“

N/IV10-1: „Minu takistus on mina ise. Ma ei ole veel praegult just piisavalt huvitatud, et ma otsiks selle kohta.“

M/II11-1: „Kui sa tahad, siis sa leiad. Aga kui sa lähed niimoodi et ah noh, vahet pole, siis ei leia.“

3.3.2 Töövõimalused

Töövõimalused oli ankeetküsitluste põhjal noortele huvipakkuv valdkond, mida puudutavast informatsioonist enim puudust tuntakse. Samas märgiti intervjuudes töövõimalused huvipakkuva valdkonnana ära vaid ühel juhul ning vaid seesama vastaja leidis, et töövõimaluste kohta võiks olla rohkem infot. Keegi ei maininud seda ära kui valdkonda, mille kohta info leidmisega probleeme ei ole, samas ei osanud mitmed vastajad välja tuua ka takistusi töövõimaluste kohta info otsimisel. Leidis vastajaid, kes ei olnud töövõimaluste kohta infot otsinudki.

Infoallikatena töövõimaluste kohta nimetati ankeetküsitlustes enim jällegi Internetti. Paaegu võrdselt nimetati kasutatavate infoallikatena sõpru, vanemaid ning ajakirjandust. Need allikad leidsid nimetamist ka intervjuudes, kuid Interneti ülekaal siin esile ei tõusnud. Samuti nimetati infoallikatena lihtsalt tuttavaid, silmas peeti nii neid, kelle juurde oleks võimalik tööle minna kui

neid, kes on juba kusagil töötanud ning võivad infot anda. Tutvuste puudumist aga peeti üheks takistuseks sobivate töövõimaluste kohta info otsimisel. Intervjuudes märgiti ühel korral ära ka kuulutustetahvli, televisiooni ja tööturuametit.

Infoallikate eelistamisel töövõimaluste kohta mängib suurt rolli usaldusväärsus (et info oleks õige ja täpne), tutvuste kaudu loodetakse ka lihtsamalt tööle saada:

M/III11-2: „Tuttavaid, sellepärast, et siis on kindel, et ta räägib sulle kõik üksikasjad ära, ja kui ise töötab seal, siis on võimalik kiiremini ja võib-olla ei ole CV-d vajagi, et. Kui ta usaldusväärne tuttav on.“

M/I11-1: „See on usaldus, sa ju tead, kelle juurde sa tööle lähed, mitte et lähed mustalt ja ongi, lähed mustalt tööle enam-vähem, pärast lastakse üle sind veel ja, öeldakse... saad oma mingi mõned kroonid kätte sealt ja on hea olla.“

N/IV10-3: „/.../ ja Internetist on ikka õiged asjad, sest ma tean, paljud on leidnud sealt. Sest et tööturuametis, seal on ka kõik kindlad asjad. Et siis kui kohe töö on läinud, siis võetakse see silt maha ja, et ei ole mingit...“ N/IV10-1: „...kindlustunne ongi see, et nagu kõik on õige seal või et. Siis kui sa... mingi vale kuulutus on, siis on jama ju. Aga sellistes kohtades ei ole siukseid asju.“

Ajalehti eelistatakse põhjusel, et seal on kindlasti info olemas, kuid samas märgiti, et info võib osutuda liiga napiks:

N/IV10-2: „Sealt on kindel, et sealt saab, et seal on eraldi rubriik selle jaoks.“

N/III11-2: „Ajalehtedes on küll väga väikesed, nad ütlevad, on vaja müüjat ja rohkem pole nagu midagi kirjutatud, siis on telefoninumber, aga nad ei öelda nagu kuhu ja kui suur on see koormus või niimoodi.“

Samuti kui edasiõppimise puhul, ei tulnud ka töövõimaluste osas intervjuueeritavate vastustest välja, nagu oleks infot vähe, seda nimetas vaid üks vastaja. Üldiselt leiti, et infot on piisavalt. Küll aga toodi takistusena välja, et info on enamasti mõeldud vanemale töötajale kui gümnaasiuminoored või nõutakse eelnevat töökogemust:

N/III11-2: „Suhteliselt hea, aga see ongi, et nad tahavad kuni näiteks, et suuremad kohad tahavad kuni kahe- või noh, alates 18-aastasele, eriti nagu noorematele ei taheta kuskile suuremaid ega paremaid töökohti anda, nad peavad ise vaatama, kuidas nad kuhu saavad.“ N/III11-1: „Soovitaksegi neid CV-sid, aga ütleme, et kui ma kooli lõpetand olen, siis mis CV-d mul olla saab, et ma ei olegi ju nagu töö käindki põhimõtteliselt.“

Samuti tunnistas üks vastaja, et ehk on ebapiisava info põhjus tema oskamatus infot otsida:

N/IV10-1: „Ma olen äkki varest kohast otsinud, ma ei ole seal majas /tööturuamet/ käinud näiteks. Siis jah, no võib-olla et siis ise ei ole piisavalt aktiivne. Muud ei olegi jah.“

3.3.3 Vaba aeg

Intervjuudes küsiti ka vaba aja veetmise eelistuste ning infootsingu kohta. Paljud intervjuueeritavad harrastavad vabal ajal sporti, samuti käiakse pidudel või veedetakse aega sõprade, tuttavate või perekonnaga. Huvitegevustest nimetati veel muusikat ja filme. Paaril korral mainiti ära ka ühingud või organisatsioonid, mille tegevuses osaletakse, ning kodused kohustused. Nimetati noorteüritusi ja nende korraldamist ning arvuti taga ajaveetmist. Leitakse, et infot vaba aja veetmise kohta üldiselt on, otseselt tundis sellest puudust üks vastaja. Samas tunnistati, et info vaba aja veetmise võimaluste ja ürituste kohta võib olla liiga hajutatud või ei kata kõiki huvipakkuvaid teemasid:

N/III11-1: „Aga see on muidugi see, et noh et mis kellegile meeldib, et võib-olla mul mõni huvi või valdkond, et see ei ole nagu nii... noh, et ei kajastata seda nii palju.“

Infoallikatena vaba aja veetmise osas nähakse eelkõige teisi inimesi: enamasti sõpru-tuttavaid, kuid ka pereliikmeid ja treenerit. Vähem nimetati Internetti, mainiti ära raadio, kool (koolistend) ning ajakirjandus. Samuti leidsid mõned vastanud, et neil ei olegi vaja infot otsida, sest vaba aeg on juba sisustatud. Enamasti nimetasid vastajad inimestelt info otsimise põhjuseks usaldusväärset:

N/III11-2: „No kui sõbralt küsid, siis ma ei usu, et ta valetab sulle, et... saadab su kuskile, aga seal ei toimuigi midagi.“

Sõprade puhul mainiti veel asjaolu, et sõbrad oskavad soovitada, mida teha või kuhu minna.

Allikate valikul on taas olulised kriteeriumid info leidmise kiirus ja allika kättesaadavus:

M/III10: „Kui ma tean, et isa sihukest asja teadis, siis ma lähen kindlasti tema käest enne küsima, kui ma lähen internetti, sest internetist võib kauem aega minna.“

Ära mainiti põhjus, et allikast saab kindlasti infot, mida otsitakse:

N/IV10-3: „Ma kasutan sellepärast, et noh ma saan rohkem teada, kui mingi suvel näiteks Pärnus või kuskil on mingisugune noorte üritus või pidu või midagi sellist. Ma saan kindlalt teada.“

Enamik intervjuueeritud noortest leidis, et neil ei ole takistusi vaba aja veetmise võimaluste kohta info otsimisel. Siiski toodi ära tehnilised probleemid, infoallika kättesaamatus ning vale ja hilinevad informatsioon:

M/II10: „Või siis takistab minu puhul, ma ei tea, et isa läheb ära, ma ei saa ta käest küsida, elekter läheb ka ära, Internet läheb ka ära, siis ma olen hädas. siis ma olen tõesti hädas.“

N/III11-2: „Vahest on see,et kui ma saan liiga hilja näiteks millestki teada. Näiteks mingitest üritustest. Et saad liiga hilja teada, siis on... siis on jama.“

4. PÄRNU LINNA JA MAAKONNA GÜMNAASIUMI- JA KESKKOOLI- ÕPILASTE KASUTATAVAD INFOALLIKAD

Ankeetküsitlustest selgus, et noorte eelistatuimad infoallikad on Internet, sageli arutatakse küsimusi ka sõbraga. Tihti kasutatakse meediakanaleid – eelkõige televiisorit ja trükimeediat, sageli küsitakse infot ka vanematelt või sugulastelt. Üpris harva leiavad kasutust noorte- ja nõustamiskeskused ning koolisisesed infoallikad (koolileht ja -stend, kooli veebileht). Otsitavalt infolt oodatakse eelkõige täpsust ning ajakohasust.

Täpse ja uuendatud info olemasolu nimetasid infoallikate eelistamise põhjusena ära ka intervjuudes osalenud, suurt rolli mängib infoallika usaldusväärsus. Palusin intervjuueeritavatel märkida paberile kõikvõimalikud infoallikad, mis neile pähe tulevad. Ootuspäraselt nimetati enim Internetti (selle mainisid ühel või teisel kujul ära kõik vastajad), kõik vastajad märkisid ära ka trükiajakirjanduse, veidi vähem märgiti televisiooni ning raadiot. Inimestest nimetati sagedamini sõpru ning tuttavaid, vähem vanemaid (vt lisa 4).

Infoallikana märkisid pooled vastajad ära ka raamatud, kuid raamatukogu nimetati vaid ühel juhul. Kõiki eelnimetatud infoallikaid kasutavad vastanud ka ise, Interneti puhul nimetas mitu vastajat, et see on nende põhiline infoallikas:

N/IV10-2: „Mina kasutan Internetti väga palju, siis ajalehti ja televisiooni. Ning siis nagu tutvusringkonna... kannast saab nagu siukest lähedast infot, et mis nagu igapäevaselt huvi pakub, mingit, kes, mis mille- või mis kellegiga juhtus. Näiteks. Ja siis kooli osas saan abi nagu raamatutest ja õpikutest, et kui midagi on vaja veel teada saada lisaks.“ N/IV10-3: „Mina kasutan veel peale nende siis teatmeteosed, vanemate abi, vanavanemate abi, ja siis sõbrad ja siis... rohkem ei olegi, raamatud ja... peamine on ikkagi Internet.“

Lisaks nimetati kasutatavate infoallikatena telefoni, plakateid, ja lendlehti/flaiierid.

Küsimusele, milliste kriteeriumite põhjal kasutatav infoallikas valitakse, vastati mitmel korral, et

see oleneb, millist informatsiooni vaja läheb:

N/I10-1: „Oleneb, mis infot sul vaja on.“ M/I11-1: „... ja mis infot vaja on ja mis kiiremini kätte saad ja kuskohast ja...“ N/I10-1: „...ja miks, mille jaoks see on.“

N/IV10-2: „Minu puhul oleneb nagu see ka et, mille kohta ma tahan infot saada. Et kui on näiteks vaja mõne lähituttava kohta mingit informatsiooni, telefoninumbrit või aadressi, siis ma küsin mõnelt oma tuttavalt. Aga kui on koolitöös vaja, siis ma otsin Internetist või raamatust või kuskilt sellisest kohast.“

Siiski toodi välja ka mõned üldised kriteeriumid, enim nimetati usaldusvärsust, aga ka kiirust, lihtsust, kättesaadavust, info olemasolu, õigsust ja täpsust:

N/III11-2: „Et kui usaldusväärne see infoallikas on.“

N/IV10-1: „Sest et lihtne suhelda sõpradega.“

N/IV10-3: „Lihtsalt nagu ma olen alati siukestest kohtadest, kus ma tean, et mul on... kui ma mingi asja kohta tahan teada, siis ma otsin küll siuksest kohast, kus ma tean, ma saan täpset infot, mis on õige ka.“

Ankeetküsitlustes peeti usaldusväärseimateks infoallikateks vanemaid ning sõpru, ülekaalukalt kaheldi enim ajakirjanduse usaldusväärsuses. Intervjuudes nimetati usaldusväärsusest kõneldes aga mitmed infoallikad, mida ühed vastajad usaldasid ning teised mitte: Internet, inimesed, televisioon, ajakirjandus. Tavaliselt tehti vahet infoallika siseselt:

M/II10: „.../ Internet. Et muidugi ja väga palju igasugust valeinformatsiooni, aga seal on ka kohtad, kus... noh, usaldusväärsed kohad nagu olemas.“

N/III11-1: „Võib-olla siis kui kõige rohkem see eesti enda kanal ETV, et see on kõige kindlam. et need reporterid ja kanal kahed, need on siuksed naljaga pooleks nagu osad asjad.“

M/III11-2: „Kollaseid, kollaste ajalehtede uudiseid ikka ei tasu eriti uskuda, päris palju seal...“

Huvitav on asjaolu, et infoallika meelelahutuslik sisu vähendab vastajate silmis usaldusväärsust - kaheldakse eelkõige meelelahutusliku sisuga infoallikates (keegi ei seadnud kahtluse alla näiteks ETV või TV3 uudiste usaldusväärsust):

N/I11-1: „Internetis ongi Elu24 ja... khm...“ N/I10-2: „Just näiteks. Justis on see arvamused... rubriik, kus seal on kõik saab pildid ja jutud ja... seal on nagu, ma näen, valet juttu.“

N/II10: „Ma arvan, et Reporter, sest seal kipub kõik selline... noh rohkem meelelahutuslik olema ja sa ei võta võib-olla tõsiselt seda asja nii, nagu näiteks TV3-s kajastatakse.“

Inimeste usaldusväärsust kahandab intervjuueeritavate sõnul asjaolu, et nende kaudu leviv info kipub täpsust kaotama. Vähem usaldusväärsena nimetati ka informatsiooni, mida inimene ise ei ole otsinud või küsinud:

M/II10: „Televiisoriga on alati niimoodi, et sa ei saa ise valida, mis sealt tuleb. Sa vajutad kanali peale ja siis tuleb mingi uudis või asi, et sa pole seda ise nagu üldse otsinud, sa lihtsalt näed, informatsioon lihtsalt tuleb su juurde. Seal on midagi sinu jaoks huvitavat, onju, vaatad, päris huvitav uudis on. Aga pärast tuleb välja, et see on täielik vale nagu. Sa tegelikult ei ole üldse tahtnudki sellist informatsiooni endale, see jäi sul kuskilt meelde ja siis see võib pärast nagu saatuslikuks saada, et sa nagu valet informatsiooni levitad.“

Üks vastaja leidis, et raamatud on usaldusväärsed infoallikad, sellele väitele keegi vastu ei vaielnud. Ankeetküsitlustes osalenud enamasti usaldavad kirjandust, aga tunduvalt vähem oli neid, kelle silmis on kirjandus täieliku usaldusväärseuse pälvinud.

4.1 Internet

Ankeetküsitlustest selgus, et erinevate valdkondade kohta info otsimiseks eelistavad noored eelkõige Interneti. Ehkki üldiselt peeti oma oskusi Internetist infot otsida heaks, tunnistas suur osa, et sai oma küsimustele vastused ainult mõnikord. Samas võis tulemustest järeldada, et Interneti nägid küsitletud noored eelkõige suhtlemisallikana. Selle kinnituseks olid ka vastused sagedamini kasutatava veebilehe kohta, milleks osutus ülekaalukalt rate.ee. Üllatavalt sarnane oli linna- ja maanoorte vastustest koostatud sagedamini kasutatavate veebilehekülgede nimistu ning vastajate endi antud hinnang oma oskustele veebist infot otsida, samuti sarnanes enimkasutatavate otsimootorite pingerida, mida ülekaalukalt juhtisid Google ja NETI.

Intervjuudes osalenud kinnitasid Interneti osatähtsust info otsimisel. Sõnaga „informatsioon“ seostus otseselt Internet kuuel vastanul ning kõik märkisid selle ära infoallikate hulgas. Nimetatud enimkasutatavast veebileheküljest enamik on siiski suhtlemisega seotud (sh e-posti ja *online*-suhtluse teenusepakkujad), samas portaal rate.ee teiste hulgast esile ei tõusnud. Samuti märgiti mitmel korral ära eKool, populaarsed otsimootorid Google ja NETI, huvialadega seonduvad ja uudisteportaalid. Korra leidis mainimist videoportaal ning üldisemalt leheküljed, mis huvipakkuvatest teemadest räägivad.

M/II10: „Minul on google.ee pandud kodus interneti koduleheks, ja-jaa sealt ma leian alati, kui ma tahan midagi leida. Ma ei pea isegi kuskil mingit lehekülge panema ülesse, kirjutan seda, mida ma tahan, siis tavaliselt tulevad sellised leheküljed ja ma saan seda, mida ma tahan. Ja loomulikult kõik need suhtlusportaalid ka – Orkut ja Rate ja. Näiteks muusikaga seotud, Rada 7 teate ikka, eks, oli ja siis...”

Eelistuste põhjustena toodi enamasti välja lehekülje eesmärk (suhtlus, infootsing vms) või huvi lehel pakutava teema vastu:

M/IV10: „Lähen Hot'i sellepärast, et sealt saab nagu e-maile vist teisele saata ja faile ja ükskõik, läbi Interneti, ja MSN-is saab rääkida teistega ja see Fitness, see on üks hea lehekülg, sellest kulturismist ja üldse. See mind ka huvitab ja.“

Samuti märgiti eelistuste põhjustena ära meelelahutus ja ajaviide, lihtsus ning kiirus:

M/II10: „Meelelahutus, me oleme noored, me tahame meelelahutust ja need need on.“

N/II10: „Mina isiklikult nagu olen niipalju oma kogemustest näinud, et kõik, mis maailmas toimub, jõuab Eestisse nagu hiljem ja siis ma pigem lähen juba otse, näiteks hästi siuke populaarne koht on Youtube, kust saab kohe selle informatsiooni kätte, mida sa tahad ja... noh seal on, noh, saad kiiremini teada.“

N/IV10-3: „MSN-is on lihtsalt hea inimestega suhelda, hea lihtne.“

Teemad, millest viimase nädala jooksul infot otsiti, varieerusid suuresti. Need võib jagada kooliülesannetega seonduvaks, igapäevainfoks (nt ilm), tarbijainfoks (ost-müük), ürituste, huvialade ning õppimisvõimalustega seonduvaks infoks. Eraldi oli pakutud ka probleemi kohta info otsimist, kusjuures mõlemal korral oli probleem vastaja tuttav, mitte temal endal:

M/IV10: „Nädalavahetusel üks arvutimäng ei läinud mu sugulasel tööle ja siis Internetist läksin kohe vaatama, milles probleem on. Et errori viskas ette ja siis selle järgi sai orienteeruda. Siis Internetist sain selle kohta infot.“

Kui enam kui pool ankeetküsitlusele vastanuist märkis, et otsib Internetist infot iga päev, siis intervjuudes osalenud kasutavad Internetti infootsinguks oma hinnangul kaks kuni neli korda nädalas, kui neil paluti aga infole mõelda laiemalt (sh igapäevainfo jms), siis pakuti sageduseks iga päev või ülepäeva.

Enamasti usaldavad nii ankeetküsitlustes kui intervjuudes osalenud Internetti. Siiski mainis mitu intervjuueeritavat, et Internetis võib olla valet või ebatäpset infot:

N/IV10-2: „Mina küll usaldan. Ma arvan, et see päris vale informatsioon küll ei ole, ikka päris õige.“

N/IV10-3: „Osasid kohti ma ei usalda üldse, seda Elu24, seal ikka pannakse ikka päris palju juurde, et nagu seda lehekülge ma üldse ei usalda.“

Ühe grupiga vesteldes selgus, et veebilehekülgede usaldusväarsuse hindamise kohta neile koolis õpet ei anta ning võib juhtuda, et valet infot võetakse tõe pähe:

M/111-1: „/.../Internetis võib libauudiseid ka olla. Valet informatsiooni.“

Intervjueerija: Kuidas sa vahet teed sellel?

M/111-1: „Ma ei teegi, asi selles ongi, pärast tuleb välja, et oli vale informatsioon. Alguses ei saa aru.“

M/110-2: „Pärast saad tunga.“ M/111-1: „Jah, saad tunga nagu.“

Eelnevast ajendatud küsimusele, kuidas noored näiteks kooliülesande täitmise puhul infot otsides vahet teevad, millist kodulehte usaldada, pakuti välimuse ja kontaktandmete olemasolu põhjal otsustamist ning ühe lahendusena küsimist teiste inimeste käest.

Intervjuuvastustest selgus, et üldiselt hinnati oma oskusi Internetist infot otsida sarnaselt ankeetküsitluste tulemustele heaks või väga heaks. Üks vastaja leidis, et tema oskused on keskmised, üks arvas, et ei ole hea ning üks, et oskusi ei olegi vaja.

M/110: „Mina ei ütleks, et ma olen üldse hea, selles mõttes, et ma tüdin kähku ära, kui ma ei saa, mida ma tahan. See on... tuleb nende koolitööde ja asjadega et... võimalikult tahaks, et vajutad kohe ja kõik tuleb, mis sa tahad, aga kui mul on tõesti vaja midagi suurt otsida ja palju otsin, siis ma... ma ei ole hea otsija selles mõttes, ma ei viitsi lihtsalt.“

Enamasti infootsing Internetist vastanutele vaevaline ei ole ning leitava infoga ollakse rahul, vaid üks vastaja märkis, et vahel sooviks ta infot enam. Rohkem läheb aega, kui tahetakse täpset infot või info leidmine teema kohta osutub keeruliseks. Paar vastajat märkisid, et olulised on ka otsioskused:

N/111-1: „No et kuidas sa selle küsimuse püstitad, või selle, mille kohta sa otsid... et sa pead nagu oskama selle ka õigesti püstitada.“

Info otsimiseks kasutatakse palju otsimootoreid, eriti Google'it (kasutusel on nt termin „guugeldama“), aga ka NETIt. Samuti mainiti veebientsüklopeediat Vikipeedia ning otse teadaolevalt kodulehelt otsimist. Rohkem otsitakse fakte, vähem teema kohta laiemalt (nimetati nii kooliülesannetega kui huviga seotud teemasid), mainiti ka lisa otsimist juba olemasolevale infole. Leitud infoga edasitoimimiseks pakuti mitmesuguseid viise: läbilugemine, salvestamine (mällu või arvutisse), kopeerimine, väljatrükk, märkmete tegemine või konspekterimine, jagamine, töötlemine, lisainformatsiooni otsimine:

N/111-1: „Loed läbi või näiteks kui tahad kellegile näidata, siis kasvõi teed kopi sellest, et endale

salvestad selle lõigu või.

N/IV10-3: „Loen läbi ära, kui väga huvitab, siis otsin veel kuskilt mujalt niimoodi, et.“

Vahel pannakse sagedamini kasutatavad veebilehed veebisirvija nn järjehoidjasse (*bookmark*).

Kasutatavate otsimootorite puhul toodi ära nii positiivseid kui negatiivseid omadusi. Google'i eeliseks peetakse selle laiahaardelisust, täpsust, kasutamise lihtsust ning võimalust otsida erinevat tüüpi infot (tekst, pildid, videod jne):

N/IV10-2: „Ma ütlen ka hea, et see on nagu üle maailma siuke otsingumootor, et sealt saab noh laialdast infot.“

M/II10: „Ta on lihtne. Seal ei ole neid... Mõnes otsingumootoris vajutadki ainult edasi ja edasi, kõik on nii segamini, aga sealt otsid, siis annab kõik nagu.“ M/II10: „...otsimootorid, kus hästi niipalju filtreid on vahel, et mida sa tahad täpselt et. Kunagi ei viitsi keegi nii palju neid lahtreid ära täita, paned kohe sinna pealmisse lahtrisse. /.../ kirjutad nagu selle ühe lahtri, sinna sisse oma asja ära, siis saad kätte ka, mida tahad.“

Paljud vastanud ei leidnud selle otsimootori juures midagi negatiivset, kuid ära mainiti, et kuvatud vastuste hulgas on palju ebavajalikku ning võõrkeelset infot. Huvitav on asjaolu, et Google'i leitavat suurt infohulka peetakse ühest küljest heaks, kuid teisest küljest negatiivseks:

M/IV10: „Jube palju on neid. Et põhiliselt, kaks esimest lehekülge tasub ainult läbi vaadata, siis ülejäänud on juba, ma ei tea, mingit paska.“

NETI hea küljena toodi ära Eesti-kesksus ning eestikeelsus, samuti arvati, et selle otsimootoriga on parem leida infot kultuuri- (ka üritused) ja ajalooteemade kohta ning selle kasutamine on enam levinud:

M/II10: „NETI on see, kui tahad Eesti kohta informatsiooni saada rohkem, see mis toimub Eesti valdades, külades, värki, siis sealt saab.“

Samas olid vastajad üldiselt arvamisel, et NETI annab ebatäpsemat infot kui Google.

N/IV10-3: „Ta ei anna jah täpselt, Google'is on hea, et võtad kaks esimest lehekülge lahti, esimese korraga, sealt leiad täpselt infot, aga sealt võib-olla leiad alles, ma ei tea, viiendalt leheküljelt õiget infot ülesse, et noh, ta annab nii segamini et noh, ebatäpselt.“

Samuti toodi välja võimalus, et NETI ei leia infot, mille leidmist otsija enesestmõistetavaks peab:

M/II10: „Vahest on tuld ette, et kirjutad mingi kuulsa mehe nime, eestlase nime NETI otsingumootoris ja mitte midagi ei tule, siis siis on tõesti huvitav mõelda, et kuidas nad saavad siukse asja välja jätta nagu.“

Takistustena Internetist info otsimisel toodi välja tehnilised probleemid, vajaliku lehekülje kättesaamatus ning oskamatus otsida:

M/II11-1: „Kui tahad jah... download'id alla ja siis tuleb mingi jubeda viirusega ja kõik on kööga. Siis ongi sul koolitöö tehtud.“

N/IV10-3: „Lehekülg ei tule lahti, siis öeldakse, et uut kodulehte... et kodulehekülge uuendatakse ja... ja siukseid kodulehekülje vigasid, aadress ei ole õige ja täpne ja.“

N/II10-2: „Mõnikord lihtsalt sõnastus või midagi.“

4.2 Inimesed

Ankeetküsitluste tulemusena selgus, et infot eelistavad noored sageli ning erinevates valdkondades küsida sõpradelt, veidi vähem vanematelt. Samas olid just vanemad need infoallikad, keda peeti kõige usaldusväärsemaks. Intervjuul osalenud märkisid, et sagedamini küsivad nad infot eelkõige sõpradelt, kuid küsitakse ka perekonnaliikmetelt (vanemad, onud-tädid), sugulastelt, tuttavatelt, nimetati ka ametnikku (sekretär) ja oma ala asjatundjaid. Noortega töötavatest inimestest mainiti õpetajaid, treenerit ning koolitustega tegelejat.

Inimesi, kelle käest infot küsida, valitakse enamasti usaldusväärseuse tõttu ja seda mitmeski mõttes:

N/III11-2: „Kui sa oled kogu aeg sealt saand head informatsiooni, et sa ei tahagi kuskilt eemalt küsida.“

M/II11-1: „Ses suhtes, et kui ta ikka inimlik ei ole, sa taga läbi ei saa, siis ma ei lähe talt küsima.“

Samas tunnistati mitmelgi korral, et inimestelt saadav info ei pruugi olla täpne:

M/II11-1: „Sõbrad võivad jutu suureks puhuda.“

N/II10: „Inimestega kipub nii olema, et see informatsioon, mis kandub kogu aeg edasi, seda ikka muudetakse ja ta ei pruugi nagu nii tõene olla.“

Taas mainiti olulise põhjusena infoallika eelistamisel ära infoallika kättesaadavus ning teadmine, et sealt saab vajaliku info, samuti info leidmise kiirus ja lihtsus. Takistustena toodi peale

mainitud ebatäpse info välja info puudumine, allika kättesaamatus ning otsijapoolse takistusena võimalus, et võõralt inimeselt ei julgeta infot küsida:

N/I11-1: „Sõbral on telefon väljas.“

N/III11-2: „Põhiline on jah see, et ... kellelt küsima lähed, et see ei tea ka midagi sellest. Või siis tal on täpselt sama palju informatsiooni kui sinulgi.“

Teemad, mille kohta vastanud hiljuti teistelt inimestelt on infot küsinud, võib jaotada koolitöö, vaba aja veetmise ja reisimise, huvialade ning suhetega seonduvaks:

N/III11-1: „Oli, et millal neid hindeid parandada ja et kuidas ja... töid ja.. põhiliselt kooliteemalised.“

N/IV10-3: „Suve, nende suveürituste kohapealt, et Pärnu suve ja... Tere, Pärnu suvi ja siis Sky Plusi päevad ja selle kohta.“

N/I11-1: „Sõprade käest ikka... et vaba aja veetmise kohta.“

M/II10: „Mul oli eelmine nädal hästi palju vaja mängida pilli, mitu päeva järjest. Ja siis ma küsisin alati kogu aeg kõigilt üle, millal see on, sellepärast, et ma ise üles ei kirjutanud ja mul meelde ei jäänud ja siis ma kogu aeg küsisin ainult.“

4.3 Raamatukogu

Kuigi Internet on noorte hulgas väga populaarne, ei ole see päriselt raamatukogude rolli üle võtnud. Ankeetküsitlustele vastanud noortest enamik märkis, et külastab ka raamatukogusid, nende hulk, kes raamatukogus ei käivat, oli küsitatud noorte hulgas väga väike. Tavaliselt eelistati oma kooli raamatukogu. Raamatukogude elektronkatalooge üldiselt ei kasutata.

Intervjuudes osalenud töid raamatukogukülastuse sagedaseima eesmärgina välja kohustusliku kirjanduse laenutamise ning koolitööga seotud info otsimise. Vähem mainiti raamatukogu abi vaba aja sisustamisel ning korra ka edasiõppimisvõimalustega seonduva info otsimisel:

N/III11-2: „Mul oli ka üleminekueksami jaoks oli võistlusmääruseid vaja ja siis ma läksin kohe raamatukokku.“

N/IV10-2: „Kunagi ma otsisin referaadi jaoks sealt mingit loodusmaterjali, mingi ajakiri oli, kust ma otsisin.“

M/I10-2: „Igas vahetunnis ma käin ja sirvin seal...“ M/I11-1: „Ei tea, kas koomiksid raamatute alla käivad?“

M/III11-1: „Siis, kui raamatukogus on koolide kohta mingit infot, siis ma käin ka sealt läbi ja siis hangin infot omale.“

Vastajate seas leidus ka neid, kes tunnistasid, et ei käigi raamatukogus.

Nagu teiste infoallikate puhul, mängib raamatukogu eelistamise juures olulist rolli hea kättesaadavus (raamatukogu lähedus), kuid oluliseks peeti ka kogude suurust:

N/IV10-3: „Ma ei hakka minema Pärnu raamatukokku, kui mul on koolis raamatukogu on olemas ja ma saan sealt kõik kätte, aga osad raamatud lihtsalt ei ole seal kättesaadavad ja siis tuleb minna.“

N/II11-1: „Suurus ja see, kui palju seal raamatuid on. Ütleme nii, et mul kooliraamatukogu on ikka... mulle tundub, et seal ei ole raamatuid.“

Üldiselt näis, et vastajate seas on raamatukogu maine võimaliku infoallikana madalavõitu, raamatukogu kaudu info otsimist peetakse kohmakaks ja aeglaseks viisiks (tuletagem meelde, kui olulised kriteeriumid olid eelpool käsitletud infoallikate juures kiirus ja lihtsus):

N/IV10-3: „Kunagi ma käisin rohkem raamatukogus, aga nüüd on jah, et kõik on nii lihtne kätte saada, et ei pea raamatukokku minema ja jamama nende asjadega, mis seal on, need kiipkaardid ja muud jamad ja...“

N/II10: „.../keegi ei viitsi raamatukokku minna.“

N/III11-1: „Kui mujalt tõesti ei saa. Ja kui on kohustuslik kirjandus. Ütleme, et siis, kui see viimane häda on põhimõtteliselt kõik et. Otsid ikka Internetist põhiliselt.“

N/IV10-2: „See on nagu tülikam, et Internetist saab kiiremini, et ei pea raamatuid lappama...“ N/IV10-3: „...ja, ja siis ei pea muretsema, et millal ma selle raamatu tagasi viin ja.“

Takistusena märgiti ära ka materjali (raamatu) puudus, halb teenindus ja laenutuspoliitikast tulenevate takistustena viivistasu võimalus ning väljalaenutatavate raamatute piiratud hulk:

M/II10: „Ma ei tea, meil raamatukoguhoidja lõugab, siis ei taha eriti minna. /.../ küsisin mingit, ma ei mäletagi, mis ma küsisin, ta pistis lõugama, siis ma ei tahtnudki enam mingit raamatut võtta sealt noh.“

N/IV10-3: „Ei ole piisavalt materjali. Või on siis välja antud.“

N/III11-2: „Kui näiteks käes endal juba, näiteks käes on mingi kolm või kaks raamatut, siis nad ei taha eriti nagu juurde anda, et pead ennem teised läbi lugema ja siis ära viima ja siis saad uued.“

Küsitati ka, mida saaks raamatukogud teha, et noored oleks neid huvitavatest teemadest rohkem informeeritud. Vastajad võtsid teemat aga laiemalt ning pakkusid välja võimalusi raamatukoguteenuse parendamiseks üldiselt: raamatukogu kogude laiendamine ja kaasajastamine, teenindaja ning arvutite väljavahetamine. Samuti sooviti digitaalseid või heliraamatuid ning *online*-kataloogi, milles oleks näha raamatute leidumus.

4.4 Kool

Ankeetküsitluste tulemustest selgus üllatavalt, nagu oleks kooli roll infoallikana väike, seetõttu küsisin intervjuudes, mida saaks kool ära teha, et noored oleksid neid huvitavatest valdkondadest paremini informeeritud. Mitmed intervjuueeritavad leidsid, et kool on noorte informeerituse tõstmiseks piisavalt teinud:

N/IV11-2: „Ma arvan, et kool on juba päris piisavalt teinud, on küll infot, et nagu rohkem polegi vaja.“

N/III11-1: „Jah et pigem peab endal huvi olema, et siis kui midagi tahad teha, siis sa otsid selle kohta ka ise. Et ei pea ootama, et kõik ette-taha ära tehakse.“

Üks vastaja arvas, et koolil ei olegi vahel võimalk infot edastada:

M/III11-2: „Tavaliselt sellistes asjades ei saagi kool aidata, näiteks nagu spordivõistlused et. Kool ei saa sellist teavet edastada lihtsalt, sellepärast, et ta ei saa seda kuskilt teada.“

Leiti, et õpetajad võiks oma ainet rohkem seostada päevakajaliste teemade ning teiste õppeainetega, raamatukogus tuleks arvutid ära vahetada ning kooli kodulehte täiendada. Ühe võimalusena pakuti, et külalisesinejaid kutsudes uuritaks ka õpilaste soove:

N/II10: „Jah, külalised, vastavalt nagu noorte soovile, mitte mida nemad heaks arvavad.“

Pakuti välja ka plakateid ning postreid, kuid nagu ühe grupiga vesteldes selgus, et koolistendil jäävad vahel ka väga suured plakatid tähelepanuta. Võimaliku lahendusena pakuti info edastamiseks välja LCD-ekraanid:

M/II10-2: „Mingi LCD telekas võiks olla...“ N/II11-1: „...näiteks nagu bussides on.“

Koolil on nii mõnegi teise infoallika ees see eelis, et ta on noortele peaaegu igapäevaselt kättesaadav, kuid alati ei osata koolis seda võimalust kõige paremini ära kasutada. Vestluste käigus leitud põhjustena võib ära tuua noorte vähese motivatsiooni info otsimisel, neid vähe huvitava info pakkumise ning info ülekülluse (stendidel).

4.5 Noortekeskused

Ankeetidele vastanud noorte hulgas oli vähe neid, kes märkisid, et on infot otsinud noorte- või nõustamiskeskusest. Intervjuudes püüti välja selgitada, mida saaksid noortekeskused teha, et noored oleksid neid huvitavatest võimalustest paremini informeeritud. Selgus, et noortekeskusi nähakse eelkõige siiski vaba aja veetmise kohana, üks vastaja märkis selle ka võimaliku infoallikana ära. Linnanõured arvasid, et keskused võiks teha endale rohkem reklaami ning otsida toetajaid, et pakkuda noortele paremaid tingimusi, maanoored aga tõid välja vajaduse noortekeskusi rohkem luua:

M/I10-2: „Koolis võiks olla... käia rääkimas või...“ N/I11-1: „...a jaa, koolis võiks käia. Tutvustada ennast.“

N/I10-2: „Infomess näiteks.“

N/I11-1: „Kommi jagada. Info, reklaam kommipaberi peal.“

M/II10: „Ja... et siis ja noortekeskustele võiksid tegelikult igasugused organisatsioonid toetusi teha noortele, et nad saaksid nagu rohkem asju lubada endale sinna ja... näiteks ma, kui ma näiteks Che noortekeskus, seal on see... bänditegemisvõimalus, eks... need pole just kõige paremad, keegi võiks nagu noortekeskusi rohkem toetada, et siis oleks neil kõik paremad tehnilised võimalused ja ... korralikud majad ja üldse kõik et... Siis läheks, siis pöörduks noored ise ka rohkem noortekeskuste poole ja oleks aktiivsemad.“

N/III11-1: „Sest nagu võib olla nii, et mina tahan raudselt minna, aga näiteks see noortekeskus asub Pärnus, võiks kasvõi oma kandis olla mingi väiksem koht, kus saab koos käia, ma ei tea, kasvõi õhtuti mingeid mängu mängimas või midagi sellist, et sa ei ole seal tänava peal lihtsalt.“

N/III11-2: „Mina käingi põhiliselt just nendel koolitustel, kus räägitakse nendest... noorte arengust näiteks, mitte nagu kooli lähedal või nii, aga noh nagu külates. Et noortekeskusi nagu sinna rajada, et seal tekib nagu... et nad ei käi kuskil laaberdamas või nii, et seal, et saab igasugust informatsiooni ürituste kohta ja seal tehakse igasugused üritusi niimoodi, et. Et noortekeskused minu arust need on väga lähedad asjad. Sinna kohe tahad minna.“

4.6 Noortele suunatud infoallikad

Intervjueeritavatel palusin kirja panna noortele suunatud infoallikaid, kaasa arvatud üritused ning infoteenused, mida nad oskavad nimetada. Vastused kas jäid umbmääraseks (nt noortesaated, noorteleht, igasugused noorte messid), ei olnud tegu konkreetselt noorteinfoallikaga (nt internet, ajalehed), olid küll noortele suunatud, aga oma põhieesmärgilt mitte infoallikad (nt rate.ee,

orkut.com), samuti leidis vastuseid, mida ei saa infoallikana määratleda (nt sport, õppevõimalused). Üks vastaja tõi ära Pärnu infoportaali www.parnu.ee, selle all asub ka Pärnu noorte infoportaal noored.parnu.ee.

Konkreetsetest noortele suunatud infoallikatest toodi ära kooli infostend, mess Teeviit ning portaalid noortekas.delfi.ee ja noored.ee, üks vastaja märkis, et temale tuleb info noorte koolituste jms kohta e-posti teel otse. Vestluse käigus lisandusid eelnimeetatutele rajaleidja.ee ja Pärnu Noorte Infokeskus. Paljud ei ole noorte infoportaale kasutanud, põhjuseks toodi huvipuudus ning info saamine teistest allikatest:

N/III11-2: „Ma ei tea, mul tulevad kõik uudised enda meilile ära, et mul ei olegi vaja kuskilt rohkem nagu uurida, et see on piisav .“

Noorte infoüritustest teatakse hästi infomessi Teeviit, ning mitmedki vastajad on seda külastanud. Samuti selgus vestluses, et erinevaid edasiõppimisvõimalusi käiakse ka koolides kohapeal tutvustamas, üldine arvamus selle kohta oli positiivne:

N/III10: „Mul on väga hea meel selle üle, selles mõttes, et ma ise näiteks veel ei veel ei liigutaks lillengi, et üldse uurida, kuhu ma lähen ja mida ma teen. Et üldse õpetajad-direktor, nad võib-olla mõtlevad, et kutsuda õpilasi ja igasuguseid inimesi teistest koolidest rääkima, mis nagu huvitavat on seal et.“

Leidus vastajaid, kes ei olnud noortele suunatud infoüritustel käinud, põhjustena toodi, et ei ole selleks vajadust või huvi olnud, või ei ole ürituse kohta teavet:

N/III10: „Ma nagu ei olegi käinud, sest ma pole eriti kursis selliste asjadega.“

Infoürituste kohta saadakse teavet enamasti koolist, suuremate kohta ka meediast:

N/III11-1: „Nagu koolis räägitakse ja õpetajad lausa ütlevad, et tulevad, või et näiteks mingi üritus toimub. Noh et televisioon ja raadio, need kajastavad ka, et noh, et mõni siuke suurem üritus on, näiteks nagu see Teeviit.“

Pärnu kohalikke infoallikaid Noorte Infopunkti ja selle infoportaali teadis ning oli kasutanud kaks intervjuueeritavat, kolmandale meenus, et ta on infoportaalist midagi kuulnud. Portaali positiivsete omadustena toodi välja lihtne keelekasutus, piisav ja täpne info ning võimalus lisainfot küsida, midagi negatiivset välja ei osatud tuua:

M/III11-1: „Seal on kõik enam-vähem info olemas, ja siis kui tekib mingi küsimus, siis saad nende isikute käest, kes seda korraldavad, nende käest küsida täpsemalt.“

N/IV10-3: „Ma ei tea, ta on lihtne ja noortele arusaadav, et arusaadavas keeles, et ei ole nagu mingi raske.“

Enamik vastajatest aga väitis, et ei ole nendest allikatest teadlik, mis on üllatav, eriti seetõttu, et ühe kooli stendil rippus suurelt teave infoportaali kohta ja oli ka muudmoodi infot jagatud:

N/II10: „Meil küll käis keegi koolis, kes jagas neid... ei, meil oli meie oma psühholoogiaõpetaja jagas noortele noorte infovoldikuid, et kus saab, noh, informatsiooni saab, aga ei jäänud meelde.“

Üks madala teadlikkuse põhjus on tõenäoliselt see, et parajasti vajadus infopunkti teenuste või seal pakutava informatsiooni järele puudub:

M/II10: „Mina ei pea sellele mõtlema. ma olen õnnelik inimene, mul ei ole nagu muresid ka nii palju, et ma peaks kuskile inf... nõustajale helistama või midagi /.../“

Kooli kaudu info levitamise juures toodi ära mitmeid miinuseid ning pakuti välja ka alternatiiv:

N/II11-1: „Seal on liiga palju plakateid.“ N/II10-2: „Koolist on natuke vähe.“ M/II10-2: „Oleks ta võib-olla kuskil Postimehe lehekülgedel või mingitel sihukestel lehekülgedel...“ M/II11-1: „Koolis on natuke jah, mis siin on üldse, siis ei viitsi vaadata, ei viitsi lugeda. Silmad on meil punnis raamatute lugemisest ja siukestest asjadest.“

Noorte Infopunkti oli külastanud üks noor, kuid seda mitte otseselt info küsimise eesmärgil ning talle oli jäänud positiivne mulje:

N/IV10-3: „Küsinud otseselt ei olegi. Aga... pole tegelikult eriti vaja läinud, just mind huvitas, et nagu nad tulid rääkima ja siis ma kohe läksin vaatasin, nagu et mis seal on ja. Aga ma tean, mul paljud sõbrad on käinud ja otsinud, kellel on nagu koolis probleeme, teise kooli vaja minna ja.“

N/IV10-3: „/.../võetakse eriti nagu õpilasi vastu, et kohe tegeldakse ja räägitakse ja suheldakse, et ei ole nagu et eemale jäetakse, et...“

5. JÄRELDUSED JA VÕRDLUSED

Informatsiooniga seostuvad noortel eelkõige erinevad infoallikad ning mingi teave või andmed. Huvitav oli asjaolu, et enamasti ei käsitletud intervjuudes osalenuid noored infona nn igapäevainfot (välja arvatud uudised). Võib-olla tekibki siin lõhe terminite mõistmise vahel: „infootsinguks“ peetakse enamasti millegi „kasuliku“ otsimist (sarnaselt F. Dretske arusaamale informatsioonist), eriti sageli leidsid nimetamist koolitööga seotud otsingud. Infovajaduse määratlemine vajadusena midagi uut teada saada või millegi kohta rohkem teadmisi saada kattub A. Shentoni ja P. Dixoni (2005) uuringu tulemustega, kus nad jagasid informatsiooni uuduse põhjal uueks, laiendavaks ja täiendavaks. Enim rõhutasid intervjuueeritavad info puhul uudust. Informeeritust peetakse väga oluliseks. Infovajaduse võivad tekitada ja aidata ära tunda psühholoogilised ajejõud (nt uudishimu), nagu on infootsikäitumise mudelis näidanud T. Wilson, või töös ja tegevuses tekkinud vajadus saada informatsiooni, nagu on infovajadust defineerinud M. Line. Uudse näitena toodi välja teise isiku infovajaduse märkamine. Infovajadust püütakse rahuldada, nagu T. Wilsoni infokäitumise mudelgi näitab, infosüsteemide ehk formaalsete infoallikate (Internet) või teiste, mitteformaalsete infoallikate (sõbrad) abil. Infovajaduse rahuldamise takistusena toodi välja eelkõige keskkonnast tingitud takistused.

Noori huvitav teemadeskaala on lai, kui ankeetküsitlused tõid välja üldised tendentsid - huvi edasiõppimis- ja töövõimaluste, pidudel käimise ja huvialade vastu, siis isiklikumal tasandil ja vabade vastustevariantide puhul hargnesid teemad märksa laiematesse suundadesse. Intervjuudes osalenud nimetasid erinevaid valdkondi, mille kohta rohkem infot soovitakse, enim leidsid mainimist vaba aja veetmise võimalused. Ankeetküsitluste (Salundi 2006, 2007; Elur 2007, 2008) tulemustes paistis silma puudus infost töö- ja edasiõppimisvõimaluste kohta. Pärnu Õppenõustamiskeskuse 2007. aastal karjääriinfo kohta tehtud küsitluses linna ja maakonna 444 9. ja 11. klasside õpilaste hulgas (Paugus, lk 1) on samuti märgitud, et raskeim on leida

informatsiooni edasiõppimise kohta (Ibid, lk 5). Siinkohal on huvitav, et individuaalsem lähenemine annab suurtest küsitlusest erineva tulemuse. Intervjuudes puudus infost edasiõppimis- ja töövõimaluste kohta kinnitust ei leidnud, pigem soovisid intervjuueeritavad rohkem ja paremini korraldatud informatsiooni vaba aja veetmise võimaluste kohta. Samas leidsid intervjuueeritud noored, et üldjuhul on infot nii edasiõppimise, töövõimaluste kui vaba aja veetmise kohta piisavalt.

Pärnu linnas (Salundi 2006) ja maakonnas (Salundi 2007) tehtud ankeetküsitluste põhjal leidis mõningaid erinevusi maa- ja linnakoolide õpilaste huvisuundades ning informeerituses. Linnanoorte huvi oli edasiõppimisvõimaluste, huvialade ning kultuuriürituste kohta veidi suurem ja töövõimaluste kohta pisut väiksem kui maanoortel. Samas oli maakonna õpilastel enam huvi noorte nõustamise kohta kui eakaaslastel linnast. Vastuste põhjal selgus, et maanoortel oli linnaõpilastest oluliselt vähem informatsiooni teatri-, kontserdi- ja näitusekülastuste kohta.

Kuigi A. Laasi ja K. Lamesoo (2004) Tartu linnas ja maakonnas tehtud uuringus olid vaatlusalused noored esindatud märksa laiemas vanuseskaalas, võib Pärnu linnas ja maakonnas läbiviidud küsitlusega tõmmata mitmeid paralleele. Noorte huvi on suur töö- ning õppimisvõimaluste vastu, samuti huvitatakse erinevatest vaba aja veetmise võimalustest. Samas on huvipakkuvatest valdkondadest noorte jaoks pidusid ja väljas käimist puudutav informatsioon kõige kättesaadavam, info töövõimaluste kohta aga vastupidi - kõige ebapiisavam. Ebahuvitavad valdkonnad on noorte jaoks ettevõtlus, nõustamine ning ost, müük ja vahetus.

R. Eluri (2007) Viljandi linna gümnaasiumiõpilaste seas korraldatud küsitluse tulemused olid üldjoontes sarnased Pärnu linnas ja maakonnas toimunud küsitluse tulemustega – ka Viljandi gümnaasiuminoored olid eelkõige huvitatud informatsioonist õppimis- ja töövõimaluste kohta, kuid suur osa leidis, et infot nende valdkondade kohta ei ole piisavalt. Samas erinesid Viljandi maakonna (Elur 2008) küsitlustulemused eeltoodud uuringute tulemustest Pärnu linnas, maakonnas ja Viljandis. Osaliselt on erinevuse põhjus ankeetides väljapakutud valdkondade loetelu erinevus. Teine võimalik põhjus, miks Viljandi maakonna noorte vastused olid teistsugused kui Viljandi ja Pärnu linna ning Pärnu maakonna õpilaste vastused, on vastajate grupi suuruse erinevus (erinesid vastused ka kõikides uuringutes kattuvatele küsimustele). Seega võib oletada, et valimi suurus on olnud vastuste diferentseerumises ehk olulisemgi tegur kui

ankeedi mõningane erinevus. Viljandi maakonna noori huvitavad küsitluste põhjal enam inimestevahelised ja ka romantilised suhted, järgneb õppimine ning vaba aja sisustamise võimalus. Ka Viljandi maakonna õpilased soovivad rohkem informatsiooni edasiõppimisvõimalustest, kuid töötamise kohta tunti Viljandi maakonna õpilaste seas märksa vähem huvi. Samas on ka Viljandimaa õpilaste seas vähe neid, kes leiavad, et info töövõimaluste kohta on piisav.

Nii Pärnu linna ja maakonna ankeetküsitlustes kui intervjuudes osalenud hindavad kõrgelt informatsiooni täpsust ja ajakohasust, samuti peavad seda oluliseks nii Viljandi linna kui maakonna gümnasistid.

Intervjuudes osalenud leidsid sarnaselt Pärnu karjääriinfo küsitluses osalenutega (Paugus 2007, lk 11), et väga heaks infoallikaks on koolides edasiõppimisvõimalusi ja erinevaid koole tutvustavad loengud ja üritused, samuti otsitakse infot iseseisvalt Internetist. Intervjueeritavad märkisid sageli ära ka sõbrad, tuttavad ja perekonnaliikmed. Ka Pärnu linna ja maakonna ankeetküsitluste põhjal on eelnimetatud eelistatuimad infoallikad, peale nende allikate kasutatakse sageli ka televiisorit ja trükimeediat. Samas tulid esile mõningad erinevused - maanoored kasutavad infoallikana sagedamini televiisorit ja sõpru ning vähem kodust Internetti.

Ka T. Viilupi (2007) uuringus noorte meediakasutusest selgus, et kasutussageduse pingerida juhib Internet ning televisioon. Tartu linna ja maakonna noorte ühed sagedamini kasutatavad infoallikad on A. Laasi ja K. Lamesoo (2004) uuringu põhjal samuti televiisor ja Internet, harva kasutatakse info leidmiseks koolistendi ja kooli kodulehekülge, noortekeskust/rahvamaja ning raamatukogu. Viljandi linna ja maakonna gümnasistide sagedamini kasutatavad infoallikad on R. Eluri uuringute põhjal samuti kodune Internet, sõbrad ning televiisor, suhteliselt vähe kasutatakse koolisisesed infoallikaid ning noortekeskust. Kooli kodulehte on Viljandi linna noored agaramad kasutama kui Pärnu linna ja maakonna õpilased. Pärnus ja Pärnumaal aga loevad noored sagedamini ajalehti ning kuulavad raadiot. Sarnaselt kasutatakse igal pool harva koolistendi ja koolilehte ning noortekeskusi, torkab silma, et Viljandi linna ja maakonna noortest tunnistas suur osa, et nad raamatukogus ei infootsimise eesmärgil ei käi. Pärnu linnanoored külastavad raamatukogu veidi enam kui Pärnu maakonna noored. Võrdlused mõningate infoallikate kasutamise sageduse kohta on graafiliselt ära toodud lisas 5 (joonised 3-8).

Takistustena info leidmisel erinevates valdkondades nimetasid intervjueeritud Pärnu linna- ja maanoored peamiselt infoallikaid puudutavaid probleeme: infot on liiga vähe või liiga palju, see on vastuoluline või hajutatud jms. Siiski toodi välja ka infootsijapoolseid probleeme: motivatsioonipuudus, viitsimatus ning oskamatus. Motivatsiooni vähesus toodi esile edasiõppimisvaldkonnaga seonduva info suhtes, põhjuseks tõenäoliselt asjaolu, et otsuseni, kuhu edasi õppima minna, on intervjueeritud noortel veel omajagu aega. Piltlikult öeldes võib info noortele ka kandikul kätte tuua, kuid sellest ei pruugi kasu olla, kui vastuvõtjal pole seda hetkel vaja. See sobib J. Grunigi vajaduse definitsiooniga, kus vajadus on sisemise motivatsiooni seisund, mis viib mõtete ja tegudeni.

Infoallika valik erinevate teemade puhul sõltub kontekstist – millist infot ja mille jaoks vajatakse, selle on välja toonud ka D. Agosto ja S. Hughes-Hasselli uuring igapäevainfo hankimise kohta. Võimalike probleemvaldkondade kohta info otsimiseks kasutatav allikate eelistus on Viljandi maakonna ja Pärnu linna ning maakonna noorte hulgas üpris sarnane. Õppimise kohta info otsimiseks eelistatakse infoallikana Interneti, kuid Pärnu linna ja maakonna noortel tuleb tugevamalt esile ka sõprade abi kasutamine. Väga sarnane on allikate eelistamine töötamist puudutavate küsimuste puhul: esikohal Internet, järgnevad peaaegu võrdselt sõbrad, vanemad ning ajakirjandus. Küsimustega suhete kohta eelistatakse pöörduda sõprade poole. Siiski tuli Pärnu maakonna noortega võrreldes esile Pärnu linnakoolide õpilaste veidi suurem aktiivsus erinevate infoallikate kaudu lahenduste ja vastuste otsimisel, samas oli maanoorte hulgas suurem valmidus pöörduda nõustamiskeskuse poole. Viljandi linna noorte pakutud vastustes oli infoallikate kasutusprotsent Viljandi ja Pärnu maakonnas ning Pärnu linnas toimunud uuringutega tunduvalt väiksem. Selgusetuks jääb, kas Viljandi gümnasistid on tõesti märkimisväärselt passiivsemad murettekitavate valdkondade puhul erinevaid infoallikaid kasutama, või tingib erinevuse R. Eluri (2007) küsitlusankeet. Kui käesoleva töö autori küsitlustes oli võimalike probleemsete valdkondade puhul kasutatavaid infoallikaid puudutava küsimuse juures täpsustus, et vastaja märgiks ära kõik sobivad vastused (st ühe valdkonna puhul võis valida kõik infoallikad, mis loetelust vastaja arvates sobisid), siis R. Eluri ankeedis seda täpsustust ei olnud. Seega on võimalik, et Viljandis vastanud tõlgendasid küsimust nii, et loetelust tohtis valida vaid ühe infoallika, ning ei saa teha ühest järeldust, et Viljandi noorte infoallikate kasutamine võimalike probleemvaldkondade puhul märkimisväärselt erineb.

A. Laasi ja K. Lamesoo (2004) uuringutulemuste põhjal kasutavad Tartu linna ja maakonna noored võimalike murettekitavate valdkondade kohta info otsimisel palju Internetti, kuid suur osatähtsus on ka sõpradel, vastuseta jäävad Tartu noored kõige sagedamini töötamisküsimustes. Nii Pärnu kui Viljandi linnas ja maakonnas tehtud küsitluste tulemustest selgus, et kõige sagedamini saadakse vastuseid alkoholi ja uimastitega seotud küsimuste puhul, järgneb tervise ja seksiga seonduv, õppimine ja töötamine on pingereas tagapool. Tulemuste põhjal saavad Viljandi linna ja maakonna noored oma küsimustele ja muredele harvem vastused kui Pärnu linna ja maakonna õpilased.

Samas võis eristada mõningaid tähtsaid kriteeriume, mida Pärnu linnas ja maakonnas intervjueritud õpilased infoallikate valikul rõhutasid: peamist rolli mängib noorte jaoks allika usaldusväärsus ja kättesaadavus, aga rõhutati sarnaselt ankeetküsitlustes osalenutega ka täpse ning ajakohase info tähtsust. Nii Pärnu kui Viljandi linnas ja maakonnas tehtud küsitluste kohaselt usaldavad noored kõige enam oma vanemaid ning järgmisena sõpru. Vanemaid, sõpru ja oma tuttavaid usaldavad üldiselt ka intervjueritud õpilased, kuid siiski toodi ära võimalus, et inimeste vahel liikuv info võib kaotada täpsuses.

Kõige vähem usaldavad ankeetküsitlustes osalenud ajakirjandust, intervjueritud tegid siinkohal selge vahe – meelelahutuslikkus vähendab allika usaldusväärset. Võib näha paralleele „Mina. Maailm. Meedia“ ja T. Viilupi (2007) uuringutega, kus usaldusväärsemaiks peeti telekanalite hulgas Eesti Televisiooni ning erakanaleid usaldati vähem.

Kuigi leidis kahtlejaid, pidasid Pärnu linnas ja maakonnas intervjueritud noored suhteliselt usaldusväärseks ka Internetti. Noored saavad aru, et Internetis võib olla valet informatsiooni, kuid kasutavad seda allikat siiski heameelega, põhjuseks info leidmise kiirus, mugavus ja kättesaadavus. Veebilehtede usaldusväärse kohta tehakse otsused iseseisvalt, kahetsusväärne on asjaolu, et koolides ei pühendata tähelepanu veebiressursside usaldusväärse hindamiskriteeriumite õpetamisele. Noored loodavad palju otsimootoritele, eelistatud on nii Tartu (Laas jt 2004), Pärnu kui Viljandi linnas ja maakonnas tehtud ankeetküsitlustele vastanute hulgas Google ja NETI. Need otsimootorid leiavad enim kasutust ka intervjueritud noorte hulgas. Samas peavad intervjuudes osalenud Google'it täpsemaks ning selle haardeulatust

suuremaks. Internetist info otsimisel töid intervjueeritavad takistustena välja eelkõige tehnilised probleemid, vähem nimetati, et viga võib olla otsijas. Samuti hindavad nii Pärnu kui Viljandi linna ja maakonna noored oma oskusi Internetist infot otsida küllaltki kõrgelt, „Mina. Maailm. Meedia“ uurimuse põhjal peavad noored heaks ka oma üldisi arvutikasutusoskusi. Viljandi linna ja maakonna noored peavad oma oskust Internetist infot otsida üldiselt kõrgemaks kui Pärnu ja Pärnumaa õpilased.

Internet on noorte jaoks ka oluline suhtluskanal. Seda illustreerib ka asjaolu, et Pärnu ning Tartu (Laas jt 2004) linna ja maakonna noorte hulgas on ülekaalukalt populaarseim veebileht rate.ee. Ka Viljandi linna ja maakonna noored kasutavad seda portaali sageli, kuid Viljandi linnanoorde hulgas ei ole rate.ee edu nii ülekaalukas ning maakonna noorte pingereas on see alles teisel kohal.

R. Elur pöörab oma töödes mõningast tähelepanu ka e-teenuste ja kindlate teabeportaalide kasutamisele. 2007. aasta uuringus (Elur, lk 27) selgus, et Viljandi noored kasutavad riigi- ja teabeportale suhteliselt vähe, erandiks on eKool. Kõige vähem kasutatakse portale eesti.ee ja e-riik. EKooli kasutavad ka Viljandi maakonna (Elur 2008, lk 27) noored, enamik küsitletuist ei kasuta üldse noorteportali NIP.

Internetti kasutatakse nii ankeetküsitluste (Salundi 2006, 2007; Elur 2007, 2008) kui „Mina. Maailm. Meedia“ põhjal otsustades peamiselt kodus, vähem koolis ja mujal. Palju kasutatakse Internetti ka meelelahutuslikel eesmärkidel, mida kinnitasid nii ankeet- kui „Mina. Maailm. Meedia“ küsitlustele vastanud, kinnitust leidis see ka intervjuudes. Usutakse, et Internetist võib kõike leida, nagu illustreerib vastaja MII10: „Internet on kõikvõimas. Päriselt.“ Interneti suurt menu noorte hulgas võib seletada ka vähima jõupingutuse printsiibi (*principle of least effort*) teooriaga – kasutatakse infoallikaid, millega ollakse harjunud, mis on hõlpsalt kättesaadavad ning mille kaudu info otsimine erilist vaeva ei nõua.

Infoallikatest kasutatavad ankeetküsitlustes ning intervjuudel osalenud noored palju ka teisi inimesi, eriti sõpru ning oma vanemaid, intervjuude põhjal ka teisi tuttavaid. Infot küsitakse intervjueeritavate noorte sõnul erinevate valdkondade, nii kooli kui vaba aja veetmise ja huvialade kohta. A. Shentoni ja P. Dixoni (2003b, lk 227) uuringust selgus samuti, et inimeste

poole pöörduvad noored väga mitmesuguse informatsiooni saamiseks - nende 13 infovajaduse kategooriast 12 juhul. Välja jäi vaid tarbijainformatsioon, mille puhul eelistati teisi allikaid. Inimesed toodi A. Shentoni ja P. Dixoni uuritud noorte poolt ainsa infoallikana ära nõuande, spontaanse elusituatsiooni, tunnetealase toe, empaatilise mõistmise, info ümberinterpreteerimise või täiendamise ning tõestava informatsiooni vajaduse puhul.

Peamiste põhjustena inimeste eelistamisel infoallikana töid intervjuudes osalenud välja usaldusväärse (kuigi nimetati ka võimalust, et inimesed võivad edasiantavat infot muuta) ning allika kättesaadavuse. Sõprade, perekonna ning laiemalt üldse inimeste eelistamine tuli esile ka D. Agosto ja S. Hughes-Hasselli igapäevainfo kohta tehtud uuringus, mille üheks põhjuseks peavad nimetatud uurijad loodud inimsuhteid (2005, lk 158). Ka intervjuudes ning A. Shentoni ja P. Dixoni uuringus (2003b, lk 230) leidis kinnitust, et inimsuhted on info küsimisel olulised, eelistatakse neid, kellega on head suhted ning välditakse ebameeldivaid inimesi. A. Shentoni ning P. Dixoni (2003b, lk 220) andmetel on erinevad uuringud tõestanud, et inimesed kõige sagedamini kasutatavad infoallikad üldse ning noored ei ole selles osas erand. A. Shentoni ja P. Dixoni uuringus on sõpradest rohkem ära märkimist leidnud vanemad, eriti emad. Selle tõenäoliseks põhjuseks on küsitletute lai vanuseskaala, mis ulatus 3. eluaastast 18.-ni.

Takistustena inimestelt infohankimisel töid intervjuueeritud noored välja allika kättesaamatuse ja selle, et inimene, kelle poole pöördatakse, ei oma vajaminevat infot. Viimane oli A. Shentoni ja P. Dixoni (2003b, lk 230) uuringu põhjal üheks sagedamini esilekerkivaks takistuseks.

Raamatukogu noored infoallikana kasutama ei kipu. Kuigi küsitluste (Salundi 2006,2007; Elur 2007, 2008) põhjal käivad paljud noored raamatukogudes, kasutatakse intervjuudes osalenute sõnul raamatukogu pigem kohustusliku kirjanduse laenutamiseks. Eelistatakse lähedal asuvaid raamatukogusid või neid, kus on laiem teavikute valik. Takistusena info otsimisel toodi ära peamiselt raamatukogupoolne piiratus – vajalikke raamatuid pole või ei laenutata neid välja, kogud on vananenud, peljatakse viiviseid ning raamatukogutöötajaid. On näha, et 1986. aastal C. Melloni poolt noorte hulgas tuvastatud „raamatukoguäng“ pole kadunud ka kaks aastakümnet hiljem. Ka D. Agosto ja S. Hughes-Hasselli uuringus ei olnud raamatukogu noorte poolt hinnatud, neid peeti ebameeldivaiks ning seal tunti ebamugavust (2005, lk 151), samuti märgiti, et rahvaraamatukogudel on küll hulk teenuseid täiskasvanuile ja lastele, kuid mitte teismelistele

(Ibid, lk 157), raamatukogutöötajaid aga peeti võhiklikeks (Ibid, lk 150). Inimeste pingereas, kellelt infot küsitakse, oli D. Agosto ja S. Hughes-Hasselli uuringu (2005, lk 159) põhjal raamatukogutöötaja juhusliku inimese (*passer-by*) järel eelviimasel kohal.

Ka intervjuudes osalejad tõid välja, et raamatukogutöötajad on vahel ebameeldivad või ei saa aru, mida noor õieti soovib. Teismelistele suunatud teenuste puuduse üle otseselt ei kurdetud, kuid vaadeldes Eesti rahvaraamatukogusid, näeme samuti keskendumist laste- ning täiskasvanute teenindusele: suuremates kogudes on eraldi kojulaenus- ning lasteosakond, teismelised aga peavad otsustama, emmast-kummast osakonnast vajaminevat otsida (siiski on erandeid – nt Tartu Oskar Lutsu Linnaraamatukogus on olemas noorte- ja lasteosakond). Pärnu Keskraamatukogus on teismelistele eraldi välja toodud vaid paar riulitäit noorsookirjandust täiskasvanute osakonnas. Kui sirvida suuremate rahvaraamatukogude (ka Pärnu Keskraamatukogu) kodulehekülgi, on näha, et ka seal ei ole noortele tähelepanu pööratud, küll aga on mitmetel raamatukogudel (nt Pärnu ja Rapla Keskraamatukogu, Kärbla Linnaraamatukogu) olemas eraldi lastelehekülgi. Siin on materjali edasiseks aruteluks: miks mitte suuremates rahvaraamatukogudes (keskraamatukogud jms) sisse seada eraldi nurgad teismelistele, kust nad saaksid leida noortekirjandust, õppematerjale, infomaterjale kõrgkoolide kohta jms, samuti võiks töötada raamatukoguga ühe katuse all noorteinfopunkt, selle asemel, et tegutseda eraldi ning mõelda välja võimalusi, kuidas end noortele nähtavaks teha.

Raamatukogutöötaja peab olema oma ala asjatundja, aga ka sõbralik ning mõistev teenindaja, kindlasti tuleks rõhku pöörata teenindusalastele koolitustele ning personali valikule, see on oluline ka lugejaskonna seisukohalt üldiselt. Suuremate raamatukogude kodulehekülgedel võiks olla infot ka teismeliste jaoks, miks mitte sisse seada e-infoteenindus, rõhku võiks pöörata ka teistele e-teenustele (nt saab mõningates raamatukogudes ise raamatute laenustähtaegu pikendada), seejuures on oluline, et nendest teenustest oleks (potentsiaalsed) kasutajad ka teadlikud. Ühest intervjuust selgus üllatuslikult, et ei pruugita teada isegi raamatukogu *online*-kataloogidest ning nende võimalustest. Raamatukogude esindajad võiksid käia koolides tutvustamas oma asutust ning erinevaid võimalusi (infospetsialistidena ka nt veebiressursse jms).

Oluline on raamatukogudevaheline koostöö – kui kooliraamatukogul on vähe ressursse ning väikesed kogud, saab veebi kaudu üsna lihtsalt selgeks teha, millisest lähedal asuvast

raamatukogust noor teda huvitava teaviku leiab, selle asemel, et leti taga seisjale lihtsalt öelda, et seda raamatut parasjagu pole. Eeldatavasti parandaks see ka noore arvamust raamatukogutöötajast.

Kuigi ankeetküsitlustest (Salundi 2006, 2007; Elur 2007, 2008) selgus, nagu kasutatakse koolisiseseid infoallikaid vähe, leidsid intervjuueeritud noored enamasti, et kool teeb nende teadlikkuse tõstmiseks piisavalt pingutusi. Hästi võetakse vastu külalisesinejad, kes tutvustavad nt erinevaid õppimisvõimalusi, kuid mainiti, et sellise info jagamisel võiks uurida ka õpilaste soove. Nagu selgus, võidakse koolis infot jagada, kuid huvipuudusel unustatakse see kiiresti või jäetakse kahe silma vahele, õpilaste soove arvestades peaks ka nende huvi pakutava info suhtes kõrgem olema. Leiti, et ka noortekeskuste esindajad võiksid käia koolides noortekeskusi tutvustamas. Noortekeskust nähti siiski eelkõige vaba aja veetmise kohana. Võib aga oletada, et maakohtades, kus erinevaid ajaveetmisvõimalusi vähem, võib noortekeskus osutada ka kasulikuks infoallikaks.

Noortele suunatud infoallikaid on Eestis üsna arvukalt: kohalikud ja üleriiklikud portaalid (nt taninfo.ee, euroopa.noored.ee, hyppelaud.ee jne), ajalehed, vahel koos *online*-rakendusega (Aken, Eesti Üliõpilasleht jne), infopunktid, kohalikud ja üleriiklikud messid (Orientiir, Teeviit) ja muud üritused. Seega oli üllatav intervjuueeritavate mõningane kimbatuse, kui neil paluti märkida noortele suunatud infoallikaid. Teatakse mõnda üleriikliku infoallikat (hästi on tuntud mess Teeviit), kohalikke vähem. Näiteks arvati, et Pärnus toimuvate erinevate noorteürituste kohta ei ole leida kompaktsel kujul esitatud informatsiooni, kuid see on Pärnu Noorte Infoportaalil tegelikult olemas. Samas ei anna noorte eelistatud otsimootor Google otsisõnade „noorteüritused Pärnu“ tulemusena esilehel vastuseid, mille alt tuleks välja nt ürituste kalender vms. Ehk tuleks Noorte Infoportaalil teha mõned muudatused, et noori huvitav info oleks lihtsamalt leitav (nt kõige värskem info, nädalasündmused, tuua esilehele nagu Tallinna noorte infokeskuse portaalil Taninfo vms - nagu selgus, on vastuste leidmise kiirus noortele oluline). Portaali arendamisse tuleks kaasata noored, nt laste veebilehtede disaini uurinud A. Large, J. Beheshti ja T. Rahmani eeskujul (2002), kasutada portaali hindamiseks fookusgruppe, kes tutvuks portaaliga, selle käigus annaks oma hinnanguid ning teeks ettepanekuid. Samuti sobiks see lähenemine Noorsootöö strateegiaga (2006, lk 26), kus meede 14 kohaselt on noorte kaasamine noorteinfo kujundamisse ja vahendamisse üks teavituse osa. Pärnu

Õppenõustamiskeskuse karjääriinfo küsitluse kohaselt on noorte Pärnu Noorte Infoportaali kasutajaid üsna vähe, kuigi tunnistatakse selle vajalikkust (Paugus 2007, lk 4) ning infopunkti külastanute hulk on veelgi väiksem (Ibid, lk 3). Samas on ligi 30% 11. klassi õpilastest osa võtnud kohalikust infomessist Suunaja ning suur osa leiab, et see on vajalik üritus (Ibid, lk 9).

Huvitav on asjaolu, et paljud infovahendajad ei ole noorte peale otseselt mõelnud. Noorte alajaotust ei ole populaarse otsimootori NETI kataloogis, *online*-kataloogides Kontakt! (Kontakt! 2008), Ekspress Hotline (Ekspress... 2008) ja 1188 infoabi (1188 Teab ja... 2008). Ekspress Hotline'is ei ole suurt abi ka firma nime ega märksõnaotsingust, nt „noor“ alt kuvatakse hoopis poodide kontakte jms, kohati mõistetamatuid (nt info firmast, mille alaks on farmiseadmed vms) vastuseid. 1188 veebilehel on olukord parem ja relevantseid vastuseid märksa enam.

Positiivseks näiteks on Pärnumaa infoportaal (Pärnumaa 2008), kus veel 2007. aastal noorte alajaotust ei olnud, kuid nüüdseks on see peamenüüs hästi nähtaval. Samas on Pärnu linna koduleheküljel (Pärnu linna... 2008) noorteinfo olemas, kuid peidetud hariduse teema alla ning noor ei pruugi selle peale tulla, et ta peaks sealt nt noortekeskuste kohta infot otsima. Lehekülje otsimootor ei täida oma funktsiooni, nt märksõna „noortekeskus“ alt vastuseid ei anta, kuigi noortekeskuste kohta on lehel info olemas.

KOKKUVÕTE

Inimeste infokäitumise vastu on uurijad huvi tundnud juba ligi terve sajandi ning selle aja jooksul on (vaatamata raskustele terminite lahtimõtestamisel) välja arendatud erinevaid teoreetilisi lähenemisi. Tuntuks on saanud Brenda Dervini *sense-making* teooria, mille kohaselt informatsioon on miski, mida me vajame maailma mõtestamiseks, Robert Tayloriga käsitletud neli infovajaduse staadiumit (sisemine, teadvustatud, formuleeritud ja kohandatud vajadus), Tom Wilsoni infokäitumise mudelid jne. Palju on pööratud tähelepanu sellele, kuidas inimesed infosüsteeme kasutavad, kuid viimastel aastakümnetel on teadlasi hakanud huvitama ka inimene kui informatsiooni looja, hankija ja kasutaja.

Noorte infokäitumist on vähe uuritud. Samas on mõistet "noor" käsitletud üpris laialt: see on erinevates uuringutes hõlmanud inimesi 3. eluaastast 30.-ni. Noorte uurimisel on kasutatud erinevaid lähenemisviise ning andmekogumismeetodeid, ka uuringute eesmärgid varieeruvad (nt infokäitumise teoreetiliste mudelite koostamine, infoteenuste parandamine jne). Enamasti on noorte infovajaduse ja infokäitumise kvalitatiivsed uuringud on läbi viidud õpilaste kooliülesannete täitmise kontekstis.

Eestis on noorte infokäitumist käsitlevaid uurimusi vähe. Mõningaid andmeid võib leida nt meediakasutust puudutavatest uurimustest ("Mina. Maailm. Meedia") või muudest, teise suunitlusega küsitlustest (nt Tartu Linnavalitsuse uuring noorte vaba aja veetmise kohta, Pärnu Õppenõustamiskeskuse küsitlus karjääriinfost). Noorte infovajadusi ja kasutatavaid infoallikaid on Tartus 2004. aastal käsitlenud sotsioloogid A. Laas ja K. Lamesoo, kelle uuringu aruande „Noorte informeeritus ja infokanalid” põhjal korraldasin samal teemal 2006. ja 2007. aastal küsitlused Pärnu linna ja maakonna koolide gümnaasiumi- ja keskkoolinoorte hulgas. Samuti kasutasin küsitluste koostamisel A. K. Shentoni ja P. Dixoni 2002. aastal korraldatud

kvalitatiivse uuringu tulemusi. Viljandis ja Viljandimaal on eelnimetatud töödele tuginedes õpilaste infovajadusi ja kasutatavaid infoallikaid aastal uurinud Reet Elur (2007, 2008).

Käesoleva töö kavandamisel ja grupiintervjuu küsimustiku koostamisel kasutasin oma 2006. ja 2007. aastal Pärnu linna ja maakonna noorte hulgas läbi viidud ankeetküsitluste tulemusi.

Intervjuudes osalenud noored olid üldjoontes oma informeeritusega rohkem rahul, kui võinuks eeldada ankeetküsitluse tulemustest, mille põhjal oli selgunud, et noorte informeeritus neid huvitavate valdkondade - edasiõppimis- ning eriti töövõimaluste kohta ei olnud piisav. Nii intervjuudes kui küsitlustes osalenute puhul kattus aga soov saada rohkem infot vaba aja veetmise võimaluste kohta. Peamiste takistustena infovajaduse rahuldamisel toodi ära infoallikast tingitud (enamasti info kvaliteedi ja kvantiteediga seotud) või tehnilised probleemid, vähe nimetati otsijapoolseid takistusi. Infopakkujal tuleb tagada, et informatsioon oleks kättesaadav, täpne ja ajakohane.

Infoallikate valikul on otsustavateks kriteeriumiteks allika usaldusväärsus, kättesaadavus ja võimalus kiiresti infot leida. Hea võimalus noortele infot pakkuda on selle esitamine Internetis - kuigi Internet on oluline suhtluskanal, eelistatakse seda sageli ka erinevate valdkondade kohta info otsimiseks. Noored oma oskusi Internetist infot otsida üpris heaks ning enda hinnangul enamasti leiavad soovitava info.

Tihti pöörduvad noored küsimuste ja probleemidega sõprade, tuttavate või vanemate poole, kuna inimeste käest info hankimisel mängib suurimat rolli usaldusväärsus - see on noorte jaoks olulisem kui inimese teadmised. Samuti on tähtsad head suhted: kui inimene ei meeldi, siis tema käest infot hankima ei kiputa. Seega on oluline, et infoteenindajad oleksid sõbralikud ning jagaksid võimalikult usaldusväärset informatsiooni.

Noortele suunatud infoallikatest teatakse vähevõitu, tõenäoliselt on põhjuseks peale huvipuuduse ka noorte veendumus oma võimes ise infot hankida. Noortele suunatud infoallikatest on antud töö tulemuste põhjal suurim potentsiaal infoportaalidel, kuna Interneti kasutamine on noortele harjumuspärane. Samas on minu hinnangul vajalik noorte osalus neile mõeldud infoportaalide

täiustamiseks. Samuti tasuks mõelda üldiste infoteenuste pakkujail (eriti Internetis) ka noorte peale, nt luua eraldi alajaotus teemakataloogides vms.

Noored on positiivselt meelestatud koolides toimuvate infoürituste (nt erinevate edasiõppimisvõimaluste jms tutvustamine) suhtes. Üldiselt leitakse, et kooli roll infoallikana on olnud piisav, samas soovivad noored ise informeerimisteemal kaasa rääkida, nt valida, keda kooli külastama kutsuda. Noortekeskusi näevad noored eelkõige vaba aja veetmise, mitte info hankimise kohana.

Kui raamatukogude esindajad soovivad, et raamatukogusid noored ka infoasutusena määratleks, tuleb esmalt ära teha suur töö raamatukogude maine parandamiseks teismeliste hulgas (eelkõige teeninduse ja kogude kaasaegsuse ning suuruse osas). Samuti tasub kaaluda noorteteeninduse sisseseadmist või infopunkti loomist raamatukogude juurde, kuna üldjuhul noored raamatukogu (peamiselt koolikohustusega seoses) siiski külastavad .

Töö metoodika sobis püstitatud eesmärgiga, lahendatud on ankeetküsitlustes üleskerkinud probleemid, selgus, missugust infot noored soovivad, milliseid infoallikaid valivad ning miks. Grupiintervjuude kasutamine andmekogumismeetodina viis mõningate huvitavate tulemusteni, mis heitsid valgust ka noorte suhtumisse erinevatesse infoallikatesse. Neid tulemusi saab kasutada noorte infoallikate ja infoteenuste parendamiseks.

KASUTATUD KIRJANDUS

Agosto, D. E & Hughes-Hassell, S. 2005. *People, places, and questions: An investigation of the everyday life information-seeking behaviors of urban young adults.* - Library and Information Science Research, Vol 27, Issue 2, pp 141-163.

Case, D. O. 2002. *Looking for information: a survey of research on information seeking, needs, and behavior.* San Diego (Calif) [etc]: Academic Press.

Case, D. O. 2005. *Principle of Least Effort.* - Rmt: Theories of Information Behavior. Medford (NJ): Published for the American Society for Information Science and Technology by Information Today, pp 289-291.

Case, D. O. 2006. *Looking for information: a survey of research on information seeking, needs, and behavior, Second Edition.* Amsterdam, Boston [etc]: Academic Press.

Ekspress Hotline. [Http://www.1182.ee/](http://www.1182.ee/), (16. mai 2008).

Elur, R. 2007. *Viljandi gümnaasiumite 10. klasside õpilaste valdkondlikud infovajadused.* Viljandi: Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia. [Seminaritöö]

Elur, R. 2008. *Viljandi maakonna gümnaasiumite 10. klasside õpilaste valdkondlikud infovajadused.* Viljandi: Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia. [Seminaritöö].

Enochsson, A. B. 2005. *The development of children's Web searching skills - a non-linear model.* - Information Research, vol 11, nr 1. [Http://informationr.net/ir/11-1/paper240.html](http://informationr.net/ir/11-1/paper240.html), (25. aprill 2008).

Heinström, J. 2006. *Fast surfing for availability or deep diving into quality - motivation and information seeking among middle and high school students.* - Information Research, Vol 11, No 4. [Http://informationr.net/ir/11-4/paper265.html](http://informationr.net/ir/11-4/paper265.html), (28. aprill 2008).

Info noortest ja noortele, nõustamine ning uuringud valdkonna ümarlaua koosoleku protokoll. 2006. [Http://www.entk.ee/index.php?id=47&keel=ee](http://www.entk.ee/index.php?id=47&keel=ee), (16. mai 2008).

Information on what young people want and need from youth work. [Http://www.nya.org.uk/Templates/internal.asp?NodeID=92948](http://www.nya.org.uk/Templates/internal.asp?NodeID=92948), (22. mai 2007).

Katopol, P. 2005. *Library Anxiety.* - Rmt: Rmt: Theories of Information Behavior. Medford (NJ): Published for the American Society for Information Science and Technology by Information Today, pp 235-237.

Kontakt! [Http://www.kontakt.ee/kontakt.php](http://www.kontakt.ee/kontakt.php), (16. mai 2008).

Kulthau, C. C. 2005. *Kulthau's Information Search Process.* - Rmt: Theories of Information Behavior. Medford (NJ) : Published for the American Society for Information Science and Technology by Information Today, pp 230-234.

Kõiv, K. 2004. *Tartu noorte vaba aja veetmise võimalused ja vajadused.* [Http://www.tartu.ee/kultuur/Tartu%20noor%202004.doc](http://www.tartu.ee/kultuur/Tartu%20noor%202004.doc), (12. mai 2008).

Laas, A. & Lamesoo, K. 2004. *Noorte informeeritus ja infokanalid: Uuringu aruanne.* [Http://www.entk.ee/failid/ntinfuur.doc](http://www.entk.ee/failid/ntinfuur.doc), (7. mai 2008).

Large, A., Beheshti, J. & Rahman, T. 2002. *Design Criteria for Children's Web Portals: The Users Speak Out.* - Journal of the American Society for Information Science and Technology, pp 79-94.

Nigul, A. 2004. *Elulaad Eestis.* - Rmt: Eesti elavik 21. sajandi algul: ülevaade uurimuse Mina.

Maailm. Meedia tulemustest. [Tartu]: Tartu Ülikooli Kirjastus, lk 83-97.

Noorsootöö seadus. RT I, 17.02.1999, 27, 392. <https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=741158>, (10. aprill 2008).

Noorsootöö strateegia 2006-2013. 2006. Tartu: Haridus- ja Teadusministeerium. <http://www.hm.ee/index.php?popup=download&id=7156>, (14. mai 2008).

Paloveer, M. 2005. *Internet kui infoallikas – kasutaja vaade*. Tartu: Tartu Ülikool. [Bakalaureusetöö].

Paugus, P. 2007. *Pärnu linna ja maakonna kooliõpilaste karjääriinfo küsitlus aastal 2007: Raport*. Pärnu: Pärnu Õppenõustamiskeskus.

Pärnumaa. <http://www.parnumaa.ee>, (14. mai 2008).

Pärnu linna ametlik kodulehekül. <http://www.parnu.ee>, (14. mai 2008).

Raamatukogusõnastik. <http://pang.nlib.ee/termin/termin.php>, (17. mai 2008).

Runnel, P. & Pruulmann-Vengerfeldt, P. 2004. *Mobiilid, arvutid, internetid: Eesti infoühiskonna künnisel*. - Rmt: Eesti elavik 21. sajandi algul: ülevaade uurimuse Mina. Maailm. Meedia tulemustest. [Tartu] : Tartu Ülikooli Kirjastus, lk 147-161.

Salundi, P. 2006. *Pärnu gümnaasiumiõpilaste valdkondlikud infovajadused ja kasutatavad infoallikad*. Viljandi: Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia. [Seminaritöö].

Salundi, P. 2007. *Pärnu maakonna gümnaasiumi- ja keskkooliõpilaste valdkondlikud*

infovajadused ja kasutatavad infoallikad. Viljandi: Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia. [Seminaritöö].

Savolainen, R. 2005. *Everyday Life Information Seeking*. - Rmt: Theories of Information Behavior. Medford (NJ) : Published for the American Society for Information Science and Technology by Information Today, pp 143-147.

Shenton, A.K & Dixon, P. 2003a. *Models of young people's information seeking*. – Journal of Librarianship and Information Science, Vol 35, Mar, pp 5 - 22.

Shenton, A. K. & Dixon, P. 2003b. *Youngsters' Use of Other People as an Information-Seeking Method*. - Journal of Librarianship and Information Science, Vol 35, Dec, pp 219-233.

Shenton, A. K. & Dixon, P. 2004. *The nature of information needs and strategies for their investigation in youngsters*. - Library & Information Science Research, Vol 26, Issue 3, pp 296-310.

Shenton, A. K. & Dixon, P. 2005. *Information needs: Learning More about what Kids Want, Need and Expect from Research*. - Children & Libraries: The Journal of the Association for Library Service to Children, Vol 3, Issue 2, pp 20-28.

Survey of young people's needs 2005.
[Http://www.trhibbert.demon.co.uk/firmfoundations/resources%20for%20web%20page/dorset%20yp%20quest.pdf](http://www.trhibbert.demon.co.uk/firmfoundations/resources%20for%20web%20page/dorset%20yp%20quest.pdf), (12. mai 2008).

Tibar, A. 2001. *Tööstusspetsialistide infovajadused ja infootsikäitumine = Information needs and information-seeking behaviour of specialists in industry*. Tallinn: Tallinna Tehnikaülikooli Kirjastus.

Vengerfeldt, P & Runnel, P. 2004. *Uus meedia Eestis*. – Rmt: Meediasüsteem ja meediakasutus Eestis 1965-2004. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, lk 223-256; 374-381.

Vihalemm, P. & Kõuts, R. 2004. *Trükisõna ja lugejaskond Eestis 1965-2004*. – Rmt: Meediasüsteem ja meediakasutus Eestis 1965-2004. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, lk 61- 90; 298-342.

Vihalemm, P., Lõhmus, M. & Jakobson, V. 2004. *Ühiskond meediaruumis: traditsiooniline meedia*. - Rmt: Eesti elavik 21. sajandi algul: ülevaade uurimuse Mina. Maailm. Meedia tulemustest. [Tartu] : Tartu Ülikooli Kirjastus, lk 131-144.

Viilup, T. 2007. *Noored Eesti Televisiooni auditooriumina aastatel 2003-2006*. Tartu: Tartu Ülikool. [Bakalaureusetöö].

Virkus, S. 2003. *Infokirjaoskus ja infokäitumine infouuringute kontekstis: I*. [Http://www.tlu.ee/~i-foorum/ifoorum7/Artiklid/sirje.htm](http://www.tlu.ee/~i-foorum/ifoorum7/Artiklid/sirje.htm), (15. aprill 2008).

Wilson, M. 2002. *Participatory gender-oriented information and learning needs assessment of the youth of Alexandra*. [Http://link.wits.ac.za/papers/unesco-alex-gender-needs.pdf](http://link.wits.ac.za/papers/unesco-alex-gender-needs.pdf), (12. mai 2008).

Wilson, T. D. 1994. *Information needs and uses: fifty years of progress?* - Rmt: Fifty Years of Information Progress: a Journal of Documentation Review, lk 15-51. [Http://informationr.net/tdw/publ/papers/1994FiftyYears.html](http://informationr.net/tdw/publ/papers/1994FiftyYears.html), (11. märts 2008).

Wilson, T. D. 1999. *Models in Information Behaviour Research*. - The Journal of Documentation, No 3, pp 249-270.

Young People's Needs Assesment Survey Results. November 2005. [Http://www.trhibbert.demon.co.uk/firmfoundations/resources%20for%20web%20page/Needs%20Assessment%20Questionnaire%20Data%202.xls](http://www.trhibbert.demon.co.uk/firmfoundations/resources%20for%20web%20page/Needs%20Assessment%20Questionnaire%20Data%202.xls), (12. mai 2008).

1188 Teab ja ühendab. [Http://www.1188.ee/1188.php](http://www.1188.ee/1188.php), (14. mail 2008)

LISAD

Lisa 1 Intervjuu kava

Sissejuhatus: tutvumine. Uuringu ja selle eesmärkide lühikirjeldus, selgitus, milleks see uuring üldse vajalik on, mis konkreetselt toimuma hakkab.

Informatsioon ja infovajadus:

Mis teile seostub sõnaga "informatsioon" (sedel)?

Kuidas ise seda sõna mõistate - mis on teie jaoks informatsioon?

Kuidas seletate terminit „infovajadus“?

Kuidas või mille järgi te infovajaduse ära tunnete?

Kui infovajadus on ära tuntud, mida edasi teete?

Millised on teie arvates suurimad takistused infovajaduse rahuldamisel?

Kui oluline on teie arvates elus toimetulekuks omada piisavalt informatsiooni?

Oskate tuua näiteid, mille jaoks olete viimasel nädalal informatsiooni vajanud?

Infoallikad:

Nimetage infoallikaid, mis teile pähe tulevad (sedel).

Milliseid infoallikaid ise kasutate?

Millised on need kriteeriumid, mille põhjal valite kasutatava infoallika (mugavus, kiirus, lihtsus, vajaliku info leidmise tõenäosus, kogemus)?

Milliseid neist infoallikatest võib enim usaldada? Milliste usaldusväärsuses kahtlete?

Teemad ja valdkonnad:

Milliseid valdkondi või teemasid puudutav informatsioon teid huvitab(sedel)?

Mis on need valdkonnad, mille kohta sooviksite rohkem informatsiooni?

Mis te arvate, miks teil nende kohta piisavalt infot ei ole? (*Abistavad küsimused:* Kas põhjus on

info puudumises, oskamatuses otsida, sügavas teemast huvitatuses, viitsimatuses, ajapuuduses või milleski muus?)

Millistest allikatest nende valdkondade kohta informatsiooni otsite?

Mis paneb teid just neid infoallikaid eelistama?

Milliste teid huvitavate valdkondade osas ei ole vajaliku info leidmisega probleeme?

Juhul, kui ei ole eelnevalt valdkondadest huvitumise juures juttu edasiõppimisest ja töövõimalustest:

Millistest allikatest otsite infot edasiõppimisvõimaluste kohta?

Mis paneb teid just neid infoallikaid eelistama?

Kuidas hindate informatsiooni kättesaadavust selle teema/valdkonna kohta (kas leiate alati, mida otsite, enamasti, mida otsite või ainult vahetevahel)?

Milliseid takistusi on ette tulnud selle teema kohta info otsimisel?

Millistest allikatest otsite infot töövõimaluste kohta (ka ajutise, nt suvise koolivaheaja töö kohta)?

Mis paneb teid just neid infoallikaid eelistama?

Kuidas hindate informatsiooni kättesaadavust selle teema/valdkonna kohta (kas leiate alati, mida otsite, enamasti, mida otsite või ainult vahetevahel)?

Milliseid takistusi on ette tulnud selle teema kohta info otsimisel?

Millega oma vaba aega tavaliselt sisustate?

Millistest allikatest otsite infot vaba aja veetmise võimaluste kohta?

Mis paneb teid just neid infoallikaid eelistama?

Kuidas hindate informatsiooni kättesaadavust selle teema/valdkonna kohta (kas leiate alati, mida otsite, enamasti, mida otsite või ainult vahetevahel)?

Milliseid takistusi on ette tulnud selle teema kohta info otsimisel?

Infoallikatest täpsemalt:

Milliseid noortele suunatud infoallikaid (ka üritused, teenused jms) oskate nimetada (sedel)?

Mis on teie arvates nende allikate head küljed? Aga puudused?

Milliseid noortele suunatud infoportaale olete kasutanud?

Kui sageli kasutate Pärnu Noorte Infoportaali?

Kui ei ole kasutanud, mis põhjusel ei ole kasutanud?

Millal viimati seda portaali kasutasite?

Mis on teie arvates selle portaali head küljed? Aga puudused?

Kui sageli otsite/küsite infot Pärnu Noorte Infopunktist?

Millal viimati otsisite/küsisite infopunktist informatsiooni?

Millistel noortele korraldatud infoüritustel olete käinud (messid, infotunnid)?

Millistest allikatest saate teavet nende ürituste kohta?

Internet:

Nimetage veebilehekülgi, mida kõige sagedamini külastate?

Mis on see, mis paneb teid just neid lehti eelistama?

Kui sageli kasutate Internetti mingisuguse informatsiooni otsimiseks?

Millistes valdkondades või teemadel enamasti infot Internetist otsite?

Oskate tuua näiteid viimase nädala kohta – mis valdkondades olete infot otsinud?

Kuivõrd usaldate Internetti (*kui ei ole enne juba selgunud*)?

Kuidas Internetist infot otsite? (*Abistavad küsimused*: kas teete rohkem faktipäringuid või otsite teema kohta laiemalt? Otsite mingeid kindlaid lehekülgi, surfate niisama? Milliseid lehekülgi, portaale, otsimootoreid vms info leidmiseks kasutate?)

Nimetage, mis on teie kasutatava otsimootori head küljed. Aga halvad?

Kas olete tavaliselt Internetist saadava infoga rahul?

Kui palju vaeva nõuab soovitud asja leidmine?

Kui te leiate Internetist midagi huvitavat, kuidas käitute (*Abistavad küsimused*: kas otsite teema kohta infot juurde, salvestate info, panete huvitava lehekülje "järjehoidjasse", loete kõik läbi, jätate sinnapaika)?

Milliseid probleeme ja/või takistusi on Internetist info otsimisel ette tulnud (tehnilised, ajapuudus, käegalõomine, võõrkeel vms)?

Kuidas oma oskusi Internetist info leidmisel hindate? *Vajadusel*: täpsustage. (*Abistavad küsimused*: kas see tähendab, et: leiate alati Internetist, mida otsite; teate/ei tea kuskohast mida leida; annate kergesti alla, kui kiiresti infot ei leia?)

Inimesed:

Kes on need inimesed, kelle poole info saamiseks kõige enam pöördate?

Mis paneb teid just neid isikuid eelistama?

Oskate nimetada mõnd valdkonda või teemat, mille kohta olete teistelt inimestelt infot küsinud?

Milliseid probleeme ja/või takistusi on ette tulnud, kui olete teistelt inimestelt infot küsinud?

Raamatukogu:

Mis eesmärgil te raamatukogu tavaliselt külastate?

Mis on see, mis paneb teid eelistama üht raamatukogu teisele?

Oskate nimetada mõnd valdkonda või teemat, mille kohta olete raamatukogust infot otsinud?

Milliseid probleeme ja/või takistusi on raamatukogust info otsimisel ette tulnud?

Mida teie arvates saaksid raamatukogud teha, et teile vajalik informatsioon oleks paremini kättesaadav?

Vähekasutatavad, aga potentsiaaliga infoallikad:

Mida teie arvates saaks kool ära teha, et noored oleks neid huvitavatest teemade/valdkondadest paremini informeeritud?

Mida teie arvates saaks noortekeskused ära teha, et noored oleks neid huvitavatest teemadest/valdkondadest paremini informeeritud?

Tänan!

Lisa 2 Noortele huvipakkuvad teemad võrrelduna "Mina. Maailm. Meedia" uuringuga

Mina. Maailm. Meedia uuring		Intervjueeritavate märgitud huvipakkuvad teemad
Teemavaldkonnad	15-19-aastaste huvitatute %	
noorte elu	75	noored noorteüritused
kool, haridus, õppimine	74	haridus koolitused erinevad koolid
uudised Eestist	73	Eesti
telesaated ja filmid	70	filmid
huumor	68	
uudised välismaalt	63	välismaa
oma valla, linna, maakonna info	59	
kuritegevus, politsei, kohtud	56	krimiuudised politsei uudised
tervis	56	
sport	51	sport spordiuudised spordisaavutused võistlused laagrid
arvutid	50	
tehnika, tehnoloogia	48	tehnika elektroonika
teaduslikud avastused	46	uued avastused arstiteadus astronoomia
mood	45	mood ilu
seadused, määrused	39	
tuntud isikud, suhted	38	kuulsused
loodus	35	loodus loodusavastused
kodu, pere, lapsed	35	
autod	33	
tööpakkumised	29	töökohad
reisid, turism	29	reisid
statistika, uurimuste andmed	29	
seltskonnakroonika	28	klatši uudised
kunst, kirjandus, teater	27	
sotsiaalprobleemid	27	
majandus, äri, ettevõtlus	26	majandus
korruptsioon, skandaalid	24	
arvamused ja arutlused	23	
ost-müük	18	
president	14	poliitilised uudised
valitsus, ministriumid	11	
poliitikud, erakonnad	11	
riigikogu	10	
ehitus, kinnisvara	5	
õiguskantsler, riigikontroll	5	
kirik, religioon	4	

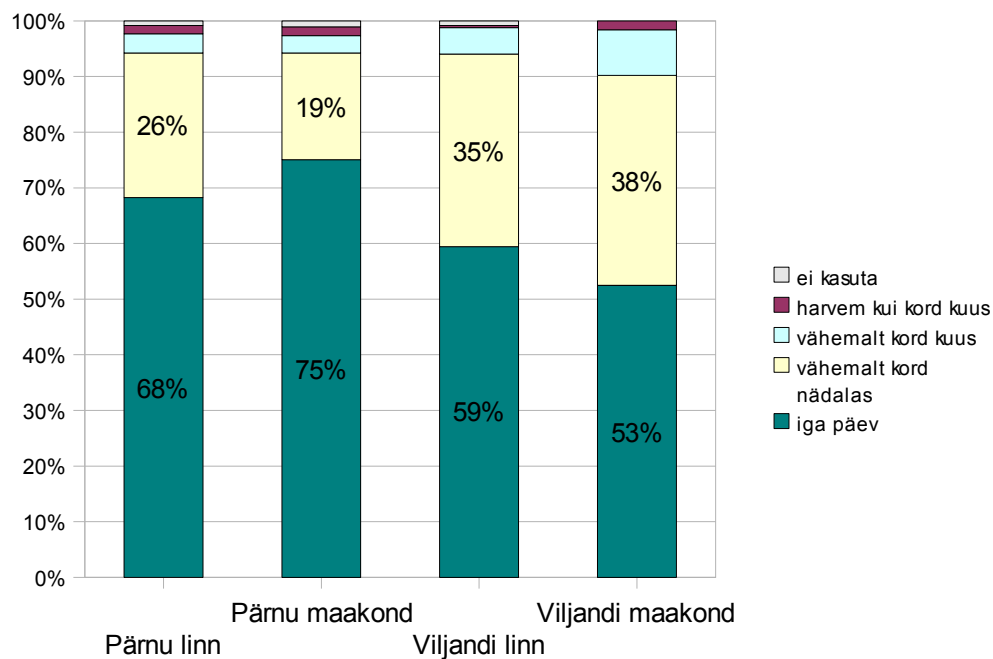
Lisa 3 Muud noortele huvipakkuvad teemad

Meelelahutus
horoskoop
pidutsemine
nädalavahetuse üritused
meelelahutusüritused
inimeste tegevused (imed)
Muu
huvialad
muusika
vabaaja tegevused/vabaaja veetmine
narkootikumid
vastassugupool
ilm
üritused
igapäevasündmused
eraldatud paigad
ekstreemsus
suurüritused

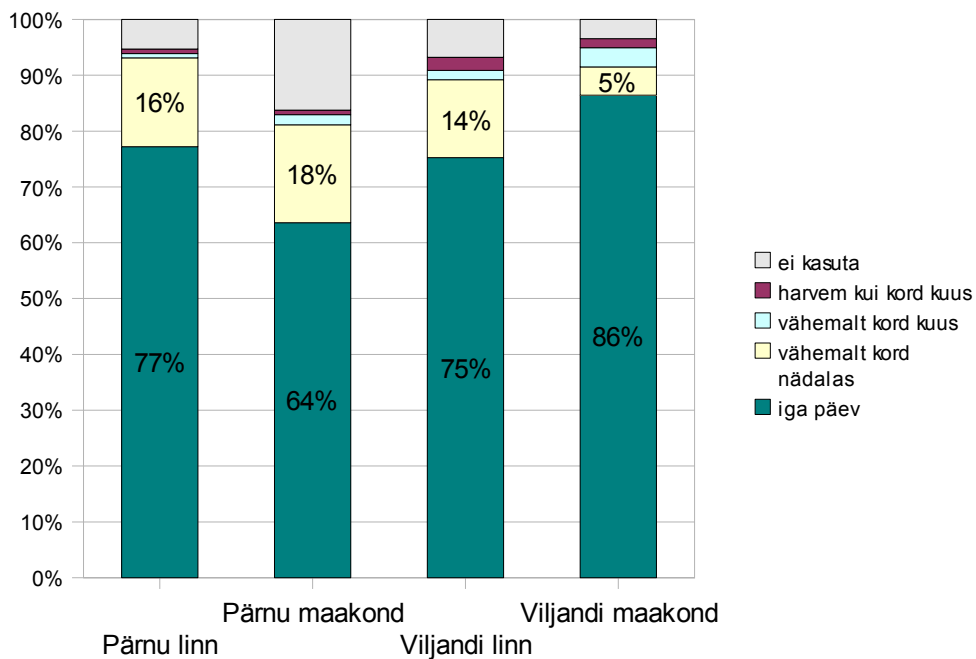
Lisa 4 Noorte poolt nimetatud infoallikad

Internet	Meedia	Teavikud
Internet (15) Neti aadressid (1) Google (1)	Ajaleht/ajalehed (15) Ajakiri/ajakirjad (10) Ajakirjandus(1) Postimees (1) Raadio (9) Televiisor/telekas (6) Televisioon/TV(5) Kanal 2 (1) ETV(1) Uudised TV(1)	Raamatud (8) Teatmeteosed (2) Sõnaraamatud (1) Entsüklopeedia (1)
Inimesed	Üritused	Asutused
Sõbrad (7) Tuttavad (5) Vanemad/ema ja isa (3) Vanavanemad (1) Inimene/inimesed (2) Inimesed, kes tutvustavad mingisugust asutust või asja (1) Õpetajad (1)	Messid (1) Loengud (1)	Kool (6) Raamatukogud (1)
Muu		
Teadetetahtvel/stendid (2) Telefon (3) Suhtlemine/inimestevaheline Suhtlus (2) Uudised (1) Kodu (1) Infopotka (1)		

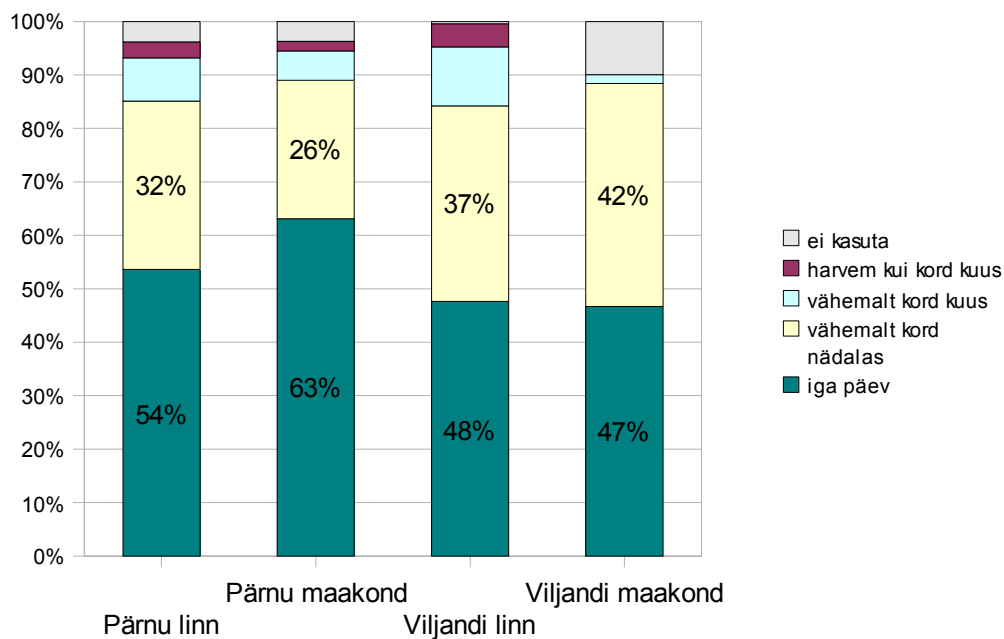
Lisa 5 Pärnu ja Viljandi linna ja maakonna noorte infoallikate kasutamise võrdlus

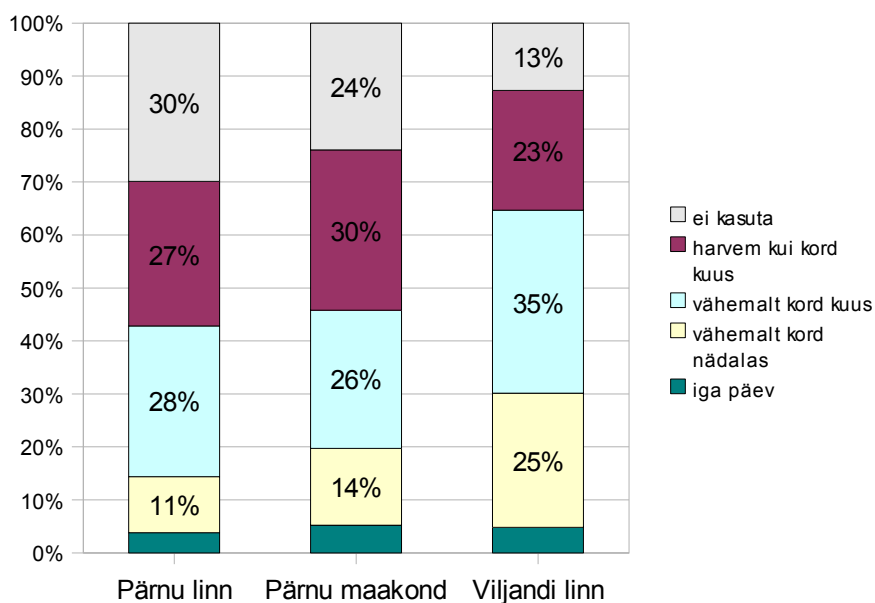
Joonis 3 Sõbrad

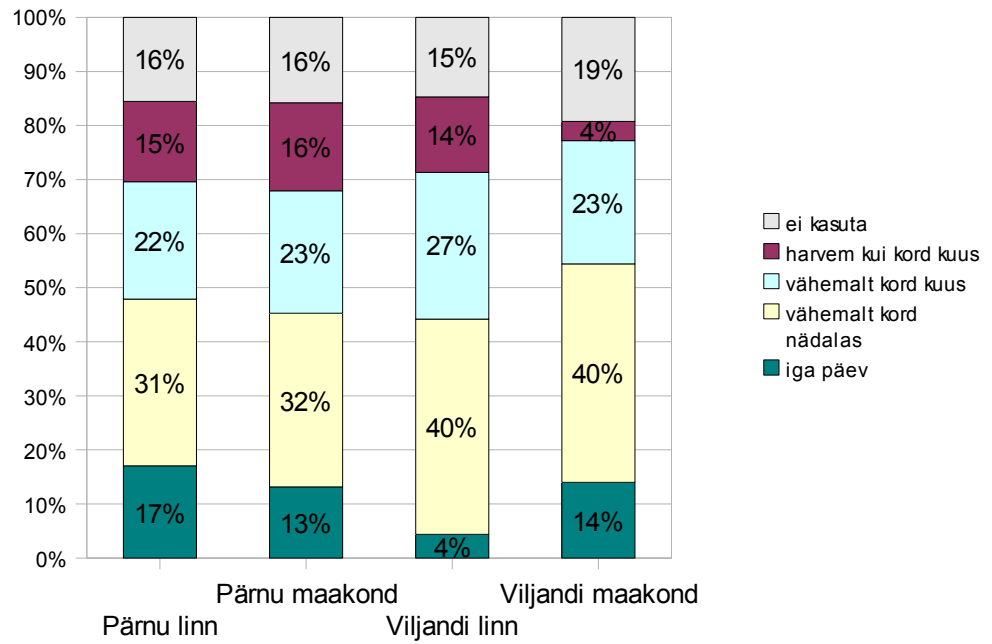
Joonis 4 Internet kodus

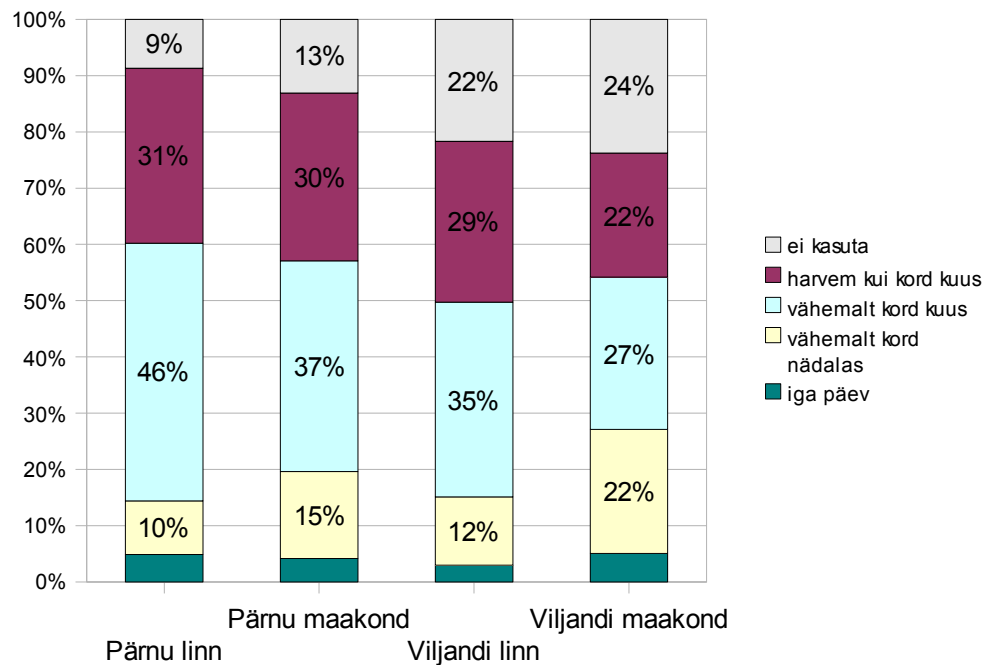
Joonis 5 Televiisor

Joonis 6 Kooli kodulehekül

Joonis 7 Koolistend

Joonis 8 Raamatukogu

SUMMARY

High School Students' Information Needs and Available Information Sources on the Example of Pärnu Town and County

P. Salundi

The subject of the present graduation thesis is important because there is a lack of researches about young people's information needs and preferable information sources. The aim of the thesis is to find out what are the possibilities to offer to high school students information services pertaining their needs. The problems viewed in the thesis are:

- a) which are the high school students' information needs;
- b) which information sources they use and why.

The history of researches about humans' information behaviour is almost a hundred years old. Since then a number of different theories and discussions have been developed (Brenda Dervins' sense-making, Robert Taylor's four types of information needs, Tom Wilson's models of information behaviour etc). At first the researches were focused on information systems rather than people. In the past decades the researchers' interest has been turned to its human side.

There have been different approaches of studying young peoples' information needs abroad, some of them have been carried out to develop theories, other had practical aims. In Tartu the sociologists Anu Laas and Katri Lamesoo (2004) have been carried out the research about young peoples' information needs and available information sources. The results were used by me in two enquiries in high schools of Pärnu and Pärnu county in the years 2006 and 2007. The aim was to find out the areas in which young people lack information and to fix the information sources they consider reliable. After analysing more than 600 questionnaires the answers were used to prepare a semi-structured interview. Four group interviews (16 participants altogether)

were carried out with 17-18 year old students. To analyse the collected data the method of qualitative content analysis was used. The results are presented in this thesis with main results of the questionnaire enquiries.

Although the results of the questionnaire enquiries showed that young people are not informed about their further education and working possibilities as much as they would like, the respondents of the interviews were more optimistic and confirmed mostly that they have enough information on this field. They would prefer to have some more information about different ways of spending leisure time instead. The biggest barriers for satisfying their information needs are included in information sources (primarily involving the quality or quantity of information) and technical barriers. Young people evaluate highly exact and up-to-date information – this is an important note for information service providers.

Decisions what kind of information source to choose are made by the following criteria: reliability, availability and possibility to find information quickly. That explains why young people prefer to seek information via Internet – even regardless their admitting there may be untrue information in Internet. They also find themselves to be good in information seeking via Internet. Reliability is the most important criteria to choose which people turn to ask information. Young people prefer their friends, family and people they know above specialists.

High school students' awareness of the information sources directed to youth is quite low. The main reasons for that are youngsters' lack of interest and high confidence about their information seeking skills. I suggest to youth information service providers to use young people themselves to evolve services and products pertaining young people's information needs and also to attract more youngsters to use these services.

Visiting schools is one of the best ways to reach to the high school students. This is the approach, information service providers should consider.

Young people find their schools have done enough to inform students of various informational objects. Youth centres for youngsters seem to be places to spend time rather than to seek information. They don't see libraries as information institutions either, which is understandable

because of the lack of services provided to teenagers. However the high school students do visit libraries and probably there is the possibility to prove reputation of libraries through improving services, including information services, web services etc.

The methodology of the graduation thesis suited the aim, all problems have found the answers and using group interviews as data gathering method led to interesting findings. These results can be used to improve information services for young people.